

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

SPECIALISTIČNO DELO

MARKO ŠTANCAR

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

SPECIALISTIČNO DELO

FINANCIRANJE OBČINSKIH PROJEKTOV
S POMOČJO STRUKTURNIH SKLADOV
EVROPSKE UNIJE

Ljubljana, maj 2005

MARKO ŠTANCAR

IZJAVA

Študent Marko Štancar izjavljam, da sem avtor tega specialističnega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Andreja Kumarja in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____ Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
1.1. PROBLEMATIKA SPECIALISTIČNEGA DELA.....	1
1.2. NAMEN IN CILJ SPECIALISTIČNEGA DELA	2
1.3. STRUKTURA SPECIALISTIČNEGA DELA	2
2. STRUKTURNI SKLADI EVROPSKE UNIJE.....	3
2.1. NAČELA DELOVANJA SKLADOV	4
2.2. REGIONALNA STRUKTURNA POLITIKA	6
2.2.1. ZGODOVINA RAZVOJA REGIONALNE POLITIKE.....	6
2.2.2. NAMEN REGIONALNE STRUKTURNE POLITIKE	7
3. VRSTE STRUKTURNIH SKLADOV	8
3.1. EVROPSKI SKLAD ZA REGIONALNI RAZVOJ (European Regional Development Fund).....	9
3.1.1. ESRR V SLOVENIJI.....	9
3.1.1.1.SPODBUJANJE RAZVOJA INOVACIJSKEGA OKOLJA (UKREP 1.1.) ..	11
3.1.1.2.SPODBUJANJE RAZVOJA TURISTIČNIH DESTINACIJ (UKREP 1.2.)..	12
3.1.1.3.RAZVOJ PODPORNEGA OKOLJA ZA PODJETNIŠTVO (UKREP 1.3.)..	13
3.1.1.4.GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA IN JAVNE STORITVE (UKREP 1.4.)	13
3.2. EVROPSKI SOCIALNI SKLAD (European Social Fund).....	16
3.2.1. ESS V SLOVENIJI	16
3.2.1.1.RAZVOJ IN KREPITEV AKTIVNIH POLITIK DELA (UKREP 2.1.)	17
3.2.1.2.POSPEŠEVANJE SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA (UKREP 2.2.)	17
3.2.1.3.VSEŽIVLJENJSKO UČENJE (UKREP 2.3.)	18
3.2.1.4.SPODBUJANJE PODJETNIŠTVA IN PRILAGODLJIVOSTI (UKREP 2.4.)	18
3.2.2. POBUDA EQUAL.....	19
3.2.2.1.EQUAL V SLOVENIJI	19
3.3. EVROPSKI KMETIJSKI USMERJEVALNI IN JAMSTVENI SKLAD (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund).....	21
3.3.1. EKAJS V SLOVENIJI.....	22
3.3.1.1.IZBOJŠANJE PREDELAVE IN TRŽENJA KMETIJSKIH PROIZVODOV (UKREP 3.1.)	23
3.3.1.2.NALOŽBE V KMETIJSKA GOSPODARSTVA (UKREP 3.2.)	23
3.3.1.3.DIVERZIFIKACIJA KMETIJSKIH DEJAVNOSTI (UKREP 3.3.)	24
3.3.1.4.INVESTICIJE V GOZDOVE (UKREP 3.4.)	25
3.3.1.5.TRŽENJE KAKOVOSTNIH PROIZVODOV (UKREP 3.5.)	25
3.4. FINANČNI INSTRUMENTI ZA USMERJANJE RIBIŠTVA (Financial Instrument for Fisheries Guidance)	26
3.4.1. FIUR V SLOVENIJI.....	27
3.4.1.1.POSODOBITEV OBTOJEČIH PLOVIL IN MALI PRIOBALNI RIBOLOV (UKREP 3.6.)	27

3.4.1.2.RIBOGOJSTVO, PREDELAVA IN TRŽENJE (UKREP 3.7.).....	28
3.5. DRUGI FINANČNI INSTRUMENTI.....	29
3.5.1. KOHEZIJSKI SKLAD (Cohesion Fund).....	29
3.5.1.1.KOHEZIJSKA POLITIKA EU V SLOVENIJI.....	30
3.5.1.2.NAMEN SREDSTEV KOHEZIJSKEGA SKLADA	30
3.5.1.3.SINERGIJA KOHEZIJSKEGA SKLADA IN ESRR	33
3.5.2. INICIATIVE SKUPNOSTI	33
3.5.2.1.INICIATIVA INTERREG	34
3.5.3. INOVATIVNI UKREPI.....	35
3.5.4. EVROPSKA INVESTICIJSKA BANKA – EIB	35
3.6. PRIMERJAVA SKLADOV	36
4. SREDSTVA STRUKTURNIH SKLADOV.....	38
4.1. SLOVENIJA IN SREDSTVA STRUKTURNIH SKLADOV.....	39
4.1.1. STRUKTURA UPORABE SREDSTEV	40
4.1.2. UPRAVLJANJE S SREDSTVI STRUKTURNIH SKLADOV	41
4.1.2.1.PRAVNA PODLAGA UPRAVLJANJA.....	42
4.1.2.2.STOPNJE PRISPEVKA	43
4.1.3. ORGANI IZVAJANJA SREDSTEV STRUKTURNIH SKLADOV	44
4.1.3.1.ORGAN UPRAVLJANJA (OU)	44
4.1.3.2.PLAČILNI ORGAN	45
4.1.3.3.POSREDNIŠKA TELESA	47
4.1.3.4.KONČNI UPRAVIČENCI	48
4.1.3.5.PLAČILNI ORGAN IN FINANČNI TOKOVI.....	49
4.1.3.6.FINANČNO UPRAVLJANJE IN NADZOR.....	51
4.1.4. UPORABA EVRA IN MENJALNI TEČAJ.....	52
4.1.5. ENOTNI PROGRAMSKI DOKUMENT	52
5. FINANCIRANJE PROJEKTOV.....	52
5.1. VSEBINA PROJEKTA	53
5.2. PRIPRAVA IN PRIJAVA PROJEKTA	54
5.2.1. NAPAKE PRI PRIJAVAH PROJEKTOV	55
5.2.2. NASVETI ZA DOBER PROJEKT.....	56
5.3. IZBOR PROJEKTA	57
5.4. DODELITEV SREDSTEV	58
5.5. SLOVENIJA IN ČRPANJE SREDSTEV STRUKTURNIH SKLADOV	60
5.6. ANALIZA FINANCIRANJA IZ STRUKTURNIH SKLADOV V SLO.....	61
6. IZZIVI DO LETA 2006 IN DO LETA 2013.....	66
6.1. POGLED NAPREJ	69
7. SKLEP	71
LITERATURA.....	76
VIRI.....	79

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Razdelitev skladov glede na število ciljev.

Tabela 2: Namenska sredstva EU v mio SIT.

Tabela 3: Skupaj javna udeležba (namenska sredstva EU in slovenska udeležba) v mio SIT.

Tabela 4: Primerjava Strukturnih skladov EU po namenu.

Tabela 5: Naloge in organi strukturnih skladov.

Tabela 6: Dodeljene pravice porabe na leto na prebivalca ter v % BDP v letu zaključka pogajanj po državah, za regije upravičene do cilja 1 ter do sredstev Kohezijskega sklada v obdobju 2000-2006 za države članice ter 2004-2006 za države pristopnice.

Tabela 7: Razdeljenost sredstev (v mrd SIT).

Tabela 8: Razpoložljiva in angažirana sredstva strukturnih skladov po ukrepih.

SEZNAM SLIK

Slika 1: Primerjava strukturnih skladov glede na cilje za obdobja do leta 2006.

Slika 2: Primerjava strukturnih in kohezijskega sklada po vsebini.

Slika 3: Finančni in informacijski tok plačil.

Slika 4: Proces priprave in sprejemanja odločitev o izboru projektov / programov za ukrepe EPD 2004-2006.

Slika 5: Sredstva EU za strukturne namene v Sloveniji za obdobje 2004-2006 v tekočih milijardah SIT (zgornja vrednost) ter v % celotne vrednosti (spodnja vrednost).

KRATICE

APZ,	aktivna politika zaposlovanja
ARSKTRP,	Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja
BNP,	bruto nacionalni proizvod
EAGGF,	European Agricultural Guidance and Guarantee Fund
EC,	European Commission
EIB,	Evropska investicijska banka
EMU,	Ekonomska monetarna unija
EPD,	Enotni programski dokument
EQUAL,	Electronic Services for a better QUALity of Life
ERDF,	European Regional Development Fund
ESRR,	Evropski sklad za regionalni razvoj
ESS,	Evropski socialni sklad
EU,	Evropska unija
EUR,	evro
FIFG,	Financial Instrument for Fisheries Guidance
FIUR,	Finančni instrument za usmerjanje ribištva
IFI,	International financial institutions
ISPA,	Instrument for Structural Policies for Pre-Accession
JARR,	Javna agencija za regionalni razvoj
JSMG,	Javni sklad RS za razvoj malega gospodarstva
MDDSZ,	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
MF,	Ministrstvo za finance
MID,	Ministrstvo za informacijsko družbo
MK,	Ministrstvo za kulturo
MKGP,	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOPE,	Ministrstvo za okolje, prostor in energijo
MSP,	mala in srednja podjetja
MŠZŠ,	Ministrstvo za šolstvo znanost in šport

MZP,	Ministrstvo za promet
NPVO,	Nacionalni program varstva okolja
NUTS,	Nomenclature des Unites Territoriale pour Statistique
PCMG,	Pospeševalni center za malo gospodarstvo
PD,	Programsko dopnilo
PHARE,	Poland Hungary Aid for Reconstruction of Economy
PPP,	pariteti kupne moči
PPS EQUAL,	Program pobude skupnosti EQUAL
PUM,	Projektno učenje za mlajše odrasle
SAPARD,	Special Accession Programme for Agriculture and Rural. Development
SPD,	Single Programme Document
SVRP,	Sektor za strukturno politiko

1. UVOD

Temo specialističnega dela sem izbral v okviru pomembnosti pri svojem delu ter aktualnosti v svetovnem merilu.

Da bi Evropa lahko učinkovito tekmovala na globalnem trgu, je EU vzpostavila več finančnih instrumentov namenjenih tako državam kandidatkam, kot tudi državam, ki so že ali pa še bodo postale članice EU. Omenjeni instrumenti se med seboj vsebinsko razlikujejo, ravno tako pa so med njimi razlike glede na načine dostopanja do finančnih sredstev. Skupni imenovalec vseh programov pomoči je približevanje ekonomskim in socialnim evropskim povprečjem, kar Evropi kot celoti lajša konkurenčni boj z ameriškim, azijskim in drugimi gospodarstvi.

Tudi programe, ki so namenjeni Sloveniji, je treba razumeti predvsem s tega vidika. Slovenija naj bi z vlaganjem evropskih sredstev dosegla boljšo konkurenčnost gospodarstva, približala naj bi se evropskim standardom socialnega razvoja in izboljšala konkurenčnost podeželja in kmetijstva. Okrog 650 mio EUR, kolikor naj bi Slovenija pridobila, predstavlja majhen delež naložb, ki se bodo zgodile v Sloveniji v prihodnji treh letih. Omenjena sredstva je treba razumeti kot semenski kapital, na katerega se bodo vezala druga sredstva in z njimi izvajali projekti, ki bodo učinkovali tako na razvoj posameznih prednostnih sektorjev kot tudi na razvoj regij. Ravno tako kot Slovenija imajo druge države EU in države kandidatke vzpostavljene podobne finančne instrumente za doseganje zastavljenih ciljev, večkrat pa se jih premalo ali sploh ne zaveda. Med največjimi finančnimi programi se bom osredotočil predvsem na strukturne sklade in z njimi povezane pobude skupnosti ter kohezijski sklad, predstavil pa bom tudi način, potrebno organizacijo in organe za pridobivanje ter upravljanje z omenjenimi sredstvi.

1.1. PROBLEMATIKA SPECIALISTIČNEGA DELA

V specialističnem delu bom predstavil problematiko pridobivanje finančne pomoči s strani EU v Sloveniji. Zaenkrat pridobivanje še ni v takšnem obsegu kot v nekaterih drugih evropskih državah, kjer imajo glede na večletne izkušnje že izoblikovan ustrezen sistem, ki jim omogoča učinkovito pridobivanje in njihovo uporabo. Glede na vstop Slovenije v EU, globalizacijo gospodarstev in finančnih trgov, predvsem pa težnjo po skladnem gospodarskem razvoju, namerava tudi Slovenija učinkovito in uspešno uporabljati pomoč iz EU. Pri tem je potrebno upoštevati, da so vsebine, ki jim je Slovenija za naslednje triletno obdobje namenila sredstva strukturnih skladov, že opredeljene v Enotnem programskem dokumentu. Osrednja problematika specialističnega dela pa se nanaša na sestavo kakovostnega projekta, ki predstavlja pogoj, da lahko upravičenci preko razpisov ministrstev pridejo do sredstev EU.

1.2. NAMEN IN CILJ SPECIALISTIČNEGA DELA

Namen specialističnega dela je predstaviti način delovanja strukturnih skladov EU in postopek pridobivanja sredstev iz strukturnih skladov za financiranje projektov. Posebna pozornost bo namenjena tistim prednostnim nalogam, ki izvirajo iz Enotnega programskega dokumenta, za katere se namenjujejo sredstva EU v Sloveniji. Le ta se pridobivajo preko razpisov v okviru pristojnih ministrstev. Glede na zahtevnost razpisov bodo predstavljeni bistveni elementi, ki jih mora vsebovati kvaliteten projekt. Podal bom tudi nasvete za sestavo tovrstnega projekta. Na koncu dela bom predstavil analizo, ki se nanaša na dosedanje izkušnje Slovenije pri črpanju sredstev iz strukturnih skladov, in ki obenem kaže na pripravljenost Slovenije na strukturne sklade.

Cilj dela je ugotoviti pripravljenost Slovenije na črpanje sredstev iz strukturnih skladov, kakšna je za to potrebna organizacija, in kakšna naj bo vsebina projekta, da bo učinkovitost črpanja sredstev iz strukturnih skladov čim večja.

1.3. STRUKTURA SPECIALISTIČNEGA DELA

Vsebina specialističnega dela je razdeljena na sedem poglavij. V uvodnem poglavju je predstavljena ključna problematika, namen in cilj dela.

Drugo poglavje je namenjeno predstavitvi delovanja strukturnih skladov. V njem bom podrobno opisal načela, ki jih morajo skladi upoštevati pri svojem delovanju. Predstavil bom tudi pomen strukturne regionalne politike in njen vpliv na pridobivanje sredstev iz programov pomoči EU.

V tretjem poglavju bom predstavil posamezne strukturne sklade EU in pobude skupnosti, ki delujejo v njihovem okrilju. Posebna pozornost pa bo, glede na višino dodeljenih sredstev, posvečena kohezijskemu skladu. V okviru posameznega strukturnega sklada bodo predstavljene prednostne naloge (ukrepi), za katere se bodo namenjala sredstva, in na podlagi katerih se bodo objavljali razpisi, na katere se bodo javljali končni prejemniki sredstev s svojimi projekti. Na koncu poglavja bom med seboj primerjal sklade po vsebini in ciljih.

Glede na specifično pridobivanje sredstev iz strukturnih skladov, predvsem pa potrebno organizacijo in upravljanje, bom v četrtem poglavju predstavil sistem, ki ga je sprejela in vpeljala Slovenija. V tej smeri bodo predstavljeni posamezni organi, ki so zadolženi, da se s sredstvi smotno in namensko razpolaga ter upravlja.

Peto poglavje pa je jedro specialističnega dela. V njem bom opisal financiranje projektov. Predstavil bom, kakšna mora biti vsebina projekta, postopek priprave, prijave in izbora projekta. Iz dosedanjih razpisov bom podal navodila za sestavo dobrega projekta in najpogostejše napake. Na koncu poglavja pa bom na podlagi dosedanjih razpisov predstavil

izkušnje Slovenije pri črpanju sredstev iz strukturnih skladov, opisal kakšni so bili učinki financiranja ter z analizo predstavil uspešnost črpanja sredstev za Slovenijo.

V šestem poglavju, se bom osredotočil na glavne izzive in nevarnosti do leta 2006, ki se nanašajo na sposobnost Slovenije za pravočasno in kvalitetno porabo razpoložljivih sredstev. Opisal bom tudi, kakšen je pogled naprej, ki naj bi potekal v smeri želje po doseganju strateških ciljev in zmanjšanju razvojnih razlik Slovenije za povprečjem EU.

Nalogo bom zaključil sklepom, kjer bom strnil predhodne ugotovitve iz dela.

2. STRUKTURNI SKLADI EVROPSKE UNIJE

Slovenija se je s pripravami na vstop v Evropsko Unijo srečala z mnogimi novostmi. Med le te se uvršča tudi izvajanje regionalne razvojne politike. V Evropski Uniji imajo Strukturni skladi, ki zajemajo tudi regionalno politiko zelo pomemben delež evropskega proračuna in predstavljajo sredstva za financiranje razvojnih programov v posameznih članicah. Slovenija se s prilagajanjem zakonodaje srečuje z regulativami, ki določajo delovanje Strukturnih skladov. Evropska Unija je na tem področju sprejela nove regulative in uvedla, zaradi pridružitve novih članic, sistemske spremembe v izvajanju strukturne politike. Strukturni skladi predstavljajo osnovni instrument izvajanja regionalne politike skozi financiranje investicij v posameznih regijah (Wostner, 2003).

Sklade sestavljajo:

1. Evropski sklad za regionalni razvoj oz. ESRR (European Regional Development Fund oz. ERDF),
2. Evropski socialni sklad oz. ESS (European Social Fund oz. ESF),
3. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad oz. EKAJS (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund oz. EAGGF) in
4. Finančni instrument za usmerjanje ribištva oz. FIUR (Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG).

Poleg štirih strukturnih skladov, se preko Evropske Unije izvajajo tudi finančni instrumenti, kot so Kohezijski sklad, Inicijativne skupnosti, Inovativni ukrepi in Evropska investicijska banka.

Strukturni skladi so bili ustanovljeni z namenom pospeševanja razvoja in zmanjševanja razlik med regijami in državami v Evropski Uniji. Države članice in Evropska Unija družno podpirajo razvoj šibkejših regij. Financiranje projektov poteka s sodelovanjem lokalnih oblasti in države članice tako, da je delovanje strukturne politike določeno kot dopolnjevanje nacionalnega izvajanja regionalne politike članic (Alijančič, Bogdanovič, 2000, str. 6).

Finančna pomoč Strukturnih skladov je zamišljena v več različnih oblikah, le-te pa naj bi se dodeljevale po vnaprej določenih kriterijih, hkrati pa naj bi bila odločitev razdeljena glede na:

- težo problema po posameznih regionalnih in socialnih problemih področij,

- finančno sposobnost države članice, glede na njeno blagostanje,
- težo pomembnosti ukrepov za celotno Evropsko Unijo,
- težo ukrepov, glede na regionalni vidik,
- posebne značilnosti predlaganih ukrepov.

Posreduje se v naslednjih oblikah (Alijančič, Bogdanovič, 2000, str. 6):

- delno financiranje operativnih programov,
- delno financiranje državnih pomoči, vključno s povračili,
- oblike individualnih podpor s soglasjem Evropske Komisije in države članice,
- delno financiranje projektov, vključno s povračili,
- podpore za tehnično pomoč in študije za pripravo izvedbe projektov.

Zgornja meja višine pomoči je 75% celotnih stroškov investicije za področja pod Ciljem 1¹ in minimalno 50% celotnih stroškov projekta za ostale regije. Načelo dodatnosti (glej Načela delovanja skladov) določa, da so sredstva strukturnih skladov le dodatna sredstva in ne nadomestilo lastnih sredstev države članice oziroma regije.

Pomoč je namenjena trem glavnim vidikom razvoja regij in območij: infrastrukturi, razvoju človeških virov in produktivnosti sektorjev. Namen pomoči mora biti usklajen tako s kratkoročnimi cilji izvajanja politik, kot z dolgoročnim razvojnim načrtovanjem. Posebna pozornost se posveča malim in srednjim podjetjem, ki predstavljajo potencialne kandidate za ustvarjanje novih delovnih mest. Poudarja se tudi enakopravnost pri zaposlovanju, velik poudarek pa dobiva tudi zaščita in vpliv na okolje. Cilj Evropske Unije je omogočiti pogoje, ki predstavljajo osnovo za ekonomski razvoj, to je rast, konkurenčnost, zaposlovanje. S spremembami regulativ EU poizkuša povečati učinkovitost sistema in ga pripraviti na vstop novih članic v Evropsko Unijo. Izkušnje sedanjega sodelovanja članic v sistemu Strukturnih skladov kažejo, da obstaja potreba po boljši določitvi odgovornosti med članicami in Evropsko Komisijo. Ravno tako pa je za povečanje učinkovitosti potrebna večja koncentracija pomoči, decentralizacija in poenostavitev postopkov strukturnih skladov. Velik poudarek pa se daje tudi izboljšanju nadzora in kontrole izvajanja pomoči. V nadaljevanju bom opisal pomen regionalne politike, vrste in način delovanja strukturnih skladov ter druge finančne instrumente EU (Kohezijski sklad, Inicijativne skupnosti, Inovativni ukrepi in Evropska investicijska banka). V okviru posameznega strukturnega sklada bodo predstavljena tudi področja, za katere skladi namenjajo sredstva.

2.1. NAČELA DELOVANJA SKLADOV

Delovanje strukturnih skladov² je določeno z naslednjimi splošnimi načeli (Alijančič, Bogdanovič, 2000, str. 17):

¹ Pod ta cilj se uvrstijo regije na ravni NUTS 2, ki zaostajajo v razvoju in se srečujejo z resnimi problemi glede razvitosti, zaposlovanja, pomanjkljive infrastrukture ipd.

² Delovanje strukturnih skladov določa uredba Sveta EU št. 1260/1999.

1. Načelo koncentracije: sredstev oziroma ukrepov na regije in skupine, ki jih najbolj potrebujejo glede na določene cilje, ki so opredeljeni s prioriteta in strogimi kriteriji. To pomeni, da morajo biti aktivnosti v programih osredotočene na prioriteta področja nacionalnih razvojnih strategij, vključno z razvojnimi prioriteta regije. Vsebinske prioritete se izražajo s težo finančnih vlaganj – proračun. Načelo omogoča, da javna sredstva učinkovito prispevajo k zmanjševanju regionalnih razlik (Alijančič, Bogdanovič, 2000, str. 18).
2. Načelo programiranja, tj. načrtovanega in programiranega usmerjanja sredstev, ki določa, da sredstev ni mogoče pridobiti za posamezne nepovezane investicije, temveč se dodelijo na osnovi razvojnih programov (Alijančič, Bogdanovič, 2000, str. 18).
3. Načelo partnerstva, ki pomeni sodelovanje Evropske Komisije, vlad članic in lokalnih in regionalnih oblasti, to je od faze načrtovanja programov in projektov, njihovega izvajanja do implementacije (Habl, et al., 2000, str. 50). Predstavlja osnovo za celotno strukturno pomoč, ki se izvaja med Evropsko komisijo in državo članico ter med partnerji znotraj države članice. Partnerstvo naj bi prispevalo k dodatnim učinkom finančne pomoči, zato mora biti sodelovanje med partnerji zelo tesno s stalnim dialogom med udeleženci in usklajevanjem pri sprejemanju odločitev.
4. Načelo dodatnosti pomoči (additionality), ki pomeni, da skladi dopolnjujejo finančna sredstva lastnih sredstev članic, ne pa da jih nadomeščajo (Council regulation EC 1260/1999). V regionalnih razvojnih programih je tako potrebno zagotoviti sofinanciranje iz privatnih in lokalnih virov. Torej so namenjena vsebinam, ki niso opredeljena v državnem proračunu, temveč se za višino sredstev in njihovo namembnost Evropska komisija in država članica dogovorita v okviru Enotnega programskega dokumenta - EPD (Single Programme Document - SPD).
5. Načelo subsidiarnosti, ki pomeni, da je organizacija skladov administrativno določena z regionalno, nacionalno in evropsko prioriteto, pri tem pa je vloga Evropske Komisije omejena na tisto poslovanje, kjer je potrebno skupno odločanje (Alijančič, Bogdanovič, 2000, str. 18).
6. Načelo učinkovitosti vrednotenja učinkov, ki naj bi povečalo kontrolo in nadzor učinkovitosti ter uspešnosti, proračunsko disciplino in poenostavitev celotnega sistema pomoči strukturnih skladov (Strmišnik, 1999, str. 15). Uveljavljati pa ga je treba pri načrtovanju, upravljanju in konkretni uporabi Strukturnih skladov.
7. Načelo solidarnosti: pomeni zagotavljanje ravnovesja med razvitimi in manj razvitimi področji, v regionalnem in vsebinskem pomenu. Načelo se lahko uporabi v nacionalnem prostoru v odnosu do manj razvitih regij.

Za razumevanje delovanja sistema Strukturnih skladov je potrebno poznavanje ciljev, ki jih zasledujejo posamezni skladi in kakšne so njihove naloge. Celoten sistem deluje na principu programskega izvajanja politike, tako so dolgoročni razvojni dokumenti osnova za izdana sredstva posameznih skladov. Osnovni namen strukturnih skladov je zato podpirati konkurenčno okolje nenehnega razvijanja in uravnoteženega razvoja, ustvarjanje novih delovnih mest na celotnem območju Evropske Unije in spodbujanje izobraževanja za

pridobitev kvalificirane delovne sile ter spodbujanje ekonomske in tehnične inovativnosti s pomočjo odstranjevanja neenakosti med regijami (Wostner, 2003).

2.2. REGIONALNA STRUKTURNA POLITIKA

Cilj evropske regionalne politike je doseči trajnostni in enakomerni razvoj vseh članic Evropske Unije in predvsem vseh njenih regij. Regionalna politika Evropske Unije deluje po sistemu finančne solidarnosti, saj se prispevki posamezne države v Evropski proračun porazdelijo v manj razvite regije. Za programsko obdobje 2000-2006 znašajo ti transferi 213 mia EUR oz. 1/3 evropskega proračuna (195 mia EUR je namenjeno za štiri strukturne sklade in 18 mia EUR za Kohezijski sklad).

2.2.1. ZGODOVINA RAZVOJA REGIONALNE POLITIKE

V nadaljevanju bom predstavil kronološki potek pomembnejših dogodkov razvoja regionalne politike, kot temelj za današnje delovanje skladov (Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi: Informacijski center Delegacije Evropske komisije v Sloveniji, 2001. 16 str.):

- 1957 Države so podpisale Rimski sporazum, ki v uvodu naznanja potrebo po krepitvi gospodarske skupnosti, ki bo omogočala usklajen razvoj in zmanjševanje razlik, ki obstajajo med regijami;
- 1958 Ustanovitev dveh skladov na sektorski osnovi: Evropski socialni sklad in Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad;
- 1975 Ustanovitev Evropskega sklada za regionalni razvoj, ki naj bi realociral del evropskega proračuna v najrevnejše regije skupnosti;
- 1986 Enotni evropski dokument (Single European Act) ki postavlja osnove za kohezijsko politiko, ki naj bi premestila probleme enotnega trga južnih držav, predvsem tiste, ki niso tako razvite;
- 1989-1993 Evropski svet v Bruslju februarja 1988 oznani solidarnost sredstev in nameni 68 mia EUR za Strukturne sklade;
- 1992 Evropski sporazum, ki je začel veljati 1993 določa kohezijo kot eno od prioritiet Unije poleg ekonomske in monetarne unije in enotnega trga. S tem je bil ustanovljen tudi Kohezijski sklad za podporo projektom okoljske in transportne vsebine v najbolj zaostalih državah članicah;
- 1994-99 Edinburgh Evropski svet (december 1993) se je odločil, da bo namenil 177 mia EUR, tj. 1/3 celotnega proračuna EU. Poleg že nastalih skladov, je bil ustanovljen posebni Finančni instrument za usmerjanje ribištva;

- 1997 Sporazum iz Amsterdama potrdi pomembnost kohezije in vključi tudi vprašanje zaposlenosti, ki se predvsem opira na geslo, treba je delati skupaj, da se zmanjša brezposelnost;
- 2000-2006 Evropski svet v Berlinu (marec 1999) predstavlja prelomnico oz. reformo strukturnih skladov in prilagoditev ukrepov v Kohezijskem skladu.

Skladi naj bi dobili preko 30 mia EUR letno v programskem obdobju 2000- 2006, kar predstavlja preko 21 mia EUR v celotnem obdobju (At the service of the regions, 2002).

2.2.2. NAMEN REGIONALNE STRUKTURNE POLITIKE

Velik pomen pri pridobivanju sredstev iz strukturnih skladov za financiranje projektov ima regionalna strukturna politika, zato bom v nadaljevanju predstavil njen namen in bistvene značilnosti.

Regionalna politika ima namen predvsem v izenačevanju velikih razvojnih razlik med posameznimi regijami, ki temelji na solidarnosti in obveznega ekonomskega interesa. Skladno z napredkom v razvoju regij se bo povečala konkurenčnost v celotni EU, kar pa je strateškega pomena v neprestani bitki z ZDA in Japonsko in drugimi azijskimi hitro rastočimi ekonomijami (EU Structural Policy, 2003, str. 54).

Skupni notranji trg naj bi omogočil razvoj industrije, infrastrukture in tehnološkega razvoja v manj razvitih regijah, kar naj bi prispevalo k izenačevanju gospodarske rasti in zvišanju gospodarskega standarda. Prost pretok kapitala in oseb naj bi ravno tako pospešil izenačevanje v razvoju. Po drugi strani pa bogate regije dejansko ohranjajo svojo prednost, saj so privlačne za nadaljnjo akumulacijo kapitala in delovne sile. Mejne regije se tako nikakor ne morejo pošteno približati središčem, ki pa spopadajo tudi s senčnimi posledicami uspeha, to je prenaseljenostjo, z njimi povezanimi velikimi življenjskimi stroški in onesnaženostjo okolja.

Tako je regionalna politika skupnosti opredeljena v okviru treh osnovnih elementov razvojno problematičnih regij:

- zaostanki v razvoju,
- industrijska dejavnost v zatonu,
- prevladujoča kmetijska dejavnost v regiji.

Poleg teh pa se upoštevajo še težave regij, ki so redko poseljene in oddaljene (otoki). Dodatno področje delovanja opredeljujejo pobude skupnosti, ki v trenutnem programskem obdobju delujejo na medsebojnem sodelovanju (Interreg), odpravljanju diskriminacije na trgu dela (Equal), razvoju podeželja (Leader) in problematiko mestnih območij (Urban), katere bom predstavil v nadaljevanju naloge.

Solidarnost Evropske Unije se izvaja predvsem preko štirih strukturnih skladov. Teritorialna razdelitev Evropske Unije na območja, ki lahko prejemajo različne oblike pomoči se razdeli v tako imenovana ciljna območja (Council regulation EC 1260/1999):

- Cilj 1: Pod ta cilj se uvrstijo regije na ravni NUTS 2³, ki zaostajajo v razvoju in se srečujejo z resnimi problemi glede razvitosti, zaposlovanja, pomanjkljive infrastrukture ipd. V Cilj 1 so vključena področja, ki imajo BDP na prebivalca manjši od 75% povprečja Evropske Unije. V ta cilj je vključenih 22% prebivalstva Evropske Unije in preko programov se financira projekte, ki zajemajo 70% vseh sredstev strukturnih skladov (Fratesi, 2004).
- Cilj 2: Pod ta cilj se uvrščajo regije z ekonomskimi in socialnimi problemi, kamor sodijo področja s problemi prestrukturiranja, visoko brezposelnostjo in negativno stopnjo rasti prebivalstva oziroma depopulacijo. Vsi strukturni skladi naj bi z enotnim programom finančno pripomogli k razvoju regij pod tem ciljem. Ta Cilj pokriva 18% celotnega prebivalstva Evropske Unije in zajema 11,5% vseh sredstev.
- Cilj 3: Namenjen je za modernizacijo sistema vzgoje, izobraževanja in zaposlovanja kot podpora razvoja človeškega kapitala in je omejen na področja, ki ne spadajo pod Cilj 1. Ta Cilj združuje 12,3% vseh sredstev strukturnih skladov.

Tabela 1: Razdelitev skladov glede na število ciljev.

CILJ 1	ERDF	ESF	EAGFF	FIFG
CILJ 2	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG
CILJ 3		ESF		

Vir: Pečar, 2002, str. 23.

Slovenija bo v programskem obdobju do 2007 v celoti sodila v Cilj 1, za katerega je sicer namenjenih največ sredstev (70% vseh strukturnih sredstev EU).

3. VRSTE STRUKTURNIH SKLADOV

Štirje tako imenovani strukturni skladi ne predstavljajo samo enega vira financiranja v Evropskem proračunu (Zalaznik, 2003, str. 17). Vsak sklad ima svoja pravila, načela in vsebino, vendar se med seboj povezujejo v skladnem delovanju (Sistem strukturnih skladov EU, 2003). V nadaljevanju bom opisal značilnosti delovanja posameznih strukturnih skladov.

³ NUTS (Nomenclature des Unites Territoriale pour Statistique) - Klasifikacija teritorialnih enot za statistiko

3.1. EVROPSKI SKLAD ZA REGIONALNI RAZVOJ (European Regional Development Fund)

Evropski sklad za regionalni razvoj⁴ (ERDF) je bil ustanovljen leta 1975. Zadolžen je za spodbujanje ekonomske in socialne kohezije, kjer je njegov osnovni cilj zmanjševanje razlik v stopnji razvitosti med regijami na ravni Evropske Unije (Kukar, Gulič, 1991, str. 21).

Določene ima štiri namene uporabe sredstev (Evropski sklad za regionalni razvoj, 2004):

1. Investicije v izboljšanje produktivnosti, ustvarjanje in ohranjanje delovnih mest;
2. Investicije v infrastrukturo;
3. Podpora endogenega razvoja s pomočjo ukrepov, ki podpirajo in spodbujajo lokalne razvojne iniciative in aktivnosti malih in srednjih podjetij;
4. Podpora tehnične pomoči, ki podpira investicije v izobraževanje in zdravstvo, ki sta pomembna za strukturno prilagajanje regij.

Bistvena vloga tega sklada pa je pri podpori Cilja 1 in 2, v regionalnem smislu in iniciative Skupnosti in inovativni ukrepi v sodelovanju z Evropskim socialnim skladom in Evropskim kmetijskim usmerjevalnim in jamstvenim skladom. Prav tako pa naj bi zagotavljal podporo pri financiranju čezmejnih, mednarodnih in medregijskih sodelovanj, pilotnih projektih in študijah, ki se nanašajo na razvoj celotne Skupnosti, posebej v regijah, katerih članice so vključene pod te cilje.

Torej se namen uporabe sredstev EDRF pospešitev podjetništva, povečanje investicij v znanje in tehnološki razvoj, izboljšanje turističnih produktov ter poenostavitev dostopa do lokacij, podatkov in virov financiranja, kar posledično pomeni povečanje konkurenčnosti podjetij in države (Evropski sklad za regionalni razvoj, 2004).

3.1.1. ESRR V SLOVENIJI

Vsebine, ki jim je Slovenija za naslednje triletno obdobje namenila sredstva strukturnih skladov, so opredeljene v Enotnem programskem dokumentu RS za programsko obdobje 2004-2006 (EPD). ESRR je osredotočen na izvajanje 1. prednostne naloge "Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti", katere cilji, ukrepi in aktivnosti izhajajo predvsem iz Državnega razvojnega programa RS 2001-2006, Programa ukrepov za pospeševanje konkurenčnosti za obdobje 2002-2006 ter Strategije slovenskega turizma 2002-2006. S pospeševanjem podjetništva, povečanjem investicij v znanje in tehnološki razvoj,

⁴ Vlogo ESRR v okviru sistema strukturnih skladov v obdobju 2000-2006 določa Uredba (ES) št. 1783/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12.julija 1999, njegovo izvajanje pa sledi skupnim osnovnim pravilom za vse štiri sklade, ki so zajeta v paketu uredb na čelu z Uredbo Sveta (ES) št.1260/1999 z dne 21. junija 1999.

izboljševanjem turističnih produktov ter poenostavitvijo dostopa do lokacij, podatkov in virov financiranja se želi povečati konkurenčnost podjetij in države.

Sredstva ESRR se dodeljujejo projektom, za katere se oceni, da bodo največ prispevali k ciljem, določenim v EPD. Osnovna cilja, skupna vsem skladom, sta gospodarski razvoj Slovenije in povečanje zaposlenosti. Projekti, sofinancirani iz ESRR, naj bi k tema ciljema prispevala preko uresničevanja ciljev na ravni prve prednostne naloge, ki so:

1. Dvig konkurenčnosti: Povečana konkurenca zahteva stalne tehnološke in organizacijske izboljšave, za katere so potrebne velike naložbe.
2. Zvišanje inovativnosti in tehnološke zahtevnosti proizvodnih procesov in proizvodov: Krepitev sposobnosti uporabe globalnega znanja in tehnologije je glavni vir nacionalne konkurenčne zmožnosti.
3. Povečanje fleksibilnosti in bolj učinkovita organizacija podjetij: Povečanje zmožnosti uvedbe tehnološke izboljšave, izboljšanje notranje organizacije in prilagajanje spreminjajočim se zahtevam trga.
4. Razvoj podjetništva: Vloga politike usmerjene v razvoj je izboljšati pogoje za zagon novih podjetij in ustanov.

Udeleženci, ki so vključeni v izvajanje 1. prednostne naloge, izvajajo svojo vlogo v skladu z Uredbo o izvajanju postopkov pri porabi sredstev strukturne politike v Republiki Sloveniji (Ur. l. RS, št. 30/04 in št. 48/04) in Predlogom izvedbene strukture ukrepov 1. prednostne naloge EPD 2004-2006 "Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti".

Organ upravljanja je Sektor za strukturno politiko (SVRP), ki je bil ustanovljen kot notranja organizacijska enota v okviru Službe Vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj. V celoti je odgovoren za pravilno upravljanje in izvajanje EPD in učinkovito ter pravilno črpanje sredstev iz strukturnih skladov v okviru EPD.

Posredniško telo za ESRR, ki je bilo kot notranja organizacijska enota ustanovljeno v okviru Ministrstva za gospodarstvo, je Projektna enota za Evropski sklad za regionalni razvoj. Odgovorno je za izvedbo 1. prednostne naloge EPD. V skladu z usmeritvami organa upravljanja vodi medresorsko usklajevanje za izbor projektov EPD ali programov na nivoju 1. prednostne naloge, ki je predmet sofinanciranja s strani Evropskega sklada za regionalni razvoj. Pri tem mora zagotavljati skladnost s horizontalnimi prednostnimi nalogami EU, merljivost učinkov in doseganje zastavljenih ciljev.

Nosilec proračunske postavke je neposredni uporabnik državnega proračuna, ki ima v posebnem delu proračuna zagotovljena sredstva strukturne politike. Deluje v skladu z navodili organa upravljanja, plačilnega organa, posredniškega telesa ter v skladu s sklenjenimi sporazumi in drugimi akti.

Nosilci proračunskih postavk v prvi prednostni nalogi so:

- Ministrstvo za gospodarstvo,
- Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport,
- Ministrstvo za kulturo,

- Ministrstvo za informacijsko družbo,
- Ministrstvo za promet.

Končni upravičenec je neposredni ali posredni proračunski uporabnik v skladu s predpisom ministra, pristojnega za finance, ki odobri državno pomoč ali izvede projekt. Hkrati je dolžen spoštovati navodila organa upravljanja, plačilnega organa, posredniškega telesa in nosilca proračunske postavke ter sklenjene sporazume in druge akte. Končni upravičenci v prvi prednostni nalogi so določeni v Predlogu izvedbene strukture ukrepov 1. prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta 2004-2006 "Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti". Končni prejemnik je prejemnik sredstev strukturne politike. Za posamezni ukrep, ki je obrazložen v gradivu so navedeni možni končni prejemniki sredstev oziroma izvajalci projektov, ki se sofinancirajo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Prva prednostna naloga EPD "Spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti", za katero se črpajo sredstva ESRR, obsega štiri ukrepe. Vsakemu ukrepu pripada po nekaj aktivnosti, ki so lahko predmet sofinanciranja (to so tako imenovane upravičene aktivnosti):

- Ukrep 1.1.: Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja,
- Ukrep 1.2.: Spodbujanje razvoja turističnih destinacij,
- Ukrep 1.3.: Izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo in
- Ukrep 1.4.: Gospodarska infrastruktura in javne storitve.

Izbor projektov za sofinanciranje iz sredstev ESRR bo potekal na osnovi javnih razpisov, programov oziroma javnih naročil. V nadaljevanju sledi kratek opis posameznega ukrepa z navedenimi nosilci razpisov, programov oziroma javnih naročil.

3.1.1.1. SPODBUJANJE RAZVOJA INOVACIJSKEGA OKOLJA (UKREP 1.1.)

Ukrep je usmerjen v razvoj inovacijskega okolja, razvojne infrastrukture in pogojev za oblike povezovanja podjetij in institucij znanja, ki bodo pospešile in povečale učinkovitost prenosa znanja v produkte, storitve in procese ter okrepile prepoznavnost Slovenije kot razvojnega partnerja na prepoznanih področjih.

Specifični cilji ukrepa so:

- pospeševanje prenosa znanja med nosilci znanja (univerze, razvojno raziskovalne in izobraževalne institucije) ter podjetji,
- pospeševanje zagona in razvoj novih tehnološko usmerjenih dinamičnih podjetij,
- povečanje vlaganj v raziskave in razvoj na prioritetnih področjih raziskav in tehnološkega razvoja.

Upravičene aktivnosti so:

- naložbe v modernizacijo, gradnjo in opremo tehnoloških centrov, tehnoloških parkov in inkubatorjev in naložbe povezane z novimi investicijami,

- priprava strategij, programov ter razvoj storitev tehnoloških centrov, tehnoloških parkov, inkubatorjev, grozdov, tehnoloških mrež in poslovnih con ter vodenje projekta,
- skupni raziskovalni in razvojni projekti podjetij in nosilcev znanja v okviru tehnoloških centrov, centrov odličnosti, grozdov in tehnoloških mrež usmerjenih predvsem v krepitev sposobnosti prenosa in obvladovanja novih tehnologij,
- Razvoj novih tehnologij na prednostnih področjih raziskav in tehnološkega razvoja, ki so zlasti: informacijsko-komunikacijske tehnologije, napredni materiali, tehnologije vodenja procesov, biotehnologija in farmacija ter tehnologije za trajnostno gospodarstvo (predvsem okoljske tehnologije).

Ukrep se izvaja s skupnim javnim razpisom Ministrstvo za gospodarstvo in Ministrstva za šolstvo, znanost in šport.

3.1.1.2. SPODBUJANJE RAZVOJA TURISTIČNIH DESTINACIJ (UKREP 1.2.)

Cilji ukrepa prispevajo h realizaciji ciljev določenih v prvi prednostni nalogi, to je izboljšati konkurenčno sposobnost podjetij in zagotoviti pogoje za kakovosten razvoj turizma kot pomembne dejavnosti z multiplikativnimi učinki, ki krepi gospodarsko osnovo regij in izrablja nove podjetniške priložnosti. Splošni cilj ukrepa je spodbuditi razvoj turističnih destinacij na temeljnih turističnih območjih, opredeljenih v Strategiji slovenskega turizma 2002 - 2006.

Specifična cilja ukrepa sta:

- spodbuditi razvoj organizacijskih struktur za skupno planiranje, razvoj in trženje turističnih destinacij na glavnih geografskih in produktnih področjih, opredeljenih v Strategiji slovenskega turizma 2002-2006;
- spodbuditi naložbe v obnovo in modernizacijo obstoječe in gradnjo turistične infrastrukture (npr.: kongresnih centrov, izrabe termalnih vod, nastanitvenih objektov, golfišč, bazenov, marin, smučarskih žičnic, rekreacijskih objektov za turiste...) na glavnih geografskih in produktnih področjih, opredeljenih v Strategiji slovenskega turizma 2002-2006.

Upravičene aktivnosti so:

- prenova in modernizacija obstoječe ter gradnja nove turistične infrastrukture, vključno z nastanitvenimi zmogljivostmi,
- podpora in priprava skupnih strateških načrtov za razvoj turističnih destinacij, marketinških načrtov, rezervacijskih sistemov, blagovnih znamk destinacij, informacijskih centrov, promocije.

Ukrep se izvaja z javnim razpisom Ministrstvo za gospodarstvo.

3.1.1.3. RAZVOJ PODPORNEGA OKOLJA ZA PODJETNIŠTVO (UKREP 1.3.)

Ukrep 1.3. je namenjen mikro, malim in srednje velikim podjetjem, ki imajo investicijski program, ter posameznikom s podjetniško pobudo. Cilj ukrepa je doseganje strukture gospodarstva, ki je primerljiva z gospodarsko strukturo v EU. Z ustvarjanjem učinkovitega podpornega okolja se spodbuja ustanavljanje novih podjetij, izboljša stopnja njihovega preživetja v prvih kritičnih letih, zagotavlja uspešnejše rast ter večja konkurenčnost in produktivnost.

Upravičene aktivnosti so:

- subvencioniranje svetovalnih/posvetovalnih storitev za mala in srednje velika podjetja,
- podpora (v obliki premij) za investicijske projekte malih in srednje velikih podjetij,
- poročila za investicijske kredite bank.

Prvo aktivnost izvaja Pospeševalni center za malo gospodarstvo (PCMG), in sicer s programom "Subvencioniranje svetovalnih storitev za MSP v okviru vavčerskega sistema svetovanja", ki obsega subvencionirane storitve podjetniškega svetovanja in usposabljanja za potencialne podjetnike ter mikro, mala in srednja podjetja v fazi ustanavljanja ali delovanja.

Drugo in tretjo aktivnost izvaja Javni sklad RS za razvoj malega gospodarstva (JSMG), ki je za to objavil naslednja razpisa:

- Javni razpis za odobritev posrednih dolgoročnih kreditov s premijami v letu 2004 in
- Javni razpis za odobritev poročil za dolgoročne kredite s premijami v letu 2004.

3.1.1.4. GOSPODARSKA INFRASTRUKTURA IN JAVNE STORITVE (UKREP 1.4.)

Ukrep je osredotočen na zagotavljanje investicij v javno infrastrukturo in z njimi povezanih storitev, ki bodo dopolnjevale investicije iz ostalih ukrepov prve prednostne naloge. Splošni cilj ukrepa je povečati obseg javnih naložb v infrastrukturo in storitve z neposrednim ekonomskim učinkom na promocijo projektov, ki izhajajo iz ukrepov 1.1., 1.2. in 1.3. in ustvariti sinergije z "zasebnimi" projekti v poslovne cone, izobraževalne in razvojno raziskovalne programe ter turistične destinacije.

Specifični cilji so določeni v skladu s cilji drugih ukrepov v prednostni nalogi:

1. Razviti javno R&D in izobraževalno infrastrukturo in krepitev zmogljivosti univerz in javnih raziskovalnih ustanov za ustvarjanje in prenos znanja in novih tehnologij.
2. Razviti IKT infrastrukturo, ki bo omogočila hitro, širokopasovno internetno povezovanje za raziskovalna, izobraževalna in poslovna okolja.
3. Zagotoviti ustrezne lokacije za gospodarske dejavnosti v Sloveniji z namenom povečevanja domačih in tujih neposrednih naložb.

4. Povečati naložbe v javno infrastrukturo, promet, rekreacijske in kulturne objekte, ki bodo podpirali razvoj turističnih destinacij in kakovost turističnih proizvodov.
5. Z razvojem javnega prometa, komunalne infrastrukture in javnih storitev, povečati kvaliteto in dostopnost infrastrukture, ki bo podpirala trajnostno mobilnost in omogočala lažji dostop do poslovnih con in turističnih destinacij.

Upravičene aktivnosti so:

1. Prenova, obnova, modernizacija in izgradnja prostorov in opreme (centri odličnosti, poslovne cone, multimedijski centri, centri vseživljenjskega učenja, objekti za šport in prosti čas, kulturna dediščina...) za javne raziskovalne in razvojne ustanove, javne poslovne objekte in javne turistične objekte.
2. Prenova, obnova, modernizacija, izgradnja javne in komunalne infrastrukture (čiščenje odpadnih voda, vodovodi, urbani prometni sistemi, ceste, železnice, sistem kanalizacije, telekomunikacije, kolesarske steze, elektrika, parki in druga naravna dediščina, kulturna dediščina, širokopasovne povezave...).
3. Študije in raziskave o ustanovitvi in izboljšavi javnih storitev (priprava in izvedba programov in strategij).

Za pridobitev sredstev v okviru ukrepa 1.4. "Gospodarska infrastruktura in javne storitve" bodo naslednja pristojna ministrstva izvajala javne razpise, programe oziroma javna naročila:

1. Ministrstvo za šolstvo znanost in šport (MŠZŠ) je 14.5.2004 v Uradnem listu št. 53/2004 objavilo javni razpis za projekte razvoja raziskovalne infrastrukture centrov odličnosti.
2. Ministrstvo za kulturo (MK) je 21.5.2004 v Uradnem listu RS št. 55/2004 objavilo javni razpis za podporo projektu multimedijskih centrov.
3. Javna agencija za regionalni razvoj (JARR) bo izvedla javni razpis za prenavo, modernizacijo ter izgradnjo javne komunalne infrastrukture v okviru poslovnih con, Ukrepa 1.4. "Gospodarska infrastruktura in javne storitve". Več informacij dobite na povezavi.
4. V okviru Ukrepa 1.4. bo Ministrstvo za šolstvo znanost in šport (MŠZŠ) izbralo projekte športno turistične infrastrukture, ki bodo sofinancirani iz ESRR, z javnim razpisom oziroma na podlagi letnega programa MŠZŠ. Za dodatne informacije se obrnite na Urad za šport.
5. V okviru Ukrepa 1.4. bo Ministrstvo za informacijsko družbo (MID) v sodelovanju z MŠZŠ izvedlo več javnih naročil v obdobju 2004-2006 za vzpostavitev infrastrukture optičnih vlaken za izgradnjo širokopasovnih omrežij za povezovanje izobraževalnih, raziskovalnih in razvojnih okolij. Več informacij dobite na povezavi.
6. V okviru Ukrepa 1.4. bo Ministrstvo za kulturo (MK) na osnovi Nacionalnega programa za kulturo 2004-2007 črpalo sredstva iz ESRR za obnovo kulturnih spomenikov, ki so z zakonom o lastninjenju kulturnih spomenikov v družbeni lastnini (Uradni list RS, št. 89/99) prešli v last države in s katerimi upravlja Ministrstvo za kulturo. Na osnovi 4. člena tega zakona ministrica za kulturo sprejme program aktivnosti na kulturnih spomenikih v lasti Republike Slovenije, ki se bodo izvajale v določenem proračunskem obdobju.

7. V okviru Ukrepa 1.4. bo Ministrstvo za promet (MZP) črpalo sredstva iz ESRR za program posodobitve objektov in opreme letališke infrastrukture.

Slovenija ima v obdobju 2004-2006 za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti na voljo 31,175 milijard SIT namenskih sredstev Evropske unije (EU). Spodnja tabela prikazuje porazdelitev razpoložljivih sredstev ESRR po ukrepih in letih. Pri tem velja, da je poraba letne alokacije možna do konca drugega leta po prevzemu obveznosti (pravilo n+2).

Tabela 2: Namenska sredstva EU v mio SIT.

Ukrep	2004	2005	2006	Skupaj
1.1. spodbujanje razvoja inovacijskega okolja	1.421,0	2.088,0	2.726,1	6.235,1
1.2. spodbujanje razvoja turističnih destinacij	1.421,0	2.088,0	2.726,1	6.235,1
1.3. razvoj podpornega okolja za podjetništvo	1.065,7	1.566,0	2.044,6	4.676,3
1.4. gosp. infrastruktura in javne storitve	3.197,2	4.697,9	6.133,7	14.028,8
Skupaj 1. prednostna naloga	7.105,0	10.439,8	13.630,5	31.175,3

Vir: Predlog izvedbene struktura ukrepov 1. prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta 2004 - 2006 "Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti".

V skladu z načelom dodatnosti sredstva strukturnih skladov EU le dopolnjujejo nacionalna razvojna sredstva in se lahko črpajo le, če je zagotovljena zahtevana soudeležba državnega in lokalnih proračunov. EU in nacionalna javna sredstva se projektom dodeljujejo v razmerju približno 3:1. Iz sredstev slovenske udeležbe se tako za ukrepe prve prednostne naloge namenja dodatnih 9,088 milijard SIT. V okviru ukrepa 1.4 so v financiranju udeležene tudi občine, in sicer z 3,252 milijarde SIT. Skupna razpoložljiva javna sredstva so tako po posameznih ukrepih in letih naslednja:

Tabela 3: Skupaj javna udeležba (namenska sredstva EU in slovenska udeležba) v mio SIT.

Ukrep	2004	2005	2006	Skupaj
1.1. spodbujanje razvoja inovacijskega okolja	1.894,6	2.783,9	3.634,8	8.313,4
1.2. spodbujanje razvoja turističnih destinacij	1.894,6	2.783,9	3.634,8	8.313,4
1.3. razvoj podpornega okolja za podjetništvo	1.420,9	2.087,9	2.726,1	6.235,1
1.4. gosp. infrastruktura in javne storitve	3.965,9	5.827,3	7.608,3	17.401,6
Skupaj 1. prednostna naloga	9.176,2	13.483,2	17.604,0	40.263,5

Vir: Izvedbena struktura ukrepov 1. prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta 2004 - 2006 "Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti".

V okviru ukrepov 1.1., 1.2. in 1.3. se navedena sredstva dodeljujejo v obliki državnih pomoči, ki pokrije del finančne konstrukcije projekta, prejemnik pa mora zagotoviti zasebne vire za njeno zaprtje.

3.2. EVROPSKI SOCIALNI SKLAD (European Social Fund)

Evropski socialni sklad (ESF) je bil ustanovljen leta 1958 in je namenjen izboljšanju in povečanju zaposlovanja v Evropski Uniji. Njegova politika je osredotočena na pet področij (Evropski socialni sklad, 2004):

1. Aktivna politika zaposlovanja za boj proti brezposelnosti.
2. Razvoj socialne sfere.
3. Vse življenjsko izobraževanje in sistemi izpopolnjevanja.
4. Premostitev ekonomskih in socialnih sprememb.
5. Enakovredne možnosti zaposlovanja moških in žensk.

Za podporo Sklada so določene naslednje kategorije prebivalstva (Flanders and the European Social Fund, 2003):

1. Dolgoročno brezposelni,
2. Mladi, ki prvič vstopajo na trg delovne sile,
3. Ljudje, ki potrebujejo dodatna usposabljanja ali pomoč pri samozaposlovanju, da so jim omogočene nove možnosti zaposlitve oz. razvoja sposobnosti in poklicnih kvalifikacij in spodbuda ustvarjanja novih delovnih mest.

3.2.1. ESS V SLOVENIJI

ESRR je osredotočen na izvajanje 2. prednostne naloge "Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje". Vsebine, ki jim je Slovenija za naslednje triletno obdobje namenila sredstva strukturnih skladov, so opredeljene v Enotnem programskem dokumentu RS za programsko obdobje 2004-2006 (EPD). Evropski socialni sklad ima v svojih nalogah določeno tudi izvajanje iniciative EQUAL, ki naj bi uresničevala pobude Skupnosti proti diskriminaciji in neenakosti na trgu dela. V ta sklop sodijo predvsem naloge inovacijske narave in pilotni projekti, ki zadevajo trg dela, zaposlovanje in strokovno izpopolnjevanje; študije, tehnično pomoč in strokovno sodelovanje; tehnično pomoč, ki zadeva priprave, izvrševanje, nadzor in ocenjevanje nalog, ki so financirane iz Sklada. Slovenija je iz naslova ESS upravičena do 6,1 milijarde SIT, od tega je v letu 2004 na voljo 3,5 milijarde tolarjev (Evropski socialni sklad, 2004).

V 2. prednostni nalogi so naslednji ukrepi:

- Ukrepi 2.1: Razvoj in krepitev aktivnih politik trga dela,
- Ukrepi 2.2: Pospeševanje socialnega vključevanja,
- Ukrepi 2.3: Vseživljenjsko učenje,
- Ukrepi 2.4: Spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti.

V nadaljevanju bom predstavil vsebino ukrepov 2. prednostne naloge, upravičence, prejemnike in višino sredstev, ki je namenjena za financiranje projektov.

3.2.1.1. RAZVOJ IN KREPITEV AKTIVNIH POLITIK DELA (UKREP 2.1.)

Zanj je namenjenih 30% vseh sredstev sklada, končni upravičenec je Zavod RS za zaposlovanje, končni prejemniki pa so brezposelne osebe. Ukrepi so namenjeni povečanju stopnje zaposlenosti in zmanjševanju brezposelnosti. V letu 2004 se izvajajo:

1. Programi institucionalnega usposabljanja, kamor spadajo naslednji programi APZ za leto 2004: Pomoč pri načrtovanju poklicne poti, Klubi za iskanje zaposlitve, Programi izpopolnjevanja in usposabljanja,
2. Programi usposabljanja na delovnem mestu in integrirani programi usposabljanja, kamor spada program APZ za leto 2004 Usposabljanje na delovnem mestu,
3. Formalno izobraževanje, kamor spada program APZ za leto 2004 Program 10.000,
4. Nacionalne poklicne kvalifikacije, kamor spada program APZ za leto 2004 Program 10.000.

3.2.1.2. POSPEŠEVANJE SOCIALNEGA VKLJUČEVANJA (UKREP 2.2.)

Zanj je namenjenih 10% vseh sredstev sklada, končni upravičenec je Zavod RS za zaposlovanje. Ukrepi so namenjeni zviševanju udeležbe ljudi s posebnimi potrebami in težavami pri dostopu do trga dela. Končni prejemniki so tako dolgotrajno brezposelni, brezposelni invalidi, etnične skupine in mladi, ki so opustili šolanje itd., v letu 2004 se izvajajo:

1. Pot do vključenosti, kamor spada Projektno učenje za mlajše odrasle - PUM v sklopu programov APZ za leto 2004,
2. Programi delovne vključenosti invalidov, kamor spadajo Programi delovne vključenosti invalidov v sklopu programov APZ za leto 2004.

3.2.1.3. VSEŽIVLJENJSKO UČENJE (UKREP 2.3.)

Zanj je namenjenih 30% vseh sredstev, končni upravičenec je Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, namenjen pa je doseganju usmerjenega vlaganja. Končni prejemniki so ustanove in subjekti (javni in zasebni), ki se ukvarjajo z izobraževanjem in usposabljanjem, izvajalci usposabljanj (učitelji, mentorji, delodajalci itd.) in udeleženci formalnega in neformalnega izobraževanja in usposabljanja itd.

Predvidene aktivnosti ukrepa so:

1. izobraževanje izobraževalcev,
2. posodabljanje in razvijanje programov izobraževanja in usposabljanja,
3. razvijanje in širjenje mreže z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami podprtih lokalnih/regionalnih svetovalnih centrov in centrov za poklicno svetovanje,
4. širjenje sistema zagotavljanja kakovosti,
5. zmanjševanje izobrazbenega primanjkljaja pri odraslih in izobraževanje ter usposabljanje osipnikov.

3.2.1.4. SPODBUJANJE PODJETNIŠTVA IN PRILAGODLJIVOSTI (UKREP 2.4.)

Zanj je namenjenih 30% vseh sredstev sklada, končni upravičenec je Zavod RS za zaposlovanje, namenjen je povečanju prilagodljivosti zaposlenih in podjetij pogojem svetovnega trga in trga dela, ohranjanju delovnih mest, povečevanju produktivnosti in konkurenčnosti podjetij ter dvigu ravni kvalifikacij in usposobljenosti zaposlenih. Končni prejemniki so zaposlene osebe, delodajalci, potencialni podjetniki, vodstveni delavci itd.

V letu 2004 se izvajajo:

1. Usposabljanje in izobraževanje zaposlenih, zlasti iz sektorjev v prestrukturiranju, kamor spada program APZ za leto 2004 Sofinanciranje izobraževanja in usposabljanja zaposlenih,
2. Usposabljanje zaposlenih v perspektivnih sektorjih s hitro stopnjo rasti, kamor spada program APZ za leto 2004 Sofinanciranje izobraževanja in usposabljanja zaposlenih,
3. Lokalni zaposlitveni programi, kamor spada program APZ za leto 2004 Lokalni zaposlitveni programi,
4. Sofinanciranje stroškov spodbujanja podjetništva, kamor spada program APZ za leto 2004 Spodbujanje samozaposlovanja.

Slovenija bo v vseh omenjenih ukrepih in aktivnostih/programih zagotavljala upoštevanje načela enakih možnosti žensk in moških, vidikov informacijske družbe in trajnostnega razvoja.

3.2.2. POBUDA EQUAL

Evropska unija si je na vrhu v Lizboni leta 2000 zastavila cilj, da postane najbolj dinamično in na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, ki bo odprto za vse. Med osnovnimi področij delovanja pri zasledovanju tega cilja so razvoj človeških virov ter pospeševanje zaposlovanja in socialnega vključevanja. Države članice EU izvajajo različne nacionalne in evropske programe, da bi prispevale k dosegu cilja, obenem pa si prizadevajo najti tudi nove načine za reševanje težav, s katerimi se srečujejo na omenjenih področjih (Equal, 2004).

Med sredstvi za iskanje skupnih rešitev za posebne težave, s katerimi se sooča vsa EU, je relativno nov finančni instrument unije - Pobuda skupnosti EQUAL, ki združuje vsa omenjena področja in preko transnacionalnega sodelovanja išče nove načine za spopadanje z diskriminacijo in neenakostjo na trgu dela.

Pobuda EQUAL temelji na sodelovanju med različnimi partnerji z istimi cilji, a različnimi interesi. Partnerji (javni, zasebni, nevladni sektor) so ključni akterji na določenem območju ali področju, ki poskušajo svoje izkušnje, znanje in zamisli združiti v skupen projekt, ga preizkusiti in, v primeru uspeha, predstaviti s ciljem uveljavljanja dobre prakse v obstoječem sistemu nacionalnih in evropskih programov za razvoj človeških virov, pospeševanje zaposlovanja in socialnega vključevanja. Poseben poudarek pa mora biti dan na vključevanje najbolj ranljivih skupin na trgu dela.

3.2.2.1. EQUAL V SLOVENIJI

V pobudi EQUAL v obdobju 2004-2006 sodeluje tudi Slovenija, za kar ima Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) kot organ upravljanja pobude. Omenjeni partnerji, ki bodo pripravljene na sodelovanje, se povežejo najprej v "ohlapno" t.i. razvojno partnerstvo in se skupaj prijavijo na razpis Ministrstva za delo. V primeru uspeha na razpisu bodo partnerji upravičeni do sofinanciranja t.i. Akcije 5. Namen te prve stopnje izvedbe projekta pa je utrditev sodelovanja, vzpostavitev sodelovanja s transnacionalnim partnerjem in izdelava dokončnega delovnega programa. Če bo MDDSZ dokončni program odobrilo, bo razvojno partnerstvo v okviru t.i. Akcije 2⁶, ki traja do dve leti in pol, izvedli dogovorjeni delovni program. Partnerstva pa bodo kot posebni del projekta morala predvideti tudi metode za razširjanje svojih zamisli in njihovega vključevanja v obstoječe usmeritve in politike oz.

⁵ Predstavlja začetno fazo (pripravljalno obdobje), ki naj ne bi trajala več kot šest mesecev in v okviru katere naj bi se oblikovala razvojna partnerstva in njihovi odnosi s partnerstvi v drugih državah. Akcija 1 sledi izboru razvojnih partnerstev, ki se prijavijo na javni razpis. V času te akcije se morajo partnerji izbranih partnerstev dogovoriti o medsebojnih odnosih ter strategiji in programu, ki ga bodo izvedli v Akciji 2. V Sloveniji in po vsej Evropi se bo Akcija 1 predvidoma začela konec leta 2004 oziroma najkasneje januarja 2005.

⁶ Ključna faza izvedbe (faza izvajanja), v kateri razvojna partnerstva izvedejo delovni program. V Akciji 2 sodelujejo razvojna partnerstva, ki so uspešno zaključila Akcijo 1 s Sporazumom o razvojnem partnerstvu, ki vključuje tudi Sporazum o transnacionalnem sodelovanju. Trajala naj bi največ dve leti in pol, pod posebnimi pogoji pa jo je mogoče tudi podaljšati.

Akcija 3⁷. Partnerstva bodo v skladu s Programskim dokumentom Pobude skupnosti za Slovenijo (2004-2006) lahko izvajala aktivnosti na naslednjih tematskih področjih (Izvajanje Equal, 2004):

- pomoč vsem, ki se soočajo z ovirami pri vključevanju ali vrnitvi na trg dela (60% vseh sredstev za EQUAL);
- spodbujanje vseživljenjskega učenja tistih, ki se soočajo z diskriminacijo in neenakostmi na trgu dela (15%).

EQUAL hkrati tudi doprinaša k Evropski strategiji zaposlovanja ter prednostnim ciljem zaposlovalne in socialne politike članic EU, saj poskuša analizirati vzroke diskriminacije in neenakosti na trgu dela ter predlagati nove načine za spopadanje z njimi.

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je kot organ upravljanja pobude EQUAL v dogovoru z Evropsko komisijo pripravilo Program pobude skupnosti EQUAL (PPS EQUAL), ki ga je 29. aprila 2004 sprejela tudi Vlada RS, 7. julija 2004 pa uradno potrdila evropska komisija. V programu so opredeljeni prednostni cilji, ki jih želi Slovenija doseči s pomočjo sredstev omenjene pobude. Ministrstvo je cilje, ukrepe in aktivnosti, ki so v skladu z Evropsko strategijo zaposlovanja, določilo na podlagi analize stanja na trgu dela v Sloveniji, analizi vzrokov diskriminacije in neenakosti na trgu dela, obstoječih politik in posvetovanj, ki jih je opravilo s svojimi partnerji. Glavni cilj PPS EQUAL je razviti in preizkusiti nove rešitve za boj proti diskriminaciji na trgu dela, in sicer prek partnerskega sodelovanja, ki vključuje tudi transnacionalne partnerje.

Glede na višino finančnih sredstev, ki jih bo Slovenija prejela za pobudo EQUAL, in glede na kratko programsko obdobje (2004-2006) se je ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve odločilo, da program EQUAL 2004-2006 omeji na štiri od devetih ukrepov⁸, tako da bo zagotovljena koncentracija aktivnosti in se bodo lahko razvila kakovostna razvojna partnerstva. Med izbranimi ukrepi so (Izvajanje Equal, 2004):

- Omogočanje lažjega dostopa in vrnitve na trg dela za tiste, ki imajo težave pri vključevanju ali vnovičnem vključevanju na trg dela, ki mora biti odprt za vse (*Zaposljivost*).
- Spodbujanje vseživljenjskega učenja in všteti delovnih praks, ki spodbujajo, da na trg dela pridejo in ostanejo tisti, ki trpijo zaradi diskriminacije in neenakosti v povezavi s trgom dela (*Prilagodljivost*).
- Zmanjševanje razlik med spoloma na delovnem mestu (*Enake možnosti*).

⁷ Vključuje oblikovanje mrež ter aktivnosti razširjanja in vključevanja dobrih praks v politike (mainstreaming). Takšne aktivnosti temeljijo na posebnih temah, so organizirane na nacionalni ravni in se povezujejo s podobnimi aktivnostmi na evropski ravni (obdobje razširjanja).

⁸ Opredeljene so v Evropski strategiji zaposlovanja in socialnega vključevanja. Teme podpirajo vse vključujoče cilje polne zaposlitve, kakovosti in učinkovitosti dela, povezanosti in vključujočega trga dela. Splošni cilj tega tematskega pristopa je raziskovanje novih načinov pri obravnavi problemov, ki so skupni za različne vrste diskriminacije in neenakosti.

– Pomoč pri integraciji prosilcev za azil (*Iskalci azila*).

Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve PPS EQUAL izvaja s pomočjo razvojnih partnerstev, ki so izbrani na javnem razpisu. V podporo in nadzor izvajanja Programa Pobude skupnosti EQUAL in v pomoč razvojnim partnerstvom pri izvajanju njihovih programov se uporablja tehnična pomoč (Javni razpis Equal, 2004).

Pobuda EQUAL bo delovala tako, da bo na posameznem zemljepisnem območju ali sektorju združila ključne nosilce v razvojna partnerstva. Javna uprava, nevladne organizacije, socialni partnerji in poslovni sektor (še zlasti mala in srednja podjetja) bodo, ne glede na svoje posebnosti, delovali v partnerstvu, v katerem bodo združevali različne vrste strokovnosti in izkušenj. Ta partnerstva bodo izbrala eno od tem in se dogovorila o strategiji, s katero bodo poskusila uvesti nove oblike obravnave diskriminacije in neenakosti, ki so jih že opredelila.

Slovenija bo za izvajanje projektov v okviru pobude EQUAL v obdobju 2004-2006 iz ESS dobila sredstva v višini 1,6 milijarde tolarjev (6,4 milijona EUR), k temu pa bo dodala še nacionalna sredstva v višini 500 milijonov tolarjev (2,1 milijona EUR).

Torej bodo sredstva iz sklada porabljena na strateški in osredotočen način ter bodo predstavljala dodano vrednost, ki bo dopolnjevala predvsem programe aktivne politike zaposlovanja in programe druge prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta, ki se nanaša na znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje.

3.3. EVROPSKI KMETIJSKI USMERJEVALNI IN JAMSTVENI SKLAD (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund)

Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (EAGGF), ki je bil ustanovljen leta 1964 in je eden največjih strukturnih skladov Evropske unije. Sklad je sestavljen iz dveh oddelkov: usmerjevalnega in jamstvenega (Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad - usmerjevalni oddelek, 2004).

Jamstveni oddelek sklada podpira okolju prijaznejše načine kmetovanja in spodbuja k trajnostnemu gospodarjenju s podeželskimi območji ter naravnimi viri. Ukrepi, ki jih bomo izvajali v Sloveniji v okviru tega dela sklada, so zapisani v dokumentu Načrt razvoja podeželja 2004-2006.

Usmerjevalni oddelek sklada pa zagotavlja sredstva za izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in živilskega sektorja. Programsko osnovo za črpanje sredstev (47.138.186 EUR do leta 2006) tega dela sklada predstavlja Enotni programski dokument 2004-2006 (EPD). V njem je kot 3. prednostna naloga opredeljeno Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva, katero bom podrobneje opisal v nadaljevanju.

Sklad je usmerjen predvsem v naslednje naloge (Council regulation EC 1260/1999):

- krepitev in reorganizacija kmetijstva, vključno z organizacijo in predelavo kmetijskih, ribiških in gozdarskih proizvodov;
- zagotavljanje preoblikovanja kmetijske proizvodnje in razvoja gozdarstva, ter podpora razvoja dopolnilnih dejavnosti za kmetovalce;
- zagotavljanje primerne življenjskega standarda kmetovalcev;
- pomoč pri razvoju družbene izdelave na kmetijskih področjih z namenom zaščite okolja in podeželja.

Vstop Slovenije v Evropsko unijo predstavlja za slovensko kmetijstvo poseben izziv, saj bodo na zahtevnem in visoko razvitem evropskem trgu uspešno delovala samo napredna in konkurenčna kmetijska gospodarstva ter živilsko predelovalna podjetja. Hkrati pa pomeni tudi priložnost za slovensko podeželje, da izkoristimo sredstva EU za njegov razvoj in Evropi ponudimo njegovo bogastvo. Prav razvitost kmetijskega in živilskega sektorja bo ključnega pomena za ohranjanje in prihodnji razvoj slovenskega podeželja, zato je njegovo prestrukturiranje nujno potrebno.

V ta namen smo že v času pred vstopom koristili sredstva Evropske unije preko programa SAPARD. Od 1. maja 2004 lahko Slovenija za prestrukturiranje kmetijstva in gozdarstva koristi finančna sredstva usmerjevalnega oddelka Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada.

3.3.1. E KUJS V SLOVENIJI

Usmerjevalni oddelek E KUJS bo v Sloveniji izvajal 3. prednostno nalogo "Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva". V okviru omenjene naloge se bodo izvajali naslednji ukrepi do leta 2006 (EPD):

- Ukrepi 3.1. Izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov (16.498.364 EUR),
- Ukrepi 3.2. Naložbe v kmetijska gospodarstva (14.141.456 EUR),
- Ukrepi 3.3. Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu - alternativni dohodkovni viri (9.427.638 EUR),
- Ukrepi 3.4. Investicije v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov (4.713.818 EUR),
- Ukrepi 3.5. Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov (2.356.910 EUR).

Pogoje za črpanje finančnih sredstev iz Usmerjevalnega oddelka sklada E KUJS za leto 2004 (za štiri ukrepe 3. prednostne naloge EPD) ureja Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o programih kmetijske strukturne politike in kmetijske politike razvoja podeželja za leti 2003 in 2004 (razen ukrepa 3.4.). Za omenjeni ukrep (Vlaganja v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov) kmetijskega sklada objava uredbe ni potrebna.

3.3.1.1. IZBOJŠANJE PREDELAVE IN TRŽENJA KMETIJSKIH PROIZVODOV (UKREP 3.1.)

Podpore investicijam, v okviru tega ukrepa, bodo prispevale k izboljšanju in racionalizaciji predelave kmetijskih proizvodov ter tako prispevale k povečanju konkurenčnosti in dodane vrednosti teh proizvodov.

Upravičene aktivnosti v letu 2004:

1. investicije v izgradnjo ali obnovo nepremičnin;
2. investicije v nakup novih strojev in opreme, vključno z računalniško programsko opremo.

Do podpore so upravičeni tudi splošni stroški, kot so honorarji arhitektov in svetovalcev, stroški izdelave poslovnih načrtov in analiz trga, pridobivanje patentov in licenc, stroški postavitve obveznih orodij za označevanje projektov. Investicije morajo zadevati predelavo in trženje kmetijskih proizvodov, primernih za človeško prehrano in prehrano živali, ki so opredeljeni v Seznamu kmetijskih proizvodov za ukrep 3.1. in jih opredeljuje tudi Aneks I k Pogodbi.

Končni prejemniki sredstev znotraj tega ukrepa so pravne in fizične osebe s stalnim prebivališčem ali sedežem v Republiki Sloveniji, ki so registrirane za opravljanje predelovalne dejavnosti v okviru naslednjih sektorjev: meso, mleko, žita in druge rastline, ki se uporabljajo v mlinski industriji, vino, sadje, zelenjava, krompir, rastlinsko olje, jajca, med in hrana za živali.

Vloga je potrebno poslati s priporočeno pošto na naslov Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP). Če vloga ni popolna, se vlagatelja najkasneje v roku 8 dni od odprtja vloge pisno pozove na dopolnitev. Rok za dopolnitev vloge je 5 dni od dneva vročitve poziva za dopolnitev.

3.3.1.2. NALOŽBE V KMETIJSKA GOSPODARSTVA (UKREP 3.2.)

Osnovni namen ukrepa je povečati konkurenčnost in tržno usmerjenost kmetijskih gospodarstev, kar bo privedlo do povečanja njihovega prihodka. Pri tem pa se upoštevajo tudi higienski, zdravstveni in veterinarski standardi, standardi o dobrobiti živali ter varstvu okolja.

Predmet podpore so sredstva za naložbe kmetijskih gospodarstev v lastno primarno pridelavo kmetijskih proizvodov, ki so primerni za prehrano ljudi in živali, vključno s proizvodnjo semenskega materiala, ki jih opredeljuje Aneks I Pogodbe o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti, podpisane v Rimu 25. marca 1957 in spadajo v naslednje sektorje kmetijske pridelave: mleko, meso, jajca, med, poljščine, vino, sadje in zelenjava, hmelj, okrasne rastline in grmovnice, semena in ostali semenski material.

Sredstva so namenjena za naslednje vrste naložb:

1. naložbe v hleve s pripadajočo notranjo opremo (oprema za krmljenje, molžo in izločke) za prirejo mleka, jajc in mesa,
2. naložbe v skladišča za krmo s pripadajočo opremo za potrebe lastne prireje,
3. naložbe v objekte, vključno s pripadajočo opremo za pridelavo, skladiščenje in pripravo kmetijskih proizvodov za trg,
4. naložbe v novogradnjo ali adaptacijo gospodarskih poslopij in objektov, vključno s pripadajočo opremo za predelavo mleka, in naložbe v ureditev pitne vode za potrebe predelave mleka na planinah, ki so v zasebni lasti,
5. nakup kmetijske mehanizacije in opreme,
6. nakup kmetijskih zemljišč,
7. prvi nakup plemenske črede v živinoreji ter prvi nakup čebeljih matic in čebeljih družin,
8. obnova trajnih nasadov,
9. nakup in postavitve rastlinjakov vključno s pripadajočo opremo,
10. nakup in postavitve mrež proti toči,
11. naložbe v namakalno infrastrukturo za namakalne sisteme, ki so v zasebni lasti,
12. naložbe v objekte, vključno z vso pripadajočo opremo za neposredno prodajo nepredelanih proizvodov na kmetijah: skladiščni oziroma hladilni prostor, prodajno razstavní prostor.

Prejemniki finančne podpore so kmetijska gospodarstva (fizične in pravne osebe), ter pašne skupnosti po predpisih, ki urejajo kmetijska zemljišča, in imajo naslov oziroma sedež v Republiki Sloveniji ter opravljajo kmetijsko dejavnost v skladu z načeli dobre kmetijske prakse.

Vlogo je potrebno poslati s priporočeno pošto na naslov Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP). Če vloga ni popolna, se vlagatelja najkasneje v roku 8 dni od odprtja vloge pisno pozove na dopolnitev. Rok za dopolnitev vloge je 5 dni od dneva vročitve poziva za dopolnitev.

3.3.1.3. DIVERZIFIKACIJA KMETIJSKIH DEJAVNOSTI (UKREP 3.3.)

Finančna pomoč v okviru tega ukrepa bo prispevala k razvoju dopolnilnih in dodatnih dejavnosti na kmetijah in s tem k izboljšanju učinkovitosti razporejanja dela na kmetijah. Na ta način dodajamo vrednost kmetijskim proizvodom na kmetijah in spodbujamo ustvarjanje novih delovnih mest in boljši dohodek.

V letu 2004 podpiramo: novogradnjo ali obnovo objektov za izvajanje dejavnosti, ureditev okolice in nakup opreme za izvajanje dejavnosti.

Podpora se bo namenila za naslednje namene:

1. ureditev malih predelovalnih obratov za predelavo kmetijskih pridelkov, predelavo lesa, zelišč in gozdnih sadežev,
2. ureditev turistične dejavnosti ter rekreacijskih površin za namene turistov na kmetiji,

3. ureditev delavnic in razstavno prodajnih prostorov za opravljanje domače obrti,
4. ureditev prodajaln kmetijskih pridelkov in proizvodov okoliških kmetij,
5. ureditev objektov za pridobivanje energije iz biomase,
6. ureditev objektov za namen skupne predelave ali prodaje.

Končni prejemniki podpore so kmetije, združenja kmetov in fizične ter pravne osebe, ki opravljajo dejavnost na kmetiji. Fizične ter pravne osebe, ki so registrirane v skladu s predpisom o gospodarskih družbah, niso upravičene pri naložbah v obnovo ali novogradnjo in opremo predelovalnih obratov za predelavo kmetijskih pridelkov. Vlogo je potrebno poslati s priporočeno pošto na naslov Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP). Če vloga ni popolna, se vlagatelja najkasneje v roku 8 dni od odprtja vloge pisno pozove na dopolnitev. Rok za dopolnitev vloge je 5 dni od dneva vročitve poziva za dopolnitev.

3.3.1.4. INVESTICIJE V GOZDOVE (UKREP 3.4.)

Ukrep se v Sloveniji izvaja z namenom ohranjanja in izboljšanja ekološke stabilnosti gozdnih ekosistemov s trajnostnim in sonaravnim gospodarjenjem z gozdovi, povečanja proizvodnje lesa in izboljšanja kakovosti gozdnih lesnih proizvodov.

Predmet podpore v okviru tega ukrepa je sofinanciranje:

1. Obžetve, redčenja in odstranjevanja nezaželenih vrst z namenom nege mlajših razvojnih faz gozda,
2. Odstranitve drevja z namenom ohranitve habitatov ogroženih vrst.

Končni prejemniki so zasebni lastniki gozdov, njihova združenja in zakupniki zasebnih gozdov. Vlogo je potrebno poslati s priporočeno pošto na naslov Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP). Če vloga ni popolna, se vlagatelja najkasneje v roku 8 dni od odprtja vloge pisno pozove na dopolnitev. Rok za dopolnitev vloge je 5 dni od dneva vročitve poziva za dopolnitev.

3.3.1.5. TRŽENJE KAKOVOSTNIH PROIZVODOV (UKREP 3.5.)

Z izvajanjem ukrepa se želi spodbujati pridelovalce in predelovalce posebnih kmetijskih pridelkov in živil k uspešni udeležbi na trgu ob sočasnem doseganju višjih cen posebnih kmetijskih proizvodov. Sočasno bo imel ukrep pozitiven vpliv na povečano konkurenčnost celotne prehranske verige. Z dajanjem poudarka kakovosti bodo lahko majhni in srednji proizvajalci sodelovali na trgu z razvojem dejavnosti, kjer cena ni več edino merilo za nakup in bodo spodbujani k doseganju boljših učinkov s skupnim pojavljanjem na trgu kot skupine proizvajalcev. Ukrep bo prav tako prispeval k zadovoljevanju zahtev tistih potrošnikov, ki želijo kmetijske pridelke in živila, ki so varni in specifični, ki dajejo občutek zadovoljstva in ugodja ter ustrezajo njihovi želji po zajamčeni kakovosti in pristnosti. Posebni kmetijski

pridelki in živila so izključno proizvodi, ki so vključeni v naslednje sheme kakovosti oz. sisteme zaščit:

1. Geografsko poimenovanje:
 - geografsko poreklo oz. označba porekla,
 - geografska označba.
2. Certifikat posebnega značaja:
 - tradicionalen ugled oz. zajamčena tradicionalna posebnost.

Podpirale se bodo naslednje vrste aktivnosti na področju posebnih kmetijskih pridelkov in živil, ki so vsebinsko razdeljene po sklopih:

1. priprava dokumentacije za registracijo in certificiranje,
2. registracija in certificiranje,
3. ustanavljanje novih skupin proizvajalcev, ki se vključujejo v sheme kakovosti oz. sisteme zaščit za geografska poimenovanja ali certifikate posebnega značaja,
4. uvajanje programov zagotavljanja kakovosti, kot SIST EN 45011, ki določa splošne kriterije za organe, ki delujejo na področju sistemov certificiranja posebnih proizvodov,
5. predhodne študije v mejah ustanavljanja shem kakovosti, ki bodo pokazale povpraševanje po posebnih kmetijskih pridelkih in živilih ter bodo zagotovile potrebne informacije za potencialne vlagatelje.

Prejemniki sredstev so pravne ali fizične osebe s stalnim prebivališčem ali sedežem v Republiki Sloveniji, ki so vključeni v sisteme zaščit posebnih kmetijskih pridelkov in živil v skladu z zakonodajo EU. Pravne ali fizične osebe so lahko združenja, kmetijska gospodarstva, živilska industrija, skupine proizvajalcev itd.; skratka vsi pridelovalci in predelovalci, vključeni v sisteme zaščit posebnih kmetijskih pridelkov in živil. Vlogo je potrebno poslati s priporočeno pošto na naslov Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP). Če vloga ni popolna, se vlagatelja najkasneje v roku 8 dni od odprtja vloge pisno pozove na dopolnitev. Rok za dopolnitev vloge je 5 dni od dneva vročitve poziva za dopolnitev.

3.4. FINANČNI INSTRUMENTI ZA USMERJANJE RIBIŠTVA (Financial Instrument for Fisheries Guidance)

V preteklosti je bila glavna ukrepov ribiške politike EU usmerjena predvsem v modernizacijo proizvodnih zmogljivosti (obnova in menjava plovil, razvoj sladkovodnega in morskega ribogojstva). Na eni strani pretirano zmogljive ribiške flote, na drugi strani pa omejitve ribolova z namenom ohranjanja ribolovnih virov so v Evropi privedle do slabšanja ekonomskega položaja ribolovne dejavnosti. Negativne posledice tovrstne politike so občutila predvsem nekatera obalna območja, ki so bila odvisna od ribolova. Zato je EU leta 1993 ustanovila nov strukturni sklad: Finančni inštrument za usmerjanje ribištva (FIUR).

Finančni instrument za usmerjanje ribištva (FIFG) je deloval v okviru Kmetijskega sklada, z letom 1993 pa je postal samostojni instrument oz. sistem Skupnosti za ribištvo in marikulturo, ki igra pomembno vlogo pri subvencioniranju ribiškega sektorja. Glavni cilji sklada so predvsem doseganje trajnostnega ravnovesja med ribolovnimi viri in njihovim izkoriščanjem, krepitev konkurenčnosti gospodarskih subjektov v ribiški panogi, povečanje dodane vrednosti izdelkov ribištva in ribogojstva ter izboljšanje učinkovitosti trženjskega spleta. Z ukrepi in naložbami, ki jih sklad podpira, se želi prispevati k učinkovitemu prilagajanju ribištva in ribogojstva na omejene ribolovne vire in spreminjajoče se zahteve trga (Finančni instrument za usmerjanje ribištva, 2004).

3.4.1. FIUR V SLOVENIJI

V Sloveniji se bosta v obdobju 2004-2006 izvajala 2 ukrepa (3. prednostna naloga), ki sta opredeljena v Enotnem programskem dokumentu. Z ukrepi, za katere je na voljo 2.374.720 EUR (do leta 2006) finančnih sredstev sklada FIUR, se želi:

- izboljšati varnost in življenjske pogoje ribičev,
- izboljšati konkurenčnost in zagotoviti trajnostno rabo ribolovnih virov v Jadranskem morju,
- uvesti okolju prijazno tehnologijo za gojenje rib,
- povečati proizvodnjo s posodobitvijo obstoječih zmogljivosti,
- spodbujati večjo ponudbo in porabo rib,
- izboljšati trženje rib in ribiških izdelkov,
- uskladiti kvaliteto predelave rib s standardi EU.

Ukrepi sklada FIUR, ki jih bomo izvajali v Sloveniji (do leta 2006):

- Ukrepi 3.6.: Posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov
- Ukrepi 3.7.: Ribogojstvo, predelava in trženje

3.4.1.1. POSODOBITEV OBTOJEČIH PLOVIL IN MALI PRIOBALNI RIBOLOV (UKREP 3.6.)

Namen podpore v okviru ukrepa je izboljšati higieno na samih plovilih, delovne pogoje, varnost plovbe in dela ribičev, izboljšati skladiščne prostore, nakup bolj selektivnih ribolovnih orodij ter opreme za manipulacijo rib na plovilih.

Upravičene aktivnosti v letu 2004:

- posodobitev opreme na obstoječih ribolovnih plovilih, zlasti v bolj selektivne tehnike ribolova,
- izboljšanje delovnih pogojev za ribiče.

Za ukrep posodobitev obstoječe ribolovnih plovil so prejemniki sredstev samostojni podjetniki in pravne osebe, ki so registrirane za dejavnost morskega ribolova, imajo ribolovno dovoljenje, plovilo vpisano v evidenco ribiških plovil in imajo sedež oziroma stalno prebivališče na območju Republike Slovenije. Za ukrep mali priobalni ribolov so prejemniki sredstev samostojni podjetniki in pravne osebe, ki kandidirajo v skupini najmanj treh ribičev in so povezani s pogodbo. Vlogo je potrebno poslati s priporočeno pošto na naslov Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP). Vloge se odpirajo sproti po vrstnem redu, kot so bile oddane na pošto. Če vloga ni popolna, se vlagatelja najkasneje v roku 8 dni od odprtja vloge pisno pozove na dopolnitev. Rok za dopolnitev vloge je 15 dni od dneva vročitve poziva za dopolnitev.

3.4.1.2. RIBOGOJSTVO, PREDELAVA IN TRŽENJE (UKREP 3.7.)

Namen podpore je uvedba okolju prijazne tehnologije za gojenje rib, povečanje proizvodnje s posodobitvijo obstoječih zmogljivosti, izboljšanje konkurenčnosti in uveljavitev na trgu sektorja predelave rib, izboljšanje trženja rib in ribiških proizvodov, spodbujanje večje ponudbe in porabe rib, doseganje skladnosti proizvodnje ribjih živil s standardi za kakovost in varnost živil v EU.

Upravičene aktivnosti v letu 2004:

- naložbe v izgradnjo objektov izključno za vzrejo sladkovodnih rib ali za predelavo rib, primernih za prehrano ljudi,
- naložbe v nove stroje in opremo, namenjeno za vzrejo sladkovodnih rib ali predelavo rib, primernih za prehrano ljudi vključno z računalniško programsko opremo,
- naložbe v prilagoditev proizvodnega procesa in proizvodov ustreznim standardom EU za kakovost, higieno in zdravje.

Za podukrep ribogojstva so prejemniki sredstev samostojni podjetniki in pravne osebe, ki so registrirane za dejavnost ribogojstva in imajo sedež oziroma stalno prebivališče na območju Republike Slovenije. Za podukrep predelave rib so prejemniki sredstev samostojni podjetniki in pravne osebe, ki so registrirane za dejavnost predelave in imajo sedež oziroma stalno prebivališče na območju Republike Slovenije.

Vlogo je potrebno poslati s priporočeno pošto na naslov Agencije za kmetijske trge in razvoj podeželja (ARSKTRP). Vloge se odpirajo sproti po vrstnem redu, kot so bile oddane na pošto. Če vloga ni popolna, se vlagatelja najkasneje v roku 8 dni od odprtja vloge pisno pozove na dopolnitev. Rok za dopolnitev vloge je 15 dni od dneva vročitve poziva za dopolnitev.

3.5. DRUGI FINANČNI INSTRUMENTI

Poleg štirih strukturnih skladov, se preko Evropske Unije izvajajo tudi naslednji finančni instrumenti:

- Kohezijski sklad,
- Iniciativne skupnosti,
- Inovativni ukrepi in
- Evropska investicijska banka.

3.5.1. KOHEZIJSKI SKLAD (Cohesion Fund)

Posebni sklad v tem sistemu je Kohezijski sklad, ki nudi možnosti direktnega financiranja projektov, ki se navezujejo na okoljsko in transportno infrastrukturo v Španiji, Grčiji, na Irskem in Portugalskem (Hellenic presidency of the council of the european union, 2003, str. 64). ISPA kot predpristopni instrument namenja enako pomoč desetim kandidatkam centralne in vzhodne Evrope (Poročilo Evropske komisije 2002: Second Report on Economic and Social Cohesion).

Kohezijski sklad je bil ustanovljen z Maastrichtskim sporazumom z namenom, da prispeva finančno pomoč projektom, ki naj bi pomagali dosegati cilje na področju okolja in trans-evropske transportne povezave v Evropski Uniji. Kriterij za dodelitev sredstev je bruto nacionalni proizvod (BNP) merjen v pariteti kupne moči (PPP). Če je le ta manjši od 90% povprečja Evropske Unije, je članica upravičena črpati sredstva iz Kohezijskega sklada. Če bi katera od članic preseгла določeni kriterij, bi izgubila pomoč Kohezijskega sklada. Do sedaj so v ta kriterij uvrščene le štiri članice: Grčija, Španija, Irska in Portugalska, za katere je izdelan konvergenčni program, ki naj bi preprečil njihov prekomerni državni deficit (Poročilo Evropske komisije 2004, Third Cohesion Report).

Finančna pomoč sklada je usmerjena v (Mežnarič, 1999, str. 8):

1. Okolje- varstvene projekte in projekte, ki dopolnjujejo razvoj politike okolja,
2. Projekte za transportno infrastrukturo skupnih interesov, ki jih financirajo članice,
3. Preliminarne študije, ki se nanašajo na projekte in njihovo realizacijo,
4. Pripravljalne projekte, ki analizirajo stroške in prihodke ter tehnično podporo projektov:
 - horizontalni ukrepi, kot so primerjalne analize vpliva pomoči Evropske Unije,
 - ukrepi in študije, ki se nanašajo na spremljanje in vrednotenje projektov in povečanje koordinacije in obstojnosti projektov,
 - ukrepi in študije, ki omogočajo potrebno prilagoditev pri realizaciji projekta.

Odločitve o alokaciji sredstev se določajo glede na natančne in objektivne kriterije, ki se nanašajo na prebivalstvo in bruto nacionalni proizvod na prebivalca (BNP/pc) ter določeno

območje, upoštevati pa je potrebno tudi ostale socialne in ekonomske indikatorje. Pomoč Kohezijskega sklada je pogojna, saj se le ta prekliče oz. ustavi za nove projekte v primeru, da ima država članica prevelik deficit in ni odpravljen v enem letu ali časovnem obdobju, ki je določen. V nadaljevanju naloge bom predstavil vplive in učinke kohezijske politike na slovensko gospodarstvo ter podrobneje opisal namen uporabe sredstev kohezijskega sklada.

3.5.1.1. KOHEZIJSKA POLITIKA EU V SLOVENIJI

Z letom 2003 je v Sloveniji močno pridobila na veljavi oz. vsaj vidljivosti Kohezijska politika Evropske unije (EU). Takšen trend je logičen in razumljiv, temelji pa na dejstvu, da je morala Slovenija do konca leta 2002 zaključiti pogajanja z EU o programskih dokumentih za črpanje sredstev Strukturnih skladov ter Kohezijskega sklada. S tem pa se je usoda programskega obdobja do leta 2006 in z njim povezanih skoraj 37 milijard EU sredstev letno več ali manj opredelila (Predstavitev EU programov in strukturnih skladov v Sloveniji, 2004).

Dodatno spodbudo za pritegnitev pozornosti kohezijske politike gre iskati v na novo razplamteli razpravi o finančni perspektivi 2007- 2013 ter reformi kohezijske oz. regionalne politike EU. Trenutno veljavna pravila igre Strukturnih skladov imajo namreč skladno z uredbo EU omejen rok trajanja in sicer do 31.12.2006. Glede na velik kos pogače, 34,1% celotnega proračuna EU, ki gre za te namene v tekoči finančni perspektivi 2000-2006, je intenzivna politična razprava tako v državah prejemnicah kot plačnicah pričakovana, saj ima ključen vpliv na neto finančno pozicijo posamezne države. Enako velja za Slovenijo, kjer so tudi kratkoročna pričakovanja povezana s Strukturnimi skladi izjemno visoka, kar še posebej velja za manj razvita območja Slovenije (Predstavitev EU programov in strukturnih skladov v Sloveniji, 2004).

Osnovni temelj kohezijske politike EU je solidarnost med različnimi območji EU, ki naj bi s časom prispevala k zmanjšanju medsebojnih razlik, tako imenovani (realni) konvergenci, hkrati pa tudi olajšuje in spodbuja hitrejše povezovanje (Second Cohesion Report, 2003). Iz naslova kohezijske politike EU bo Slovenija v obdobju do leta 2006 lahko črpala sredstva Strukturnih skladov, Kohezijskega sklada ter dveh pobud skupnosti, Interreg in Equal. Ob zaključku pristopnih pogajanj v Kopenhagnu decembra leta 2002 je bil za te namene izpogajan finančni paket.

3.5.1.2. NAMEN SREDSTEV KOHEZIJSKEGA SKLADA

Do večjega dela sredstev iz kohezijskega sklada bodo opravičene občine (Mramor, 2004, str. 1). Sredstva se bodo namenjala predvsem za rešitev problematike na področju odpadkov in onesnaževanje vod, kar bom opisal v nadaljevanju.

Davek na onesnaževanje vode se pobira od vseh porabnikov vode od leta 1996, davek na odlagališča se pobira od gospodinjestev od leta 2001 in davek uhajanje vode iz vodovodnih

sistemov je bil uveden leta 2002. Za občine pobirajo zgoraj navedene davke občinske družbe, ki upravljajo z vodo in z objekti za odpadno vodo (MOPE 2002: Osnutek poročila o okolju 2002). V skladu s sprejeto zakonodajo, je zbrani davek letno dodeljen državnemu proračunu, razen če občine kot investitor v dejanskem letu določenemu organu (MOP) vlogo za pripravljene naložbe v infrastrukturne objekte za vodo ali odpadke, za zmanjšanje onesnaževanja vode ali uhajanje vode iz vodovodnega omrežja, ali za uvedbo primerne ravnanja z odpadki. Programi naložb morajo navesti namen davka za onesnaževanje vode, davka na uhajanje vode ali davka na odlagališča kot finančnega vira za sofinanciranje uporabljenih naložb. Znesek davka, ki ga odobri določeni organ za sofinanciranje uporabljenih naložb, predstavlja znaten finančni vir za izgradnjo infrastrukturnih objektov za odpadne vode, vodooskrbo in ravnanje z odpadki.

Ministrstvo za okolje, prostor in energijo (MOPE) je pristojno za celotno politiko gospodarjenja z vodami in ravnanja z odpadki Republike Slovenije in je pristojno za pripravo in izvajanje strateških okoljskih programov in ustreznih delovnih programov. Občine so pristojne za izvajanje in delovanje občinskih infrastrukturnih objektov.

Večino zgrajenega vodovodnega omrežja, infrastrukture za odpadne vode in za ravnanje z odpadki vzdržujejo in upravljajo javne družbe, ki so jih ustanovile občine, razen vodovodne infrastrukture za trajnostno oskrbo z vodo na Obali in v kraškem zaledju ter objektov za upepeljevanje odpadkov, ki so državni in MOPE izdaja koncesijo za upravljanje (MOPE 2002: Osnutek poročila o okolju 2002).

Da bi izboljšali organizacijsko in upravno shemo občinskih storitev, da bi omogočili načrtovanje, vzdrževanje in delovanje novih infrastrukturnih objektov v skladu z okoljskimi in tehničnimi standardi in gospodarsko učinkovitostjo, se bodo vzporedno z izvajanjem naložbenih dejavnosti izvajali naslednji horizontalni ukrepi na državni ravni:

- sodelovanje ustanov državne in lokalne uprave pri procesih načrtovanja, izvajanja in nadzora,
- sodelovanje na lokalni ravni med občinami in javnimi občinskimi družbami pri procesih načrtovanja, izvajanja in nadzora,
- strokovna pomoč na lokalni ravni v procesih načrtovanja in izdelave občinskih naložb v infrastrukturo, ob upoštevanju okoljskih in tehničnih standardov, gospodarske učinkovitosti in povodij v sektorju voda ter regij v sektorju odpadkov,
- uvedba rednega usposabljanja tehničnega osebja za vodenje družb o ustreznem načrtovanju, nadzoru in vzdrževanju (v skladu z okoljskimi in tehničnimi standardi, gospodarsko učinkovitostjo in finančno obveznostjo) novih infrastrukturnih objektov,
- uvedba rednega usposabljanja za operaterje o ustreznem delovanju (v skladu z okoljskimi in tehničnimi standardi) novih infrastrukturnih objektov.

Projekti kohezijskega sklada v sektorju vode in odpadkov se bodo financirali iz naslednjih virov (MOPE 2002: Osnutek poročila o okolju 2002):

- državni proračun (preko 15 % stroškov naložb),

- neposredno sofinanciranje iz državnega proračuna (vključno z okvirnimi posojili EIB),
- davek na onesnaževanje vode (med obdobjem izgradnje mora biti ves davek na onesnaževanje vode, ki ga pobirajo prebivalci aglomeracij, v katerih bo naložbe v infrastrukturo za odpadne vode sofinanciral kohezijski sklad, dodeljen za sofinanciranje),
- davek na odlagališča (med obdobjem izgradnje mora biti ves davek na odlagališča, ki ga pobirajo prebivalci občin, ki jih bodo zajemale naložbe v infrastrukturo, ki jih bo sofinanciral kohezijski sklad, dodeljen za sofinanciranje),
- davek na uhajanje vode iz vodovodnih sistemov (med obdobjem izgradnje mora biti ves davek na uhajanje vode iz vodovodnih sistemov, ki ga pobirajo prebivalci občin, ki jih bodo zajemale regionalne naložbe v vodovodno infrastrukturo, ki jih bo sofinanciral kohezijski sklad, dodeljen za sofinanciranje),
- občinski proračun (vsaj 10 % stroškov naložbe),
- neposredno sofinanciranje iz občinskega proračuna (vključno z nekomercialnimi posojili ekoloških skladov, odobrenimi izbranim prednostnim nalogam NPVO),
- občinski davek,
- stroški za porabo vode in zbiranje ter ravnanje z odpadki,
- kohezijski sklad do 75 % stroškov naložbe (opredeljenih po posameznih projektih na podlagi ustrezne razpoložljivosti državnih finančnih sredstev).

Če bodo naložbeni projekti razdeljeni na posamezne cele komponente, je zasebni sektor povabljen, da sodeluje kot investitor in upravljalec objektov, ki ne bodo predlagani za sofinanciranje iz kohezijskega sklada (Jerman, 2003, str. 16). Državni proračun letno vključuje dodeljena sredstva (uskajene vire), ki jih upravlja MOPE, za sofinanciranje naložbenih projektov za občinsko okoljsko infrastrukturo, ki se financirajo z dotacijami EU (od 1996 sredstva PHARE, od 2000 sredstva ISPA, od 2004 kohezijski sklad, od 2007 strukturni skladi).

Struktura virov financiranja:

- davek na onesnaževanje vode (20-35 % naložbe),
- davek na odlagališča (okoli 20 % naložbe) in
- davek na uhajanje vode (okoli 15 % naložbe) iz vodovodnih sistemov je bil uveden leta 2002. Za občine pobirajo vse zgoraj navedene davke občinske družbe, ki upravljajo z vodo in z objekti za odpadne vode.

Občine morajo dodeliti vsaj 10 % skupnih stroškov naložbe načrtovanih občinskih naložb v okoljsko infrastrukturo za sofinanciranje teh naložb. Z občinskim odlokom lahko občine uvedejo občinski davek kot dodatni finančni vir, namenjen za načrtovane naložbe. Drug vir občinskega sofinanciranja predstavljajo dajatve za porabo vode in za zbiranje in ravnanje z odpadki, ki jih pobirajo komunalna podjetja, ki upravljajo z objekti.

Skupni stroški naložbe za predlagane projekte za infrastrukturo za odpadne vode so ocenjeni na 130 milijonov EUR, za predlagane projekte za vodovodno infrastrukturo 70 milijonov EUR in za predlagane projekte za infrastrukturo za odpadke 343 milijonov EUR (skupaj 543

milijonov EUR). Dodeljena sredstva sofinanciranja iz kohezijskega sklada v obdobju 2004-2006 za okoljski sektor znašajo 84 milijonov EUR.

Torej je cilj doseči, da bodo glavne okoljske potrebe ciljnih skupin prebivalstva v občinah, v katerih bodo prednostne okoljske komunalne infrastrukture, zgrajene s sofinanciranjem iz kohezijskega sklada. Omenjene potrebe pa so varstvo virov pitne vode, zmanjšanje komunalnih virov onesnaženja vode, trajnostna oskrba z vodo ter primerno ravnanje z odpadki. Posledično naj bi se izboljšalo in varovalo kakovost človeškega in naravnega okolja, zdravja ljudi, vodnih virov za prihodnje generacije, zmanjšalo vpliv tople grede, podpiralo varovanje ekosistemov in imelo najboljše možnosti za prispevanje k gospodarskemu razvoju ciljnih skupin prebivalstva in občin v celoti (Jerman, 2003, str. 16).

3.5.1.3. SINERGIJA KOHEZIJSKEGA SKLADA IN ESRR

V programskem obdobju 2004-2006 bo prometni sektor užival koristi tako iz strukturnih skladov (ESRR) in kohezijskega sklada. Večina sredstev bo pridobljena iz kohezijskega sklada; ocenjujejo se na približno 30 milijonov EUR na leto. Viri iz kohezijskega sklada bodo porabljeni za velike naložbe v prometno infrastrukturo.

Manjša sredstva za naložbe v promet so namenjena iz strukturnih skladov. Naložbe v prometno infrastrukturo, ki se bodo sofinancirale iz komplementarnih projektov ESRR, predvidenih za izvajanje na podlagi ukrepov ESRR, so ukrep "Gospodarske infrastrukture in sorodnih javnih storitev" v okviru prve prednostne naloge. Projekti, ki se bodo izvajali na podlagi ukrepov Razvoj turističnih destinacij in Razvoj poslovnih con, so odvisni od dobrih prometnih povezav, kar predstavlja nadaljnji vir skladnosti med projekti kohezijskega sklada in ukrepi ESRR (EPD 2003, str. 125).

3.5.2. INICIATIVE SKUPNOSTI

Razvojne iniciative financirane iz Strukturnih skladov morajo upoštevati specifične potrebe, ki se pojavljajo na prostoru. One ustvarjajo pristop k razvoju ob upoštevanju okolja in enakih možnosti za vse. Izvajanje le teh poteka decentralizirano, kar pomeni da je za večino odgovorna nacionalna raven in regionalne avtoritete (Sistem strukturnih skladov EU, 2003).

Evropska Unija je za to programsko obdobje določila štiri iniciative Evropske Unije, ki so namenjene iskanju skupnih rešitev za specifične probleme. Za iniciative je namenjeno 5,35% finančnih sredstev EU:

1. Čezmejno sodelovanje, mednarodno sodelovanje in medregionalno sodelovanje (INTERREG III). Spodbuja partnerstvo in sodelovanje med ljudmi ob meji in čez državno mejo. Ta iniciativa je financirana v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj.

2. Trajnostni razvoj mest in urbanih naselij (URBAN II). Tudi ta je financiran iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.
3. Ruralni razvoj lokalnih iniciativ kot trajnostni razvoj območij (LEADER). Ta iniciativa je financirana v okviru Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada.
4. Kombinacija neenakosti in diskriminacije na trgu dela (EQUAL). Ta iniciativa je financirana iz Evropskega socialnega sklada.

Slovenija je upravičena le do sredstev iniciative Interreg, zato bom v nadaljevanju podrobneje opisal njen pomen.

3.5.2.1. INICIATIVA INTERREG

INTERREG III je pobuda Evropske unije, ki zadeva transevropsko sodelovanje, katerega cilje in pravila definirajo smernice EU. Njegov pglavilni cilj je spodbujanje harmoničnega in uravnoveženega razvoja evropskega ozemlja, kjer nacionalne meje ne bi več predstavljale ovire združevanju in razvoju. V okvirih te pobude je na voljo financiranje za projekte in ukrepe, ki ustrezajo pogojem programov. INTERREG III poteka v letih 2000 - 2006, projekti pa naj bi se zaključili do leta 2008 (Interreg, 2004).

Pobuda INTERREG III se izvaja v obdobju 2000-2006, projekti pa naj bi se zaključili do leta 2008. Pobudo sestavlja pet linij aktivnosti: INTERREG III A, INTERREG III B, INTERREG III C, ESPON in INTERACT.

1. INTERREG III A promovira integrirano čezmejno sodelovanje.
2. INTERREG III B zadeva transnacionalno sodelovanje na področju prostorskega razvoja. Predstavlja nadaljevanje pobude INTERREG II C, v katero se je aktivno vključevala tudi Slovenija. Osnovni namen programa INTERREG III B je spodbujanje transnacionalnega sodelovanja med nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi organi oblasti, da bi dosegli višjo raven harmoničnega razvoja na ozemlju EU in boljše ozemeljske integracije s pridruženimi članicami in ostalimi državami.
3. INTERREG III C izboljšuje in vzpodbuja medregionalno sodelovanje.
4. ESPON je namenjen izvajanju Evropskih prostorsko-razvojnih perspektiv (EPRP), njegov namen pa je tudi zmanjševanje razlik med poznavanjem prostorskih razvojnih trendov in prostorskih učinkov evropskih politik na evropskem teritoriju ter izboljšanje povezanosti prostorskih in regionalnih ekonomskih politik.
5. Namen INTERACT-a je, da pripomore h kvaliteti INTERREG programov s tem, ko omogoča in vzpodbuja prenos izkušenj in dobrih praks med institucijami in posamezniki na različnih območjih ter hkrati oblikuje skupne postopke in standarde za izvajanje programov.

Slovenija je na podlagi iniciative Interreg upravičena do 5,7 mrd SIT, kar predstavlja 5% vseh sredstev, katera so namenjena za strukturne namene v obdobju 2004-2006 (Gerl, 2003, str. 17).

3.5.3. INOVATIVNI UKREPI

Za izboljšanje kvalitete regionalnih strategij Evropska Unija namenja finančno podporo idejam, ki se niso bile preverjene in se smatrajo za inovacije. Preko spodbujanja teh aktivnosti se poizkusa povečati inovativnost in raziskave v regijah Evropske Unije. Za programsko obdobje 2000-2006 se v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj lahko financira in namenja sredstva za (Sistem strukturnih skladov EU, 2003):

1. Regionalne aktivnosti, ki se nanašajo na raziskave in razvoj;
2. E-evropske regije, ki je namenjen razvoju informacijske družbe;
3. Regionalna identiteta in trajnostni razvoj.

V okviru Evropskega socialnega sklada in Finančnega instrumenta za usmerjanje ribištva ravno tako obstajajo možnosti za financiranje aktivnosti zaposlovanja in izobraževanja. Možnosti za spodbujanje inovativnih ukrepov in novih idej za razvoj se namenja 0.51% sredstev iz strukturnih skladov. Za vse te instrumente je značilno, da so namenjeni območjem držav članic, vendar ne smejo nadomeščati sredstev, ki jih država sama namenja v razvoj (Predstavitev EU programov in strukturnih skladov v Sloveniji, 2004).

3.5.4. EVROPSKA INVESTICIJSKA BANKA – EIB

Evropska investicijska banka (EIB) je bila ustanovljena leta 1958 z rimskim sporazumom kot samostojna finančna ustanova takratne Evropske gospodarske skupnosti. Njen sedež je v Luksemburgu, njena poglavitna naloga pa je ves čas spodbujanje uravnoveženega razvoja EU. EIB je specializirana za financiranje projektov v državah članicah EU in pridruženih članicah EU. Na nepridobitni podlagi posoja denar javnemu in zasebnemu sektorju v državah članicah in drugih z Unijo povezanih državah (zlasti državam pristopnicam in kandidatkam za članstvo). Posojila so namenska, projekte pa praviloma financira do višine 50 odstotkov njihove vrednosti. Najdejavnejša je na področjih telekomunikacij in transporta, prav za projekte s teh področij pa je največ posojil dobila tudi Slovenija. V sistemu strukturnih skladov zavzema pomembno vlogo, saj je vključena v celoten program delovanja skladov. Je instrument, ki omogoča kreditiranje ter pospeševanje ekonomskega in socialnega razvoja. EIB zagotavlja finančno pomoč v naslednjih oblikah (Sistem strukturnih skladov EU, 2003):

- posojila in druge oblike delnega financiranja investicijskih projektov,
- globalna posojila,
- delno financiranje tehnične podpore in študij za pripravo izvedbe projekta,
- garancije.

Za uspešno sodelovanje Evropske investicijske banke z ostalimi strukturnimi skladi in Evropsko Komisijo je bila potrebna uskladitev njenega statuta in s tem namena delovanja. Prav tako pa se je s tem omogočil lažji nadzor nad dodeljevanjem sredstev in vrednotenjem učinkov dodeljenih sredstev. Do leta 1997 je bilo dodeljevanje posojil prosilcem zunaj

petnajsterice EU omejeno, nato pa so odnosi s kandidatkami postopoma prehajali v novo fazo sodelovanja. Januarja 1997 je EIB od Sveta Evropske unije dobila mandat za posojilo 3,5 milijard evrov državam kandidatkam. S tem želijo države kandidatke obravnavati kot članice, v smislu upravičenosti in pristopa do dodeljevanja posojil. Največji možen poudarek dajejo na varstvo okolja in na podporo majhnim in srednje velikim podjetjem. Osredotočajo pa se tudi na izravnavanje regionalnega neravnovesja. EIB je največji posamični posojilodajalec RS; skupaj je bilo samostojni državi Sloveniji odobrenih 900 milijonov evrov posojil.

3.6. PRIMERJAVA SKLADOV

V nadaljevanju bom med seboj primerjal sklade glede na namen, vsebino in glede na cilje za obdobja do leta 2006.

Tabela 4: Primerjava Strukturnih skladov EU po namenu.

<p>EVROPSKI SKLAD ZA REGIONALNI RAZVOJ – ERDF</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustanovljen leta 1975. 2. Pomoč manj razvitim regijam. 3. Investicije v: <ul style="list-style-type: none"> – transportno infrastrukturo, – energetiko, telekomunikacije, okolje, – izobraževanje, zdravstvo, – proizvodnjo, – razvoj malega gospodarstva, – lokalni razvoj, – tehnična pomoč v obmejnem pasu. 	<p>EVROPSKI SOCIALNI SKLAD – ESF</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustanovljen leta 1988. 2. Namenjen za poklicno izobraževanje in pomoč pri kadrovanju. 3. Usmerjen je v: <ul style="list-style-type: none"> – ponovno vključevanje brezposelnih, – ukrepe prekvalificiranja, izobraževanje, – integracijo mladih in brezposelnih, – razvoj enakih možnosti zaposlovanja, – večanje in stabilnost zaposlenih, – večanje možnosti za raziskovalno, znanstveno in tehnološko dejavnost...
<p>EVROPSKI KMET. IN USMERJEVALNI JAMSTVENI SKLAD - EAGGF</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustanovljen leta 1988. 2. Namenjen je podpori kmetijske strukture in za razvoj podeželja. 3. Podpora: <ul style="list-style-type: none"> – dohodkom v kmetijstvu, – podeželski infrastrukturi, – investicijam pri razvoju turizma, – revitalizacijam vasi, – preprečevanju naravnih nesreč, – obnavljanju gozdov, – zaščiti okolja, ruralnim območjem. 	<p>FINANČNI INŠTRUMENT ZA USMERJANJE RIBIŠTVA - FIG</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustanovljen leta 1988. 2. Pomoč pri prilagajanju in modernizaciji ribiškega sektorja. 3. Pomoč pri: <ul style="list-style-type: none"> – modernizaciji ribiške flote, – razvoju marikulture, – zaščiti posebnih morskih predelov, – nabavi opreme za ribiče, pristanišča, – podpori marketinških dejavnosti.
<p>KOHEZIJSKI SKLAD</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustanovljen leta 1993. 2. Finančna pomoč državam, katerih BDP je manjši kot 90% povprečja. 3. Podpora državnim projektom na področju transporta in prometne infrastrukture: <ul style="list-style-type: none"> – min. podpora projektom je 10 mio EUR, – sklad sofinancira v višini 80-85% vrednosti, – za študije in teh. pomoč pa tudi 100%, če znesek ne presega 0,5% vrednosti projekta. 	<p>EVROPSKA INVESTICIJSKA BANKA - EIB</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ustanovljen leta 1957. 2. S posojili, subvencijami in investicijami podpira ekonomsko in socialno kohezijo.

Vir: naloga.

Slika 1: Primerjava strukturnih skladov glede na cilje za obdobja do leta 2006.

	<u>CILJI ZA OBDOBJE DO LETA 2006</u>	<u>STRUK. SKLAD</u>
CILJ 1	POSPEŠEVANJE RAZVOJA IN STRUKTURNIH SPREMEMB V MANJ RAZVITIH REGIJAH	EDRF, ESF EAGGF FIFG
CILJ 2	PODPORA PRI EKONOMSKI IN SOCIALNI PREOBRAZBI OBMOČIJ S STRUKTURNIMI PROBLEMI	ERDF ESF FIFG
CILJ 3	PODPORA PRILAGAJANJU PRI MODERNIZACIJI POLITIKE IN SISTEMOV ZA IZOBRAŽEVANJE, POKLICNO USPOSABLJANJE TER ZAPOSLOVANJE	ESF

Vir: naloga.

Slika 2: Primerjava strukturnih in kohezijskega sklada po vsebini.

	<u>STRUKTURNI SKLADI</u>	<u>KOHEZIJSKI SKLAD</u>
CILJI	ZMANJŠEVANJE REGIONALNIH RAZLIK	ZMANJŠEVANJE EKONOMSKIH RAZLIK MED ČLANI
IZVAJALCI	DRŽAVE ČLANICE, LOKALNA OBLAST	PO DOGVORU MED KOMISIJO EU in DRŽAVO ČLANICO
POGOJI	NI POGOJEV	NATANČNI POGOJI
GEOGRAFSKA POKRITOST	CILJ 1 IN 2 TER HORIZONTALNO CILJ 3	GRČIJA, IRSKA, ŠPANIJA IN PORTUGALSKA
NAMEMBNOST	IZKLJUČEN NI NOBEN SEK. INFRASTRUKTURA	SAMO ZA OKOLJE in TRANSPORT
POSTOPKI	TEMELJIJO NA VEČLETNEM PROGRAMU	SUBVENCIONIRA SE PROJEKTNO

Vir: naloga.

4. SREDSTVA STRUKTURNIH SKLADOV

Sredstva skladov in razdelitev na začetku vsakega programskega obdobja določi Svet EU. Sredstva se razdelijo po državah in treh ciljih pomoči. Območja, ki lahko zaprosijo za pomoč glede na posamezen Cilj, določi Evropska komisija v sodelovanju z državo članico. V ta namen so evropske regije razdeljene v teritorialne statistične enote, s kratico imenovane NUTS: regije NUTS 2 so tiste, ki lahko pridobijo sredstva iz Cilja 1, regije NUTS 3, manjše po velikosti, pa sredstva iz Cilja 2. Slovenija je v tem obdobju obravnavana kot ena sama "NUTS 2" regija in je upravičena do sredstev iz Cilja 1 za pomoč manj razvitim članicam. Na ravni NUTS 3 je sicer razdeljena na 12 statističnih regij, vendar iz Cilja 2 v tem obdobju ne prejema pomoči (Programsko dopolnilo, 2003, str. 180).

Glavna pokazatelja stopnje razvitosti regij sta višina bruto družbenega proizvoda (BDP) in stopnja brezposelnosti. Poleg teh kazalcev se pri podeljevanju sredstev upoštevajo tudi posamezne razvojne težave, kot so težavna mestna ali obrobna območja, podeželje ali industrijski predeli v regijah, ki so v povprečju lahko dobro razvite. Sredstev je manj kot je razvojnih težav v evropskih regijah, tudi zato Evropska komisija vztraja pri koncentraciji sredstev na najbolj nujna področja (Kenney, 2004, str. 17).

Vloga EU ni omejena le na posredovanje finančnih sredstev niti ne nadomešča nacionalnih sredstev, temveč jih dopolnjuje. Sredstva strukturnih skladov dodeli državam članicam, potem ko te Evropski komisiji predložijo programski razvojni načrt in se o njegovi končni vsebini z njo pogajajo. Načrt vsebuje opis ekonomskega in socialnega stanja države/regije, razvojne prednostne naloge in strategijo, kako bodo strukturni skladi prispevali k doseganju ciljev, in podrobno opredelitev finančnih sredstev države članice .

Države oziroma regije, če se financirajo regionalni razvojni programi, so nato same odgovorne za upravljanje skladov in izbor projektov (Navodila za upravljanje s strukturnimi skladi, 2004). Evropsko komisijo morajo obveščati o poteku pomoči in porabi sredstev, same morajo izvajati nadzor nad pravilnostjo. Evropska komisija izplačuje odobreno pomoč postopoma, na podlagi povračil. Če zazna večje nepravilnosti, lahko pomoč ustavi ali omeji (Rogelj, 2004, str. 8).

Za potrebe izvajanja strukturnih instrumentov je Slovenija obravnavana kot ena sama regija. V evropskem žargonu to pomeni ena NUTS II regija. Na ravni teritorialnih statističnih enot NUTS II, ki jih je izdelal evropski statistični urad, se namreč dodeljuje pomoč iz Cilja 1. Ta zajema evropske regije, katerih bruto domači proizvod na prebivalca (izražen v standardih kupne moči) ne presega 75% povprečja EU (Jerina, 2003, str. 30).

Slovenija v tem obdobju prejema pomoč iz vseh štirih strukturnih skladov, kohezijskega sklada in dveh pobud skupnosti (Interreg III in Equal).

Pomoč se bo izvajala na območju celotne Slovenije, pri čemer se spodbuja skladen regionalni razvoj preko prostorske usmerjenosti posameznih ukrepov. Regionalni kriterij za izbor projektov bo namreč vključen v večino instrumentov.

4.1. SLOVENIJA IN SREDSTVA STRUKTURNIH SKLADOV

Slovenija namerava učinkovito in uspešno uporabljati pomoč iz strukturnih skladov EU. Za nadaljnje približevanje EU glede ravni ekonomske in socialne razvitosti in ob tem za odpravo notranjih nesorazmerij v okviru Slovenije so zastavljeni naslednji glavni cilji (EPD 2003, str. 9):

- *Povprečna letna rast BDP*: postopno manjšanje zaostanka BDP na prebivalca za povprečjem EU (v letu 2001 je slovenski BDP na prebivalca, znašal 70% povprečja EU). Modelne ocene kažejo, da bo vstop v EU v obdobju 2004-2006 prispeval dodatnih 0,49 do 1,05 odstotnih točk k osnovni stopnji rasti BDP, od česar bodo strukturni skladi prispevali približno 7%. Agregatni vpliv vključuje učinek sprememb v režimu trgovanja in drugih politik EU, vključno s kohezijsko politiko.
- *Rast zaposlenosti*: gospodarska rast se mora odražati tudi pri ustvarjanju novih delovnih mest in ohranjanju obstoječih. Modelne napovedi kažejo, da se bo skupno število zaposlenih zaradi članstva v EU povečalo za 0,81 do 1,45 odstotnih točk nad izhodiščno raven. Skupna ocena tako kaže, da bo Slovenija v programskem obdobju 2004-2006 ustvarila vsaj 4000 (neto) novih delovnih mest ob podpori intervencij strukturnih skladov.
- *Uravnotežen regionalni razvoj*: Cilji uravnoteženega regionalnega razvoja se bodo uresničevali s prostorsko usmerjenim pristopom, ki naj bi zagotovil, da bosta rast BDP in zaposlenosti povečala blaginjo tudi v manj razvitih, pretežno obrobni regijah. Glavni cilj SRRS (Strategija regionalnega razvoja Slovenije) v obdobju do leta 2006 je preprečevati nadaljnje povečanje regionalnih neskladij, merjenih kot razmerje v BDP na prebivalca (SKM) med najbolj in najmanj razvito regijo. Razmerje, ki se nanaša na leto 2001, je znašalo 1:1,9.

V proizvodnem sektorju namerava Slovenija preiti s sedanjega gradualističnega pristopa na agresivnejše prestrukturiranje, ki bo prineslo preboj glede nacionalne in regionalne konkurenčnosti. V tem smislu se bo podpiral razvoj inovacijskega okolja in prispeval k večji dostopnosti informacij, znanja in financ za podjetnike. Dejavnosti bodo osredotočene v turizmu in bodo naredile Slovenijo in njene regije privlačnejše za nova vlaganja (Avšič, Dovč, 2003, str. 14). Ugotovljeno pomanjkanje razpoložljivih lokacij za nadaljnji razvoj podjetij in neugodne razmere za vlaganja, ki izvirajo iz administrativnih ovir in visokih stroškov, se bodo reševale z zagotavljanjem konkurenčnih lokacijskih razmer za nova vlaganja, ob ustrezni podprtosti z okoljsko, transportno in telekomunikacijsko infrastrukturo. Za trajnostno ekonomsko rast bo treba razviti širši nabor prilagodljivih in posebnih spretnosti na trgu dela. Z dualnim pristopom se spodbujale preventivne in aktivne ukrepe na področjih vseživljenjskega učenja, aktivnih politik na trgu dela, spodbujanja podjetništva in prilagodljivosti delovne sile ter spodbujanja prilagodljivosti trga dela in socialnega vključevanja. V okviru te prednostne naloge se bodo spodbujale enake možnosti, vidiki trga dela informacijske družbe in pobude za lokalno zaposlovanje (EPD 2003, str. 10).

Kljub relativno nizkemu deležu kmetijstva in z njim povezanih aktivnosti v BDP in strukturah zaposlovanja, so javne spodbude za povečanje konkurenčnosti kmetijskega in živilskega sektorja ter učinkovite rabe sredstev na podeželju deležne posebne obravnave v ločeni prednostni nalogi. Razlog za takšno odločitev so hude strukturne pomanjkljivosti zadevnih sektorjev in posebni status, ki izvira iz integracije mehanizmov politike v merilu EU.

Uravnotežen regionalni razvoj se bo spodbujal s prostorsko usmerjenim pristopom k posameznim ukrepom na prednostnih območjih nacionalne regionalne politike. To bodo tako imenovane regije s seznamov A in B, ki jih določa Navodilo o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Ur.l. RS 41/01). Prednostna območja so določena glede na indeks razvojne ogroženosti, ki temelji na analizi več kot 30 kazalnikov, ovrednotenih z BDP in podatki o prebivalstvu. Te regije bodo imele dostop do indikativne dodelitve v višini 60 % razpoložljivih sredstev v specifičnih ukrepih znotraj vseh prednostnih nalog (Cerar, 2003, str. 27).

Izvajanje EPD naj bi uresničilo kvantificirane splošne cilje (Jerina, 2003).

4.1.1. STRUKTURA UPORABE SREDSTEV

Struktura uporabe sredstev iz strukturnih skladov bo v Sloveniji naslednja:

1. Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti z 51,3%4 vseh sredstev, ki so namenjena spodbujanju razvoja inovacijskega okolja, turizmu, razvoju podjetništva ter poslovnih con s pripadajočo infrastrukturo;
2. Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje s 29,3% sredstev, ki so namenjena izobraževanju in usposabljanju odraslih, nezaposlenih in zaposlenih, spodbujanju socialne vključenosti ter sistemom izobraževanja in usposabljanja ter
3. Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva s 15,2% vseh sredstev, ki so namenjena investicijam v živilsko-predelovalno industrijo, kmetije in gozdove, razvoj podeželja v smislu alternativnih dohodkovnih virov, zdravo prehrano ter ribištvo in ribogojstvo.

Primerjalno glede na regije cilja 1 v drugih državah bo Slovenija nadpovprečno investirala v razvoj človeških virov (30,6% v primerjavi s povprečjem 23,1% oz. 20,5% v državah članicah oz. državah pristopnicah) ter podjetniški sektor brez osnovne infrastrukture (cca. 35% v primerjavi s povprečjem 20,1% oz. 17,6%), podpovprečno pa v osnovno infrastrukturo (cca. 19% v primerjavi s povprečjem 41,3% oz. 19,4%) ter kmetijstvo (10,7% v primerjavi s povprečjem 13,7% oz. 16,2%).

Za agregatno namensko strukturo financiranja EPD je moč trditi, da je, glede na njeno usmerjenost na človeške vire, inovacijsko sposobnost ter spodbujanje konkurenčnosti podjetniškega sektorja, skladna s strateškimi usmeritvami in potrebami Slovenije, da odraža sodobne usmeritve utemeljene razvojne politike, kar primerjalno velja za Slovenijo bolj kot za druge države članice in pristopnice.

Sredstva Kohezijskega sklada pa so namenjena za sofinanciranje projektov na področju okolja in vseevropskih omrežij, pri čemer je razmerje med obema področjema določeno s strani Komisije, to je v razmerju 50-50. V Sloveniji bodo sredstva na področju okolja predvidoma namenjena čiščenju odpadnih voda, zaščiti in oskrbi z vodo ter upravljanju z odpadki, na področju prometa pa modernizaciji železniškega omrežja in (eni) avtocestni novogradnji.

Pobude skupnosti rešujejo posebne regionalne probleme vseevropskega pomena, ki pa so kot rečeno finančno manj pomembne. Program Interreg je namenjen krepitvi čezmejnega sodelovanja in uravnoveženemu razvoju čezmejnih regij ter transnacionalnemu in medregionalnemu sodelovanju, pobuda Equal pa bo prispevala k preizkušanju, spodbujanju in promociji novih oblik boja proti vsem vrstam diskriminacije ter neenakosti na trgu dela in sicer tako za zaposlene kot tiste, ki imajo težave pri iskanju dela.

4.1.2. UPRAVLJANJE S SREDSTVI STRUKTURNIH SKLADOV

Organ upravljanja je Služba vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj in je odgovorna za pravilno in učinkovito izvajanje strukturne pomoči v celoti. Posredniška telesa, na katere je organ upravljanja prenesel nekatere naloge, so odgovorna za izvajanje aktivnosti iz posamezne prednostne naloge oziroma posameznega sklada:

- Ministrstvo za gospodarstvo (MG) - Evropski sklad za regionalni razvoj,
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) - Evropski socialni sklad,
- Ministrstvo za kmetijstvo (MK) - Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad - usmerjevalni oddelek in Finančni instrument za usmerjanje ribištva.

Končni upravičenci so zadnji v verigi javnih institucij in so odgovorni za izvedbo posameznih javnih razpisov in programov oziroma odobrijo državno pomoč. Plačilni organ (oddelek pri Ministrstvu za finance - MF) je odgovoren za izvrševanje povračil sredstev strukturnih skladov, neodvisni organ za finančni nadzor (Urad RS za nadzor proračuna v okviru Ministrstva za finance) opravlja naloge neodvisnega finančnega nadzora nad izvajanjem vseh skladov, nadzorni odbor (sestavljen je iz predstavnikov odgovornih institucij, lokalnih skupnosti in civilne družbe) je ključno telo, ki spremlja in nadzira izvajanje Enotnega programskega dokumenta in Programskega dopolnila, potrjuje in prilagaja spremembe in letno poroča Evropski komisiji. Funkcije ter odgovornosti posameznih organov bom podrobneje opisal v nadaljevanju.

Preverjanje pravilnosti upravljanja s sredstvi strukturnih skladov se bo v času programskega obdobja 2004-2006 odvijalo dvakrat in sicer predhodno in ob koncu obdobja. Slovenija mora obvestiti Nadzorni odbor o rezultatih preverjanja, ki bodo upoštevani pri pripravah naslednjega programskega obdobja.

4.1.2.1. PRAVNA PODLAGA UPRAVLJANJA

Pravna podlaga za upravljanje s sredstvi strukturnih skladov (upravljanje, izvajanje, spremljanje, ovrednotenje in nadzor nad izvajanjem) je Uredba Sveta (ES) št. 1260/1999 o splošnih določbah o strukturnih skladih.

Poglavje 6 "Izvedbene določbe" Enotnega programskega dokumenta podaja okvirne informacije o administrativni ureditvi in odnosih med ključnimi ustanovami in organi, vključenimi v izvajanje strukturnih skladov.

Obdobje 2004–2006 je za Slovenijo prvo programsko obdobje. To obdobje bo zelo kratko, saj bo trajalo tri namesto sedem let. Na podlagi izkušenj, pridobljenih med izvajanjem predpristopnih instrumentov, se je Slovenija odločila ohraniti centralizirano institucionalno ureditev upravljanja strukturnih skladov in kohezijskega sklada. Ko gre za upravljanje strukturnih skladov, to pomeni en organ upravljanja ter en plačilni organ.

Poleg zahtev pravnega reda Evropske skupnosti je treba pri dodelitvi nalog in odgovornosti izbranim institucijam upoštevati nekatere temeljne nacionalne zakonske ureditve. Med najpomembnejše sodijo Zakon o izvrševanju proračuna RS za leto 2003 in 2004 (Ur.l. RS, št. 118/02, 63/03) ter Zakon o izvrševanju proračuna RS za leto 2004 in 2005 (potrjen s strani Vlade RS dne 16.10.2003 in poslan v obravnavo Državnemu zboru), ki opredeljujeta vsa vplačila iz proračuna EU kot del nacionalnega proračuna; Zakon o javnih financah (Ur.l. RS, št. 79/99, 124/00, 79/01, 30/02, 56/02), ki opredeljuje temeljna pravila za upravljanje in nadzor financ, ki veljajo tudi za sredstva EU; Zakon o državni upravi (Ur. l. RS, št. 52/02, 56/03)) ter Zakon o Vladi (Ur.l. RS, št. 4/93, 71/94, 23/96, 47/97, 23/99, 119/00, 30/01, 52/02), ki opredeljujeta organizacijo vlade in odgovornost ministrstev, Zakon o javnih naročilih (Ur.l. RS, št. 39/00, 102/00, 30/01, 33/03) ter Zakon o nadzoru državnih pomoči (Ur.l. RS, št. 1/00, 30/01).

Organ upravljanja strukturnih skladov je bil ustanovljen s sklepom Vlade Republike Slovenije (Ur. L. 115/02) decembra 2002 v okviru Službe Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj (v nadaljevanju: SVRP), ki opredeljuje pravno podlago in določa odgovornosti SVRP znotraj Vlade RS. Temeljne odgovornosti SVRP so na eni strani celovito upravljanje strukturnih skladov in kohezijskega sklada ter na drugi strani usklajevanje dejavnosti za uspešen regionalni razvoj (Navodila za upravljanje s strukturnimi skladi, 2004).

Sektor za strukturno politiko SVRP je odgovoren za pripravo okvirnih programskih dokumentov za kohezijsko politiko EU ter da deluje kot organ upravljanja strukturnih skladov in kohezijskega sklada. Službo Vlade RS za strukturno politiko in regionalni razvoj vodi minister brez listnice, ki je hkrati njegov direktor. Ministru pomagata dva namestnika direktorja; eden je odgovoren za Sektor za strukturno politiko (organ upravljanja), drugi pa za Sektor za regionalni razvoj.

Imenovanje ministra brez listnice (direktorja SVRP) je okrepil politični poudarek gospodarskega razvoja in strukturne politike ter umestil proces odločanja v sam kabinet in v

bližino predsednika Vlade, saj je minister brez listnice neposredno odgovoren njemu. Medtem, ko je v trajnem procesu načrtovanja organ upravljanja odgovoren za pripravo Enotnega programskega dokumenta (v nadaljevanju: EPD) skupaj s pogajanjmi z EK, tri ministrstva (povezana s skladi), to je Ministrstvo za gospodarstvo (MG), Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ) ter Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) opravljajo politično usmerjeno usklajevanje dejavnosti za podpiranje posameznih skladov. Med drugim oblikujejo predloge prednostnih nalog sektorske politike, ki naj jih podpira Enotni programski dokument, določijo ukrepe, s katerimi bodo uresničeni cilji in prednostne naloge Enotnega programskega dokumenta, pri čemer bo hkrati zagotovljeno tudi izvajanje načela o partnerstvu. Poudariti je treba, da so tri ministrstva, povezana s skladi, tudi v fazi načrtovanja odgovorna za zagotavljanje skladnosti ukrepov in dejavnosti, ki naj se izvajajo preko ustreznega sklada, z nacionalno politiko in politiko EU, s posebnim poudarkom na skladnosti horizontalnih politik.

Organ upravljanja zagotavlja usklajenost z ministrstvi, povezanimi s skladi, s pomočjo s skladi povezanimi koordinatorji znotraj organa upravljanja ter s pomočjo rednih sestankov med organom upravljanja in s skladi povezanimi ministrstvi. Taka ureditev jasno opredeljuje dve vrsti usklajevanja: Splošna odgovornost organa upravljanja za usklajevanje med strukturnimi skladi in EU ter usklajevanje treh s skladi povezanih ministrstev na temelju nacionalne politike in prednostnih nalog.

4.1.2.2. STOPNJE PRISPEVKA

Skladno s členom 29 splošne uredbe, se je Slovenija odločila da bo opredelila prispevek vsakega strukturnega sklada glede na skupne javne ali podobne upravičene stroške.

V ta namen in skladno z zahtevami člena 29, bo Slovenija upoštevala naslednja načela in pravila:

- Prispevek skladov v nobenem primeru ne bo presegal 75% skupnih upravičenih stroškov.
- Nepovratna sredstva bodo dodeljena na najmanjši stopnji, ki je potrebna za zagotovitev izvajanja projekta ali aktivnosti.
- V primeru, da vlaganja v infrastrukturo ustvarijo znaten neto prihodek, to je vlaganja, ki ustvarjajo prihodek, se lahko dodeli največ 50% skupnih upravičenih stroškov.
- V primeru vlaganj v podjetja, je prispevek skladov skladen z zgornjo mejo stopnje pomoči in kombinacij pomoči, ki so določene na področju državnih pomoči. Prispevek skladov takšnim aktivnostim ne sme presegati 35% skupnih upravičenih stroškov, pri čemer se sme ta znesek povečati za 10% točke v primeru vlaganj v majhna in srednje velika podjetja za oblike financiranja, ki se razlikujejo od neposredne pomoči.

4.1.3. ORGANI IZVAJANJA SREDSTEV STRUKTURNIH SKLADOV

Za popolno izpolnjevanje zahtev pravnega reda Evropske skupnosti, da bi oblikovali ustrezen in učinkovit sistem za izvajanje strukturnih skladov, je potrebna jasna razmejitev nalog in odnosov med vpletenimi institucijami:

- Organ upravljanja: Vladni urad za strukturno politiko,
- Plačilni organ: MF,
- Posredniška telesa: MG, MDDSZ, MKGP,
- Neposredni proračunski uporabniki (NPU), kadar se opravljajo pregledi po členu 4⁹, in so v vlogi posredniških teles ter pod pristojnostjo organa upravljanja,
- Končni upravičenci,
- Neodvisni finančni nadzorni organ: MF – Urad za nadzor proračuna (UNP).

4.1.3.1. ORGAN UPRAVLJANJA (OU)

Organ upravljanja je v celoti odgovoren za načrtovanje in izvajanje Enotnega programskega dokumenta in je izključno odgovoren Evropski komisiji. Da bi zagotovili celovito usklajenost s posredniškimi telesi, je organ upravljanja znotraj svoje notranje strukture imenoval koordinatorje za sklade, ki se redno sestajajo z zadevnimi ministrstvi ter usmerjajo izvajanje Enotnega programskega dokumenta.

Da bi v skrajšanem obdobju načrtovanja izpolnili zahteve po pravilnem in nemotenem izvajanju, se je organ upravljanja odločil (Sklep vlade RS, Ur. L. 115/02):

- spodbujati enotni programski dokument oz. programsko dopolnilo s pomočjo javnih kampanj v skladu z načelom o partnerstvu
- imenovati nadzorni odbor in sprejeti njegov poslovnik, zaradi ureditve njegovega delo.

Organ upravljanja je v celoti odgovoren za učinkovitost in pravilnost upravljanja in izvajanja EPD/Programskega dopolnila (v nadaljevanju: PD) kot določa člen 34 Uredbe Sveta (ES) 1260/99.

Nadzornemu odboru predseduje predstojnik SVRP. Ustanovil se je ob koncu leta 2003 v skladu z načelom o partnerstvu, sestavljajo pa ga predstavniki plačilnega organa, UNP in posredniških teles, ustreznih ministrstev, vključno z ministrstvi, odgovornimi za horizontalne prednostne naloge, lokalni organi, nevladne organizacije in drugi partnerji. Komisija in, kadar je ustrezno, EIB sodelujeta kot svetovalca;

Nadzor in delo nadzornega odbora poteka v skladu z določbami poslovnika. Učinkovitost in pravilnost izvajanja je treba spremljati s pomočjo standardiziranih in rednih nadzornih

⁹ Uredba Komisije (ES) št. 438/2001 o upravljanju in sistemih nadzora pomoči, ki se daje v okviru strukturnih skladov.

poročil (rednih, letnih in končnih), ki prikazujejo rezultate izvajanja pomoči s pregledom fizičnega napredka pri izvajanju pomoči strukturnih skladov, napredek finančnega načrta ter takoj, ko je izvedljivo, njegov vpliv na raven prednostne naloge ali ukrepa.

Za izpolnitev skupnih določb Delovnega dokumenta Komisije VI/43512/02 - Skupni kazalniki za nadzor načrtovanja razvoja podeželja 2000-2006, bo MKGP vzporedno s centralnim informacijskim sistemom IS-MA izvajal nadzor in poročal o Jamstvenemu oddelku Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS) ter o finančnem instrumentu za usmerjanje ribištva (FIUR). Poročanje med MKGP in Generalnim direktoratom za kmetijstvo bo potekalo preko organa upravljanja in Generalnega direktorata za regionalni razvoj, ki sta osrednja nadzorna organa. MKGP je odgovorno za zbiranje ustreznih in pravih podatkov ter za poročanje glede Jamstvenega oddelka EKJUS in FIUR.

4.1.3.2. PLAČILNI ORGAN

V skladu s Sklepom Vlade št. 915-04/2001-6 z dne 30.11.2001 o upravni strukturi strukturnih skladov in kohezijskega sklada je bilo Ministrstvo za finance, Sektor donacij EU – nacionalni sklad, imenovano kot plačilni organ in izvaja naloge, ki jih določa člen 32 Uredbe 1260/1999 in v členu 9 Uredbe 438/2001. Plačilni organ deluje kot osrednji organ za finančno poslovanje strukturnih skladov in finančnih tokov v okviru odgovornosti državnega sekretarja na Ministrstvu za finance, odgovornega za proračun.

V Sloveniji je le en plačilni organ, pristojen za vse strukturne sklade in kohezijski sklad. Prenos nalog plačilnega organa ni predviden.

Naloge plačilnega organa:

- Prejemanje sredstev iz ES: V ta namen vodi plačilni organ za vsak program in za vsak strukturni sklad poseben račun ter hrani vse podatke o vsakem računu.
- Sprejemanje “zahtevkov za povračilo izdatkov”, ki jih dobrijo neposredni proračunski uporabniki, ki so v vlogi posredniških teles in v pristojnosti organa upravljanja.
- Opravljanje pregledov, ki zagotovijo, da:
 - a) so organ upravljanja in posredniška telesa izpolnili zahteve Uredbe 1260/1999;
 - b) predloženi zahtevki za povračilo izdatkov izkazujejo pravilno izbrane aktivnosti in navajajo le izdatke, ki so dejansko nastali v obdobju upravičenosti, določenem v sklepu EK, in so potrjeni s plačanimi računi ali računovodsko dokumentacijo enake dokazne moči, kakor navaja poročilo o preverjanju na podlagi člena 4 Uredbe 438/2001;
 - c) so ustrezni finančni podatki v sistemu spremljanja popolni in usklajeni ter da je finančna struktura vsakega zahtevka skladna s sporazumom/pogodbo o sofinanciranju ter da je uporabljen pravilni menjalni tečaj;
 - d) ni bila ugotovljena nobena ovira splošne narave.

- Zagotavljanje plačila končnim upravičencem/končnim prejemnikom na podlagi prejetih “zahtevkov za povračilo izdatkov”;
- Vodenje seznama zneskov za vračilo ali že povrnjenih zneskov in zagotavljanje, da so povrnjena sredstva nakazana na ustrezen račun. Plačilni organ zagotovi posredovanje informacij UNP in organu upravljanja in v skladu s členom 8 Uredbe 438/2001 enkrat na leto sestavi izjavo o zneskih, ki se morajo povrniti, ki jo UNP priloži zadnjemu četrtletnemu poročilu v skladu z Uredbo 1681/94;
- Priprava in predložitev potrjene izjave o vmesnih in končnih izdatkih z zahtevkom za plačilo EK, kot je navedeno v členu 9 Uredbe 438/2001,
- Priprava in predložitev potrjene izjave o vmesnih in končnih izdatkih z zahtevkom za plačilo EK, kot je navedeno v členu 2(7) Uredbe 438/2001, Priloga II;
- Priprava in predložitev napovedi zahtevkov za plačilo za tekoče in prihodnje leto, kot to zahteva člen 38 (7) Uredbe 1260/1999;
- Posredovanje poročil o nepravilnostih organu upravljanja.

Tabela 5: Naloge in organi strukturnih skladov.

Sistematični prikaz nalog	ORGANI STRUKTURNIH SKLADOV
Prejem sredstev EU v Sloveniji	Ministrstvo za finance, Nacionalni sklad Sektor donacij EU (Plačilni organ)
Pregled izbranih in izvajanih aktivnosti v skladu s členom 4 Uredbe 438/2001 ter odobritev zahtevkov za povračilo izdatkov	Neposredni proračunski uporabniki, ki so v vlogi posredniških teles in v pristojnosti organa upravljanja
Pregledi v skladu s členom 9 Uredbe 438/2001	Nacionalni sklad (Plačilni organ)
Plačilo sredstev EU končnim upravičencem/končnim prejemnikom	Nacionalni sklad (Plačilni organ)
Potrditev stroškov in naslovitev zahtevka za vmesno/končno plačilo na EK	Nacionalni sklad (Plačilni organ)
Napovedi v skladu s členom 32 (7) Uredbe 1260/1999	Nacionalni sklad (Plačilni organ)
Poročilo o izvajanju za EK	Organ upravljanja
Finančni nadzor /poročilo o zaključku pomoči Poročanje o nepravilnostih Evropskemu uradu za boj proti prevaram	Ministrstvo za finance, Urad za nadzor proračuna

Vir: naloga

4.1.3.3. POSREDNIŠKA TELESA

Da bi izvajali EPD/PD v skladu s prej omenjenimi odgovornostmi in dolžnostmi, bo organ upravljanja v skladu z nacionalnimi pravnimi temelji prenesel nekatere naloge na posredniška telesa, ne da bi to vplivalo na splošne odgovornosti organa upravljanja. Posredniška telesa delujejo v okviru skupne odgovornosti organa upravljanja, ki jih vodi in usmerja v nemoteno in pravilno izvajanje EPD/PD na določenem področju. V skladu s Sklepom Vlade št. 915-04/2001-6 z dne 30. novembra 2001 o upravni strukturi strukturnih skladov ter št. 915-04/2001-7 z dne 13. decembra 2001 o Državnem razvojnem programu 2001-2006 so posredniška telesa ustanovljena kot enote znotraj ustreznih ministrstev:

Pri izvajanju, nadzoru, ocenjevanju in zagotavljanju pravilnega finančnega poslovanja in nadzora na ravni sklada in z njim povezanih ukrepov opravljajo pooblašene enote v ustreznih ministrstvih med izvajanjem EPD/PD naloge posredniškega telesa, ki jim jih je poveril organ upravljanja v obliki določb izvedbene uredbe in/ali smernic organa upravljanja; skupaj z zagotavljanjem pretoka informacij od spodaj navzgor ter izpolnjevanje posebnih s skladom povezanih nacionalnih zahtev, zahtev EU in horizontalne politike:

- posredovati smernice za financiranje in izvajanje končnim upravičencem, da se zagotovi pravilnost financiranih aktivnosti in izpolnjevanje pravil Skupnosti;
- pravočasno in celovito sporočiti organu upravljanja vse informacije, s čimer se prispeva k posvetovanjem, ki jih vodi organ upravljanja za razjasnitev vseh odprtih vprašanj v zvezi z izvajanjem programa;
- stiki in tesno sodelovanje s plačilnim organom ter redna izmenjava informacij, da bi na ravni sklada zagotovili uspešno in pravilno izvajanje pravila $n+2$ ¹⁰ napovedi plačil,
- zagotoviti upoštevanje predpisanih nadzornih postopkov ter priprava predpisanih nadzornih poročil na ravni sklada;
- odgovornost za zbiranje in preverjanje celovitosti in pravilnosti fizičnih in finančnih podatkov, skupaj s podatki v sistemu IS-MA na ravni sklada in ukrepov;
- V skladu s smernicami organa upravljanja sestavijo poročila o napredku izvajanja na ravni ukrepa/aktivnosti;
- dolžni so redno predložiti izvedbeni akcijski načrt organu upravljanja (izvod plačilnemu organu) ter napoved plačil na ravni ukrepa in sklada plačilnemu organu (izvod organu upravljanja), vključno z dejavnostmi v zvezi z izvajanjem komunikacijskega akcijskega načrta;
- usmerjanje izvajanje prednostnih nalog in s tem povezanih ukrepov ter, če je potrebno, priprava predlogov za spremembe organu upravljanja;
- zagotavljanje, da organi, ki sodelujejo pri vodenju in izvajanju, hranijo potrebne dokumente v skladu s predpisano revizijsko sledjo;
- zagotavljanje, da naloge, opisane v skladu s členom 5 (438/2001) izpolnjujejo zahteve pravilnega finančnega poslovanja;

¹⁰ Poraba letne alokacije je možna do konca drugega leta po prevzemu obveznosti.

- zagotoviti izvajanje postopkov notranjega nadzora in postopkov za vzdrževanje revizijske sledi v skladu s smernicami organa upravljanja in JNFN;
- sestaviti poročila z informacijami o nepravilnostih ter ukrepih za odpravo nepravilnosti v skladu s smernicami organa upravljanja;
- poročanje organu upravljanja, da tista telesa, ki sodelujejo pri vodenju in izvajanju na ustreznem področju, ohranjajo bodisi ločen računovodski sistem bodisi ustrezno računovodsko kodo;
- sodelovanje pod vodstvom organa upravljanja pri revizijah, ki jih opravlja Komisija, ter posredovanje potrebnih informacij in poročil;
- podpisovanje pogodb o izvajanju in financiranju s končnimi upravičenci, kadar ti niso neposredni proračunski uporabniki;
- podpisovanje sporazuma o sofinanciranju s končnimi upravičenci, kadar so ti neposredni proračunski uporabniki.

4.1.3.4. KONČNI UPRAVIČENCI

Pri upravljanju strukturnega sklada so končni upravičenci (ZJN, Ur.l. RS, št. 39/00, 102/00, 30/01, 33/03):

1. Javne organizacije v državni upravi – neposredni proračunski uporabniki, ki naročajo aktivnosti in/ali dodeljujejo pomoč ali
2. Javne organizacije, ki niso del osrednje uprave in niso neposredni proračunski uporabniki, ki naročajo aktivnosti in/ali dodeljujejo pomoč

Naloge končnih upravičencev:

- objavljane razpisov;
- in/ali objavljane javnih natečajev in posredovanje informacij možnim prijaviteljem;
- ocenjevanje razpisov/vlog;
- podpisovanje pogodb;
- nadziranje izvajanja pogodb;
- vsako četrtletje predložiti posredniškemu telesu akcijski načrt in napoved plačil;
- poročanje posredniškemu telesu o napredovanju izvajanja;
- poročanje posredniškemu telesu o pomembnih učinkih na horizontalno politiko;
- posredovati ustrezne podatke za IS-MA;
- posredovati posredniškemu telesu ustrezne podatke o nepravilnostih;
- zagotoviti izvajanje postopkov notranjega nadzora ter postopkov za vzdrževanje revizijske sledi;
- izvajati ukrepe za odpravo nepravilnosti;

4.1.3.5. PLAČILNI ORGAN IN FINANČNI TOKOVI

Po določbah 32. člena Uredbe št. 1260/1999 se plačila prispevkov Komisije iz skladov po ustreznih proračunskih obveznostih izvedejo plačilnemu organu v Ministrstvu za finance.

Plačila se izvedejo v naslednjih oblikah: predplačila, vmesna plačila ter končna plačila. V skladu s členom 32 prej omenjene Uredbe se plačila uporabijo za poplačilo izdatkov končnih upravičencev. V okviru zahtevka za vmesna plačila plačilni organ predloži Komisiji skladno z določili člena 9 Uredbe št. 438/2001. Plačilni organ pregleda posamezne zahtevke za povračilo stroškov, ki se nanaša na plačila držav članic.

Končno izplačilo sredstev strukturnih skladov, ki jih Komisija izplača šele po tem, ko so bili pogoji iz člena 32 (4) Uredbe št. 1260/1999 izpolnjeni, se krije iz nacionalnih virov. Plačilni organ v skladu s členom 32(7) Uredbe št. 1260/1999 pošlje Komisiji tekoče napovedi zahtevkov za izplačilo za tekoče leto ter napovedi za prihodnje leto vsako leto do 30. aprila. Plačilni organ odpre za vsak program in za vsak poseben sklad ločen obrestni račun. Plačila, prejeta od Komisije, se uporabijo za plačilo prispevkov, ki jih je Skupnost plačala za izdatke, upravičene do pomoči. Morebitne obresti ali povrnjena sredstva se dodelijo ustreznemu skladu. Plačilni organ zagotovi, da končni upravičenci/končni prejemniki prejmejo plačilo v celoti in čimprej. Vsak "zahtevek za povračilo izdatkov", naslovljen na plačilni organ, odobri neposredni proračunski uporabnik, ki deluje v vlogi posredniškega telesa in pod nadzorom organa upravljanja. Odobren zahtevek za povračilo izdatkov spremljajo spremljevalne listine, ki dokazujejo postopek preverjanja na podlagi člena 4 Uredbe 438/2001.

Finančni tokovi shem državnih pomoči

Končni upravičenci dodeljujejo pomoč kot javne organizacije v osrednji upravi (neposredni proračunski uporabniki) ali kot javne organizacije, ki niso del osrednje uprave. V zadnjem primeru dodeljujejo pomoč končnemu prejemniku na podlagi pogodbe o izvajanju in financiranju, ki jo podpišeta končni upravičenec in posredniško telo. Končni upravičenci, ki dodeljujejo pomoč, prejmejo zahtevke za izplačilo sredstev od končnih prejemnikov, s katerimi so sklenili pogodbo o sofinanciranju. Vsem zahtevkom za izplačilo sredstev so priloženi plačani računi ali druga računovodska dokumentacija. Končni upravičenec pripravi zahtevek za povračilo izdatkov in ga predloži neposrednemu proračunskemu uporabniku, ki deluje v vlogi posredniškega telesa in pod nadzorom organa upravljanja in ki po predpisanem sistemu preverjanja zahtevke za povračilo izdatkov odobri in ga s spremnimi listinami predloži plačilnemu organu.

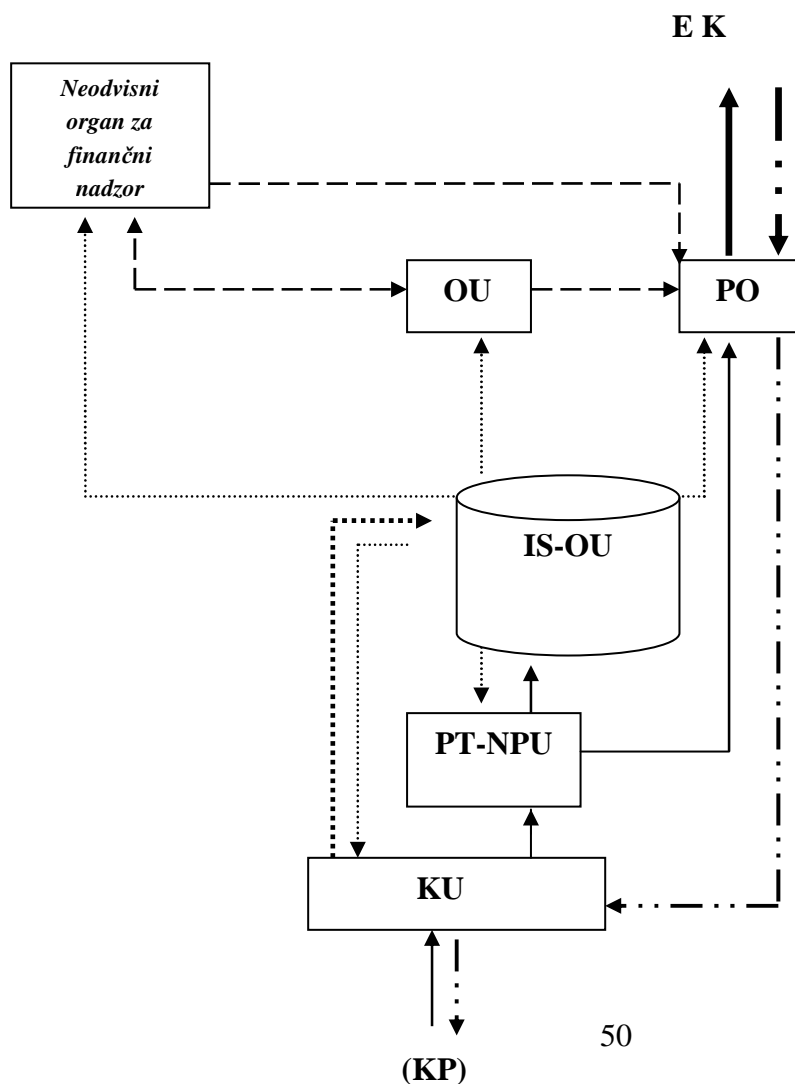
Finančni tokovi, kadar končni upravičenci sami naročajo aktivnosti

Končni upravičenci, ki naročajo aktivnosti, prejmejo račune od izvajalcev. Na podlagi plačanih računov pripravijo zahtevke za povračilo izdatkov ustreznemu neposrednemu proračunskemu uporabniku, ki deluje v vlogi posredniškega telesa in pod nadzorom organa upravljanja in ki po predpisanem postopku preverjanja odobri zahtevek za povračilo izdatkov in ga s spremnimi dokumenti predloži plačilnemu organu.

V primerih, ko sta končni upravičenec in enota neposrednega proračunskega uporabnika, ki deluje v vlogi posredniškega telesa in pod nadzorom organa upravljanja in ki opravlja preverjanja na podlagi člena 4 in potrjuje zahtevke za povračilo izdatkov, ki se predložijo plačilnemu organu, del iste javne organizacije v osrednji upravi, se enota, ki izvaja preverjanja na podlagi člena 4, ustrezno loči od enote, ki predstavlja končnega upravičenca.

Plačilni organ pregleda vse posamezne zahtevke za povračilo izdatkov v skladu z zahtevami iz člena 9 Uredbe 438/2001 ob upoštevanju tekočih informacij, ki jih posreduje organ upravljanja ter neodvisni organ za finančni nadzor (SNP). Povračilo izdatkov iz skladov EU se izvrši le, če je plačilni organ odobril zahtevek. Plačilni organ na podlagi prejetih in izvršenih zahtevkov za povračilo izdatkov predloži Komisiji potrjeno izjavo o izdatkih ter zahtevke za plačilo. Plačilni organ ima v vsakem trenutku popoln dostop do osrednjega sistema spremljanja, organ upravljanja pa ga obvešča o vseh spremembah sistema upravljanja in nadzora, ki zadeva postopke, ki jih pri preverjanju izvajajo organ upravljanja in posredniška telesa. Služba za nadzor proračuna poleg tega obvešča plačilni organ o vseh izjavah in priporočilih v skladu s sistemskimi in vzorčnimi revizijami, kakor tudi o vseh nepravilnostih, ki so bile javljene SNP. Plačilni organ uporablja za finančno poslovanje dodatno orodje IT, s katerim pregleduje razpoložljiva sredstva na računih, nadzira plačila v okviru pravila n+2 ter ponovno preverja finančne podatke v osrednjem sistemu spremljanja. Finančni tok se pri vseh skladih drži istega načela.

Slika 3: Finančni in informacijski tok plačil.

Legenda:	
—	plačila na ravni projekta
— . . —	agregatna plačila
—	podatki o projektu
—	zbirni podatki
.....	vnos podatkov na ravni projekta
.....	dostop do podatkov
----	informacije o postopkih in revizijah izvajanja

4.1.3.6. FINANČNO UPRAVLJANJE IN NADZOR

Izdatki iz strukturnih skladov in kohezijskega sklada se glede finančnega nadzora obravnavajo enako kot nacionalni javni izdatki. Vključeni morajo biti v načrte notranje revizije na podlagi analiz tveganja ter drugih dejavnosti, povezanih z notranjim nadzorom javnih financ.

Aprila 2002 je bil spremenjen Zakon o javnih financah, ki uvaja notranji nadzor javnih financ, ki temelji na treh stebrih - odgovornost vodstva, neodvisni notranjerevizijski službi pri proračunskih uporabnikih ter osrednjemu organu za usklajevanje in harmonizacijo. Poleg tega Pravilnik o usmeritvah za usklajeno delovanje notranjega nadzora javnih financ določajo pravila in standarde za finančno poslovanje in notranje kontrole ter za notranjo revizijo in smernice za državno notranjo revizijo, ki vključujejo med drugim etični kodeks, standarde notranjega revidiranja (IIA) ter izvajanje in postopke. Osrednji organ za harmonizacijo in usklajevanje sistema notranjega nadzora javnih financ je Urad RS za nadzor proračuna (UNP) pri Ministrstvu za finance - oddelek za notranji nadzor javnih financ. V skladu z zakonskim okvirom je za vzpostavitev in vzdrževanje primerne sistema finančnega upravljanja in nadzora ter notranje revizije odgovorno vodstvo. Notranjerevizijske službe morajo delovati neodvisno. Pri opravljanju svojega dela morajo izpolnjevati zakonodajo, mednarodno sprejete standarde notranjega revidiranja (IIA) ter usmeritve za državno notranjo revizijo Ministrstva za finance.

Neposredni proračunski uporabniki, predlagatelji finančnih načrtov iz drugega odstavka 19. člena Zakona o javnih financah, morajo vzpostaviti lastne notranjerevizijske službe za svoje potrebe ter za organe v njihovi pristojnosti. Občine in drugi proračunski uporabniki osrednjega in občinskih proračunov, ki zaradi ekonomskih razlogov ne organizirajo notranjerevizijskih služb, lahko to nalogo prenesejo na zunanje izvajalce, pooblaščenec za notranjo revizijo, ki morajo nalogo opraviti v skladu s predpisanimi standardi.

Notranjerevizijske službe so bile ustanovljene v vseh zadevnih ministrstvih, pri generalnem sekretariatu Vlade ter pri nekaterih drugih proračunskih uporabnikih.

Notranjerevizijske službe vsako leto pošljejo povzetek poročila o svoji dejavnosti Ministrstvu za finance-SNP kot podlago za redno poročilo Vladi in Računskemu sodišču o notranjem nadzoru javnih financ. Zaradi posebnih zahtev, ki jih uredbe ES predpisujejo za strukturne sklade in kohezijski sklad, revidirajo programe in organe, ki jih izvajajo, Urad za nadzor proračuna (Oddelek za revizijo in potrjevanje), revizorji ES, Računsko sodišče Republike Slovenije ter Evropsko računsko sodišče.

4.1.4. UPORABA EVRA IN MENJALNI TEČAJ

V skladu s členom 33¹¹, so vsi sklepi Komisije, obveznosti in plačila izraženi in izvedeni v evrih. Tudi izjave o izdatkih morajo biti v evrih. Ker Republika Slovenija ne uporablja evra kot svojo nacionalno valuto, se zneski izdatkov, nastalih v nacionalni valuti (SIT), pretvorijo v evre po tečaju, veljavnem na predzadnji delovni dan Komisije v mesecu pred mesecem, v katerem je bil izdatek vpisan v računovodske konte plačilnega organa (Uredba 643/2000).

4.1.5. ENOTNI PROGRAMSKI DOKUMENT

Enotni programski dokument (EPD) je pogodba, ki jo je sklenila Slovenija z Evropsko komisijo. Brez EPD ne bi mogli črpati virov evropskih strukturnih skladov. Določa strateški okvir razvoja, prednostne naloge, konkretne ukrepe in okvirna finančna sredstva (evropska in lastna), s pomočjo katerih bo Slovenija skušala doseči zastavljene razvojne cilje. Skupna vrednost EPD, ki vključuje tudi nacionalna javna sredstva, je nekaj več kot 334,5 milijonov EUR oz. 81 milijard SIT. Rezultat pristopnih pogajanj na področju kohezijske politike Slovenije z EU je 458 milijonov evrov oziroma 110 milijard tolarjev nepovratnih sredstev pomoči iz strukturnih skladov in kohezijskega sklada za obdobje 2004-2006. Slovenija je do konca obdobja 2006 upravičena do sredstev iz t.i. cilja 1, kamor EU usmerja več kot 2/3 sredstev strukturnih skladov. Sredstva iz strukturnih skladov so pomembno dopolnilo domačim ukrepom podpiranja razvoja.

5. FINANCIRANJE PROJEKTOV

Med mnogimi priložnostmi, ki so se za slovenska podjetja in občine ponudile z vstopom Slovenije v EU, so tudi kohezijski in strukturni skladi. Njihov namen je zmanjšati gospodarske in socialne razlike med območji znotraj evropskega trga ter spodbujati uravnotežen in trajnostni razvoj. V kohezijskemu skladu je za nove članice EU do leta 2006 na voljo 7,6 milijarde evrov, v štirih strukturnih skladih (evropskem skladu za regionalni razvoj, evropskem socialnem skladu, evropskem kmetijskem usmerjevalnem in jamstvenem skladu ter finančnem instrumentu za usmerjanje ribištva) pa 13,5 milijarde evrov; Sloveniji je

¹¹ Uredba Sveta (ES) št. 1260/1999 z dne 21. junija 1999 o splošnih določbah za strukturne sklade

namenjenih 57,3 milijarde tolarjev nepovratnih sredstev pomoči iz strukturnih skladov in 45,9 milijarde tolarjev nepovratnih sredstev iz kohezijskega sklada. Strukturni skladi so izjemna priložnost za uresničitev že sprejetih idej za zagotovitev pospešenega in usklajenega razvoja slovenskih regij. Predvsem je to priložnost za slovenska podjetja in organizacije, ki bodo nosilci tega razvoja, da dobijo povrnjen del vloženih finančnih sredstev v projekte, ki prispevajo k večjemu socio-ekonomskemu razvoju celotne Slovenije.

Toda do denarja, ki ga prek razpisov razdeljujejo resorna ministrstva, ni lahko priti. Doslej je bilo pri marsikaterem razpisu za občinski ali državni denar dovolj, da je prosilec prijavil idejo in projekt razvil šele po pridobitvi denarja, za razpise za denar iz strukturnih skladov pa je treba projekte pripraviti zelo podrobno. Težave imajo tudi tisti, ki so se priprave lotili pravočasno in dovolj resno; še največkrat se težave pojavljajo zaradi nejasnih in pogosto spreminjajočih se navodil. Dodatna ovira je tudi to, da so nove članice v EU vstopile sredi tekočega finančnega obdobja (to je za stare članice veljalo že od leta 2000) in je zato časa za porabo denarja zelo malo.

Tisti, ki so se pravočasno pripravili, so se lahko prijavili ali se bodo v kratkem na razpise, ki so skladni s prednostnima nalogama iz enotnega programskega dokumenta, to sta spodbujanje razvoja inovativnega okolja in spodbujanje razvoja turističnih destinacij. Z razpisi bodo sofinancirali naložbe v poslovne cone, organizacijo multimedijskih centrov, obnovo nacionalnih spomenikov, obnovo infrastrukture, ki je povezana z letališči, ureditev širokopasovnih povezav, gradnjo športne in turistične infrastrukture ter organizacijo podjetniških centrov.

Denar iz strukturnih skladov ne sme nadomestiti sredstev, ki bi jih v projekt vložila država ali regija, ampak se po načelu dodatnosti doda denarju, ki ga prispeva lokalni ali državni organ. Delež sredstev iz strukturnih skladov lahko znaša od 50 do 75 odstotkov naložbe. Namen sofinanciranja prek strukturnih skladov je spodbuditi nekaj, za kar bi drugače zmanjkalo denarja, zato naj tega denarja ne bi namenjali projektom, ki bi se v vsakem primeru izvedli (Goljevšček, 2004, str. 28). Na razpise prijavljeni projekti morajo biti usklajeni s prostorskimi načrti, zanje mora biti pripravljena projektna in investicijska dokumentacija, pridobljena morajo biti vsa soglasja in dovoljenja za poseg. Če kdo za prvo odpiranje prispelih vlog ne odda popolne vloge, lahko vlogo odda še enkrat. Drugače pa velja, da je projekt zavržen, če katera od njegovih sestavin ni ustrezna. Interes za sredstva strukturnih skladov je v Sloveniji velik. Nekatera slovenska podjetja že imajo izkušnje z evropskimi programi, vendar izkušenj s strukturnimi skladi v Sloveniji še ni.

5.1. VSEBINA PROJEKTA

Pri delitvi denarja na razpisih bo pomembna predvsem vsebina projekta. Le – ta mora biti usklajena s cilji enotnega programskega dokumenta. Prednost imajo tisti projekti, ki bi brez pomoči iz strukturnih skladov zastali.

Denar bo namenjen predvsem za projekte, ki kulturo razumejo kot ekonomsko kategorijo, ki razvijajo kulturno infrastrukturo, povezujejo kulturo z drugimi segmenti, so premišljeno vpeti v okolje in pomagajo razvijati človeške vire. Pri predlaganih naložbah v poslovne cone veliko štejejo bližina urbanega središča in prometne infrastrukture, kakovost komunalne opreme v coni in zanimanje med podjetniki za posamezne lokacije.

Izbirali se bodo predvsem projekti, ki so uspešno združili javni in zasebni denar, spodbujali pa bi radi predvsem ureditev infrastrukture za učenje na daljavo. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano namerava podpreti naložbe, ki se navezujejo na dvig kakovosti izdelkov, ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve pa projekte za zmanjšanje brezposelnosti.

Čeprav pravila EU ne dopuščajo sofinanciranja projektov, ki so se že začeli, lahko prosilec naložbo, ki že poteka, razbije na več projektov in z vsakim posebej kandidira na razpisu. Tako lahko na primer, kdor načrtuje gradnjo poslovne cone, lahko za sofinanciranje gradnje zaprosi na razpisih evropskega sklada za regionalni razvoj, ko hoče usposobiti nezaposlene za delo v coni, pa zaprosi za sredstva iz evropskega socialnega sklada (Goljevšček, 2004, str. 28).

Za sredstva programov se lahko potegujejo le organizacije, ki so bile ustanovljene kot pravne osebe, ne pa posamezniki ali neformalne skupine. Formalno ustanovljene so tiste organizacije, ki so registrirane v RS.

Organizacije so lahko začele pridobivati sredstva, ko je Slovenija postala polnopravna članica Evropske unije, vendar pa so obenem slovenske organizacije upravičene do sredstev nekaterih programov, ki so namenjeni predpristopnim državam.

5.2. PRIPRAVA IN PRIJAVA PROJEKTA

Razpisi za strukturne sklade so zelo zahtevni. Od prijaviteljev zahtevajo poglobljen pristop pri pripravi prijav, predvsem pa kakovostno pripravljene in dejansko izvedljive projekte. Zlasti je pomembno, da poznamo pravila programa, v okviru katerega poskušamo pridobiti sredstva. Nujna je opredelitev osnovnega namena projekta, splošnih ciljev projekta in pa merljive cilje projekta, ki bodo pokazali na stopnjo uspešnosti projekta.

Razpisi za oddajo prijav projektov so večinoma objavljeni le enkrat letno. Roki razpisov in oddaj prošenj trenutno še niso znani, vendar je praviloma zelo kratko časovno obdobje (4-6 tednov) med razpisom in rokom za oddajo izpolnjene prošnje, ki pa so zelo obsežne, zato morajo organizacije že pred razpisom delno pripraviti gradivo za izpolnitev obrazcev. Roke za oddajo prošenj je treba dosledno upoštevati, saj prijav prispelih po roku Evropska komisija ne upošteva.

Obrazci za prošnje so standardni, vendar za vsak program različni. Z zahtevami obrazcev in zahtevanim seznamom dokumentacije, ki jo je potrebno priložiti, se je potrebno predhodno seznaniti. Za vsak program obstajajo tudi navodila za prijavitelje, saj ima vsak program specifična pravila in zahteve. Prijavnim obrazcem je treba vedno priložiti specifikacije

stroškov projekta. Tu mora organizacija oceniti predvidene prihodke in upravičene stroške ter izoblikovati natančen in uravnotežen proračun.

Potrebna pa so tudi pooblastila o sofinanciranju, saj Evropska komisija financira projekte le v določenem deležu; običajno 50 odstotkov sredstev, odvisno od posameznih programov. Ocenjevanje projektov traja od dva do šest mesecev. Službe Evropske komisije ocenijo upravičenost projektov, nato pa služba finančnega nadzora opravi oceno proračuna projekta.

5.2.1. NAPAKE PRI PRIJAVAH PROJEKTOV

Glavne napake pri projektih, ki se potegujejo za sredstva strukturnih skladov so:

1. Nekakovostno pripravljene projekti:

Gre predvsem za nerazumevanje osnov pridobivanja denarja iz strukturnih skladov. Zato je nujno, da si udeleženci v projektu odgovorijo na že prej omenjeno vprašanje: »Ali greste v projekt tudi brez tega denarja? Izkušnje učijo, da so podjetja, ki verjamejo v projekt in se ga lotijo tudi brez sredstev iz strukturnih skladov, zrela za razpis. Tista, ki pa k razpisu pristopajo le zaradi denarja, so obsojena na uspeh. Projekti morajo imeti jasne in merljive cilje, časovni načrt ter seveda finančne vire za njihovo uresničenje, kar pa lahko zagotovijo le resni projekti.

Pomembno je upoštevati tudi, da ni smiselno čakati na razpis, da bi prijavi projekt. Če je projekt pravi, ga delamo zaradi projekta samega, ne pa zaradi evropskega denarja (Pahor, 2004, str. 20).

2. Pomanjkljiva obvezna dokumentacija:

Pri pripravi projektov se pogosto določene zadeve spregledajo. Pri dokumentaciji pa praksa (na razpisu za turizem) kaže, da sta lahko kritična zlasti dva dokumenta, ki ne smeta biti pomanjkljiva:

- Veljavno gradbeno dovoljenje: ta dokument kaže na resnost projekta. Rok za pridobitev tega dokumenta pa se lahko zelo razlikuje. Nekje ga dobite sorazmerno hitro, drugje pa je treba čakati mesece, kot da se lokalne skupnosti ne bi zavedali pomena projekta za regijo. Pri tem velja še opozoriti, da investicija potrebuje gradbeno dovoljenje, ne sme pa se pred oddajo prijave začeti z njeno izvedbo. Če so gradbeni stoji že začeli delati, prijava ne more uspeti. Zaradi tega so nekateri projekti izpadli iz kroga potencialnih prijaviteljev, kar je povzročilo kar nekaj slabe volje, vendar so razpisni pogoji takšni in jih je treba sprejeti.
- Investicijski program: pogosto so investicijski programi pomanjkljivi ter vsebinsko neusklajeni, kar je še ena od pojavnih oblik pretirane usmerjenosti v prijavo na škodo kakovosti projekta. Treba se je zavedati, da je investicijski program ključni dokument za pripravo kakovostnega projekta.

3. Obvladovanje projektnega vodenja:

Vodenje je pogost problem že v posameznih podjetjih, kaj šele v projektu, v katerem sodeluje več partnerjev, ki mora biti sistematično voden, da bi se dosegli zastavljeni cilji. Oseba, ki vodi projekt, mora vzbujati zaupanje pri vseh partnerjih. V takih projektih je ključnega pomena premagovanje osebnih interesov v korist iskanja podobnih interesov in partnerskega sodelovanja.

Pomen obvladovanja projektnega vodenja: glavno vodilo vseh evropskih razpisov je, da spodbujajo združevanje več manjših partnerjev, da krepijo sodelovanje. Zato raje podpirajo velike in celostne multioorganizacijske projekte, ki bi z multiplikativnimi učinki spodbudili razvoj manjših podjetniških idej. Vendar zaradi številčnosti partnerjev pogosto nastanejo težave pri organizaciji. Osredotočenje na izpolnjevanje obrazcev in iskanje obrazcev do roka oddaje prijav pogosto zasenči organizacijo in izvajanje projektov, zato so se mnogi morali sprijazniti z dejstvom, da ne bodo uspeli pripraviti prijav do rokov oddaje.

5.2.2. NASVETI ZA DOBER PROJEKT

Priložnosti bo torej več kot dovolj, a le za tiste, ki imajo dobre ideje, narejene razvojne programe in projekte, ki so pripravljene svoje ideje uresničevati v konzorciju z domačimi in tujimi partnerji, sposobni pa so se tudi spopasti z dolgotrajnimi in zapletenimi postopki ter strogim nadzorom nad porabo denarja. S pridobivanjem denarja iz različnih evropskih programov in skladov pa je približno tako kot z lovom na kapitalnega sulca. Treba je veliko potrpežljivosti, iznajdljivosti, znanja, nujna pa je tudi dobra, natančno razčlenjena in v prakso usmerjena ideja (www.pcmg.si, 2004).

Koraki do dobrega projekta:

1. Presoja o tem, ali je naša dejavnost primerna za kandidiranje s strani evropskih sredstev in pa odločitev, da bomo za le-ta kandidirali. Če imamo možnost, lahko sami poskušamo pridobiti informacije o evropskih programih, vendar se prav tako lahko obrnemo na katero od institucij, da nas pri tem pravilno usmeri.
2. Izbira primerne programa in informiranje o njem (kdaj so za ta program odprti razpisi oziroma kdaj jih lahko pričakujemo). To lahko storimo bodisi preko spleta ali pa vzpostavimo stike z nacionalnim koordinatorjem programa. Potrebno je vedeti, da nas dejstvo, da razpis še ni odprt, ne sme odvrniti od priprave predloga projekta, saj je za to najpogosteje potrebnega kar nekaj časa, z jasno razdelano idejo v glavi in na papirju pa je tudi izpolnjevanje razpisne dokumentacije, ko je le-ta na voljo, dosti lažje.
3. Izbora projektne partnerje. Razmisliti je treba kakšne partnerje potrebujemo, s kom želimo sodelovati in ali jih sploh že imamo. Tudi tu nam lahko do neke mere pomaga nacionalni koordinator, saj imajo nekateri programi spletne baze za iskanje partnerjev, pa tudi baze, v katerih je mogoč pregled projektov, ki iščejo partnerja.
4. Pregled razpisa in razpisne dokumentacije. Ko pa je razpis odprt, je potrebno najprej temeljito prebrati vso spremljajočo dokumentacijo in ugotoviti, ali je razpis sploh

primeren za nas tematsko in glede na postavljene pogoje, kakšen je rok zaključka prijave, katere dokumente je potrebno priložiti, na kateri naslov (včasih tudi naslove) je potrebno poslati prijavo in podobno.

5. Pisanje prijave. Za prijavljanje na evropske razpise potrebno dobro znanje vsaj enega od »velikih« evropskih jezikov, kot so angleščina, nemščina ali francoščina. Za pomoč pri izpolnjevanju razpisne dokumentacije lahko poskušamo pridobiti tudi svetovalce, vendar pa se je potrebno zavedati, da gre v tem primeru za plačljivo storitev in da tudi pomoč svetovalca še ni zagotovilo, da bo projekt sprejet.
6. Spoštovanje rokov za oddajo prijave. Potrebno je upoštevati, da je prijavo potrebno oddati v roku in da si je za izpolnjevanje prijave potrebno vzeti tudi dovolj časa, saj so pogosto del dokumentacije poleg vsebine tudi finančne tabele, ki so lahko predvsem v primeru, da v projektu sodeluje veliko število partnerjev, pošteno zapletene.
7. Zaupanje v projekt. Če v svoj projekt verjamemo in vemo, kaj potrebujemo in kako do cilja, nam tudi prelivanje naše zamisli na papir ne bi smelo biti pretežko. V kolikor prijave na določen razpis ni uspešna, ne smemo obupati. Razpisi se objavljajo periodično, prav tako, pa velikokrat ni le eden razpis primeren za financiranje določenega projekta.

Lastnosti dobrega projekta so:

- vključevanje več partnerjev,
- izveden je v predvidenem času,
- ne presega predvidenih stroškov,
- dosega predvidene cilje.

5.3. IZBOR PROJEKTA

Kriteriji selekcije projektov so vnaprej določeni in pregledni. Vsaka prošnja je ocenjena na podlagi vnaprej določenih kriterijev, ki bodo določeni s pogajanjem med različnimi sektorji v naši državi, v sodelovanju z Evropsko Komisijo. Preglednost kriterijev omogoča natančen vpogled v oceno projektov, tako da organizacije jasno vidijo, zakaj je en projekt dobil sredstva, drugi pa ne, in lahko pri naslednjem razpisu oddajo konkurenčnejšo prošnjo.

Nekaj splošnih kriterijev:

- natančna navedba potrebnih denarnih sredstev in dokazila o sofinanciranju.
- rezultati projekta, ki jih je predvidela organizacija, se morajo skladati s cilji programa.

Po končanem ocenjevanju skleneta Evropska komisija in organizacija pogodbo, ki ponavadi vsebuje: naziv organizacije, projekt, kraj in čas projekta, proračun projekta, delež sredstev, ki jih prispeva EK. Na sredstva pridobljena iz programov je treba gledati bolj kot na pogodbeno razmerje, in ne kot na finančno donatorstvo. V prošnji, ki je oddana za določen projekt, je treba natančno navesti potek projekta, učinke projekta in rezultate projekta, ki morajo biti natančno izpolnjeni.

Intervencijska stopnja je stopnja oziroma odstotek, ki ga sklad prispeva k stroškom projekta. Evropski socialni sklad lahko prispeva do 50 procentov, Evropski sklad za regionalni razvoj pa od 20 do 80 procentov. Zaradi različno visoke intervencijske stopnje skladov, projekti potrebujejo dodatno financiranje oziroma morajo določen odstotek stroškov pokriti iz drugih virov. Projekt mora imeti zagotovljeno dodatno financiranje, preden se organizaciji dodelijo sredstva iz evropskih skladov. K prošnji za sredstva mora biti priloženo dokazilo o prilivu dodatnih sredstev. Dodatno financiranje na sme prihajati iz nobenega vira Evropske Unije. Izhaja lahko iz privatnih ali javnih virov. Privatna sredstva lahko na primer prihajajo iz privatnih podjetij, javna pa od vladnih organov, občin ali fundacij. Dodatno financiranje je lahko v denarju ali v naravi. Najpogostejša uporaba dodatnega financiranja v naravi sta prostovoljno delo in materialno sponzorstvo. Treba je oceniti delo prostovoljcev oz. utemeljiti tržno vrednost, ki temelji na vrsti dela, ki ga opravljajo, ali njihovi izobrazbi. Tržna vrednost se zatem prišteje k sofinanciranju. Slovenija bo morala natančno določiti upravičene in neupravičene oblike dodatnega financiranja tako v denarju kot v naravi, v času pred pridružitvijo NVO same.

5.4. DODELITEV SREDSTEV

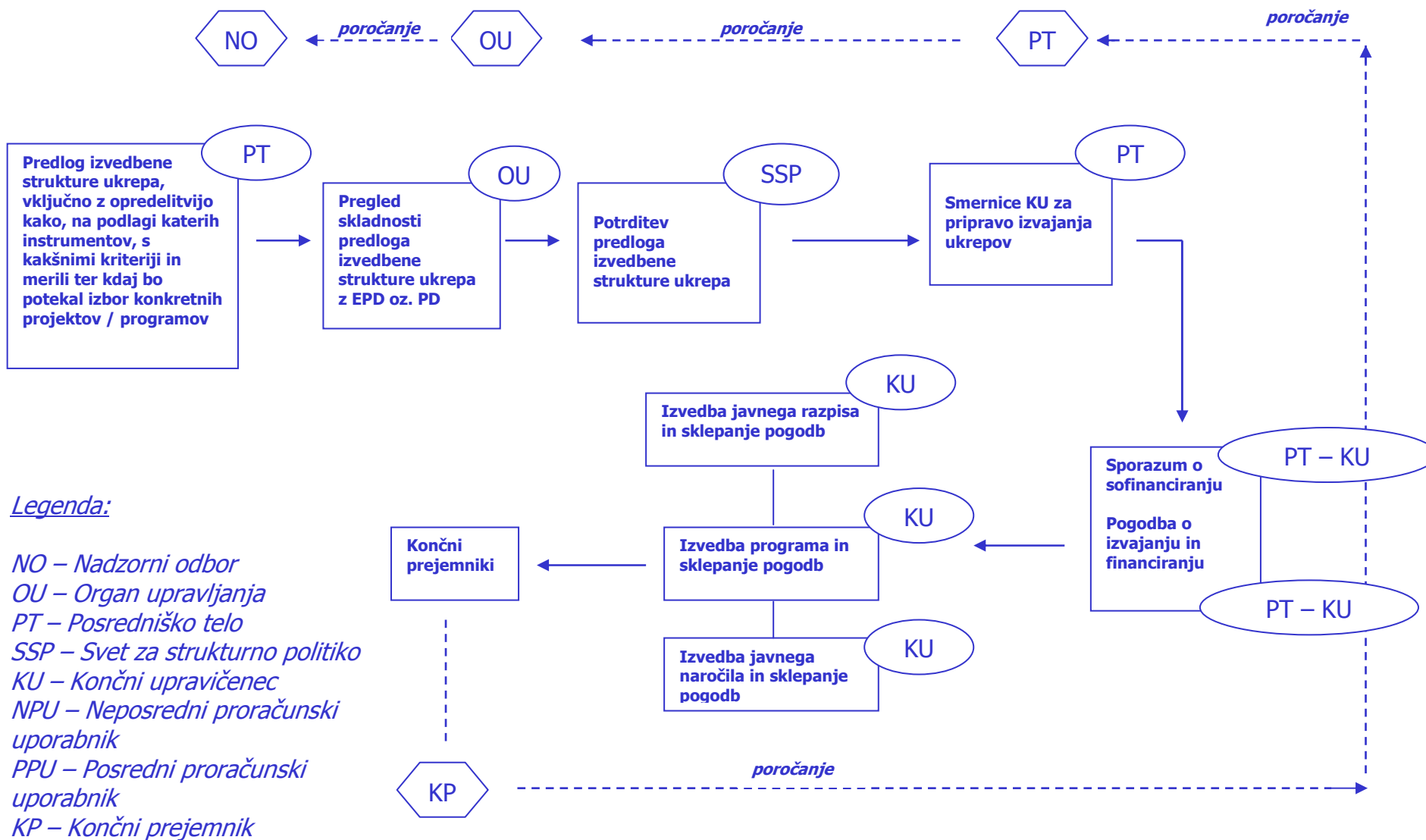
Cilj države je čimprej razdeliti dobljena sredstva, da doseže napovedane cilje, saj se na osnovi uspešnosti doseganja cilja iz Enotnega programskega dokumenta določajo pogajalski položaji za naslednje programsko obdobje. Tako so določili, da bodo imeli več odpiranj prijav na razpis - do razdelitve denarja.

Pri izboru projektov za strukturne sklade je ključen profesionalni pristop k postopkom tistih, ki projekte izbirajo. Tudi njihova odgovornost je velika; če projekt ne uspe in denar ni izkoriščen, je to neuspeh vseh, ki so sodelovali v procesu od priprave razpisa do izbora in izvedbe projektov. Pri izboru pa imajo prednost projekti, s katerimi bodo čimprej doseženi cilji Enotnega programskega dokumenta.

Praksa v tujini je, da če prijavitelj ne doseže zastavljenega cilja, ne dobi denarja, oz., če je vmes že kaj dobil, ga mora vrniti. To je bistvena razlika v primerjavi z našimi nacionalnimi programi, pri katerih ponavadi zadostuje, da smo denar porabili, kakor smo se dogovorili, oz. da smo upravičene stroške pokrili s vsemi računi. Pri strukturnih skladih moraš dokazati, da so cilji doseženi. Zato je pomembna kakovostna priprava projekta. Evropska komisija lahko pripravi revizijo projekta do pet let po zaključku investicije. In če ni vse v redu, je treba vrniti denar. Naslednji diagram nam kaže postopek od začetka projekta do porabe sredstev, pridobljenih iz strukturnega sklada.

Slika 4: Proces priprave in sprejemanja odločitev o izboru projektov / programov za ukrepe EPD 2004-2006.

Proces priprave in sprejemanja odločitev o izboru projektov / programov za ukrepe EPD 2004-2006

5.5. SLOVENIJA IN ČR PANJE SREDSTEV STRUKTURNIH SKLADOV

Ministrstvo za gospodarstvo je 24. avgusta 2004, objavilo rezultate tretjega odpiranja prijav za sredstva za razvoj turističnih območij, dan prej pa še rezultate izbora prijav za sredstva, namenjena spodbujanju inovacijskega okolja. Pri obeh gre za izbor na javnem razpisu Evropskega sklada za regionalni razvoj; za vsakega posebej je namenjenih 8,3 milijarde tolarjev. Za turistični del razpisa je bilo porabljenih že 4,7 milijarde tolarjev, za inovacijskega pa dobri dve milijardi. Vloge se odpirajo, kakor določa razpis.

Pri drugem odpiranju vlog zmagovalcev ni bilo, pri tretjem pa so jih prepoznali sedem. Naravni park Terme 3000 je tudi tokrat med izbranci, in to na prvem mestu, saj je za vlaganje v hotel s petimi zvezdicami dobil milijardo tolarjev, medtem ko je naložba skupaj vredna 4,1 milijarde. Na seznamu izbranih so ponovno tudi Terme Lendava, tokrat za gradnjo novega pokritega bazena, vrednega skupaj 332 milijonov, za katerega bodo dobile 127 milijonov tolarjev. Tudi Krka Zdravilišča je med srečnimi povratniki, saj bo za Zdravilišče Šmarješke Toplice, za prizidek hotela z razširitvijo notranjih bazenov, naložbo skupaj vredno 1,3 milijarde tolarjev, dobila 503 milijone iz omenjenega evropskega sklada. Termam Čatež je komisija za Hotel Zdravilišče 2 odobrila 888 milijonov tolarjev, v celoti pa je naložba vredna 2,2 milijardi. Z evropsko strukturno pomočjo v višini 432 milijonov tolarjev si bodo pomagali tudi v Termah Snovik pri gradnji apartmajskega naselja, za katero bodo v celoti porabili vsaj 1,5 milijarde tolarjev. LTO Bohinj je pridobila 32 milijonov tolarjev za »menedžment turistične destinacije Bohinj«, Turistično združenje Portorož pa 40 milijonov za »Destinacijo Portorož – razvoj organizacijskih struktur«. Pri tretjem odpiranju vlog so izbrani predlagatelji naložb, vrednih skupaj 9,8 milijarde tolarjev, iz sredstev javnega razpisa Evropskega sklada za regionalni razvoj dobili tri milijarde tolarjev, skupaj s prvim krogom pa že 4,7 milijarde. Tako je v tem delu evropskega regionalnega sklada prostih še 3,6 milijarde tolarjev.

Na drugi del razpisa Evropskega sklada za regionalni razvoj, ki vključuje spodbujanje inovacijskega okolja, je prispelo 14 vlog. Odobrili so šest projektov, za katere bodo skupaj namenili dve milijardi tolarjev. V glavnem sodijo v tako imenovane centre odličnosti. Izbrani so: Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo v Mariboru za projekt »Superkritični fluidi (SCF)«, Kemijski inštitut za »NMR center odličnosti za študij struktur in interakcij v biotehnologiji in farmaciji«, RTC inštitut KGH d.o.o. Grozd KGH za »Razvoj inovacijskega okolja slovenske industrije za klimatizacijo, gretje in hlajenje; Mreža inkubatorjev KGH«, potem IRSPIN za »Razvoj infrastrukture za prenos inovacij v tekstilno industrijo Slovenije. Inštitut Jožef Stefan je dvakratni dobitnik: prvič za »Nanoznanosti in nanotehnologije« in drugič za »Materiale za elektroniko naslednje generacije ter drugih prihajajočih tehnologij«.

Ministrstvo za promet je, kar zadeva kohezijski sklad in strukturne sklade, v drugačnem položaju kot druga ministrstva. Medtem ko slednja prek razpisov razporejajo denar, je ministrstvo za promet porabnik denarja. Za sofinanciranje iz strukturnih skladov so prijavili

projekt posodobitev signalnovarnostnih naprav na mariborskem letališču. Projekt bo stal 1,25 milijarde tolarjev in bo trajal dve leti. Iz kohezijskega sklada, ki je med drugim namenjen gradnji velikih infrastrukturnih objektov, bo ministrstvo financiralo obnovo in širitev železnic, gradnjo cestnega omrežja pa bodo financirali iz posojil.

Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja je že objavila sedem razpisov za sredstva iz strukturnih skladov. Pet ukrepov bodo sofinancirali iz evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada, dva pa iz finančnega instrumenta za usmerjanje ribištva.

Denar bodo prek razpisov namenili za izboljšanje predelave in trženja kmetijskih pridelkov, za naložbe v kmetijska gospodarstva, razpršitev kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu (alternativni dohodkovni viri), za naložbe v gozdove za izboljšanje njihove gospodarske in ekološke vrednosti, trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov, posodobitev plovil in mali priobalni ribolov ter za ribogojstvo, predelavo in trženje te dejavnosti. Skupaj bodo do leta 2006 za projekte, zbrane na razpisih, namenili skoraj 50 milijonov evrov.

Med razpisi za denar iz strukturnih skladov, ki so jih različna ministrstva že objavila, je bilo precej pripomb zaradi pomanjkljivega informiranja prosilcev. Po vsej Sloveniji bodo zato delovale tudi infotočke, informacije o javnih razpisih pa bodo tudi na spletni strani www.gov.si/euskladi.

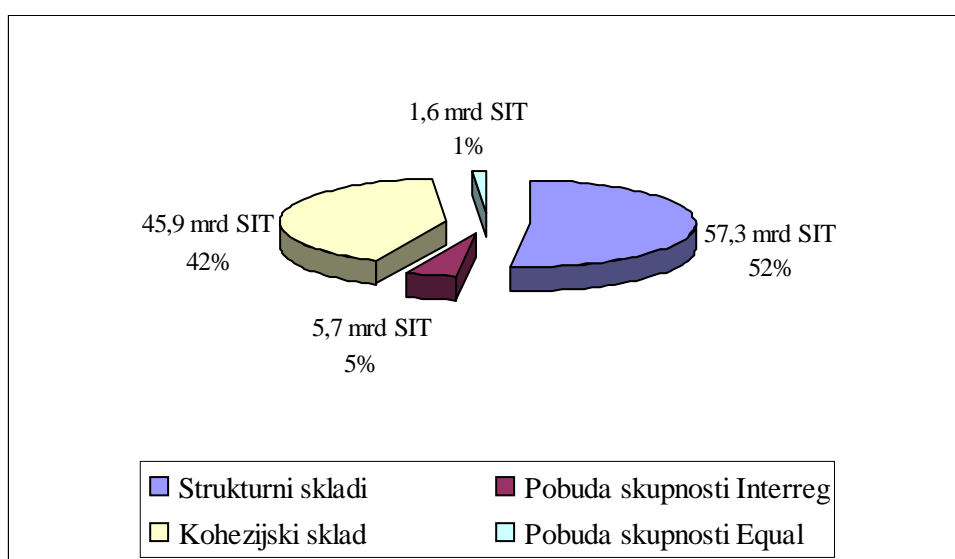
5.6. ANALIZA FINANCIRANJA IZ STRUKTURNIH SKLADOV V SLOVENIJI

Slovenija je z vstopom v EU dobila pravico do polnopravne vključitve v sistem strukturne oziroma kohezijske politike EU, s tem pa tudi možnost pospešitve procesa realne konvergence v okviru EU. Strukturna oziroma kohezijska politika je zelo pomembno področje delovanja držav članic EU, saj obsega približno tretjino njenih proračunskih sredstev. Opredeljena je kot glavni element socialne in gospodarske kohezije, potrebne za vzpostavitev gospodarske in denarne unije (EMU). Kohezijska politika EU, kot jo poznamo danes, se je začela z reformo (štirih) strukturnih skladov leta 1988. Leta 1993 je bil z maastrichtsko pogodbo kot dodatni instrument strukturne (kohezijske) politike ustanovljen še kohezijski sklad, ki pomaga državam z bruto domačim proizvodom (BNP) na prebivalca, nižjim od 90 odstotkov povprečja EU. Tako je sklad takrat štirim najmanj razvitim članicam EU (Irski, Španiji, Portugalski in Grčiji) pomagal pri pripravah na vstop v EMU, ki zahteva konvergenco med državami članicami, in sicer s sofinanciranjem projektov s področja varstva okolja in prometne infrastrukture.

Z zadnjo širitvijo EU so se novim članicam, med njimi tudi Sloveniji, na široko odprla vrata uporabe sredstev skladov EU, saj je ta novim članicam namenila dodatnih 21,7 milijarde evrov kohezijskih sredstev. Od tega si je Slovenija, ki po zadnjih podatkih v EU-25 dosega

približno 75 odstotkov povprečnega BDP na prebivalca (po kupni moči), v Københavnu konec leta 2002 izpogajala skoraj 460 milijonov evrov sredstev (več kot 110 milijard tolarjev) za izpolnitev strukturnih oziroma kohezijskih ciljev v obdobju od 2004 do 2006. Medtem ko je več kot 40 odstotkov sredstev prispeval kohezijski sklad, so več kot polovico sredstev namenili strukturni skladi. Na podlagi enotnega programskega dokumenta 2004-2006 (EPD), izpogajanega z evropsko komisijo konec leta 2003, je največ sredstev, dodeljenih Sloveniji, namenjenih za spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti (51,3 odstotkov vseh sredstev), za znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje 29,3 odstotka, medtem ko je manjši del sredstev namenjen prestrukturiranju kmetijstva, gozdarstva in ribištva (15,2 odstotka).

Slika 5: Sredstva EU za strukturne namene v Sloveniji za obdobje 2004-2006 v tekočih milijardah SIT (zgornja vrednost) ter v % celotne vrednosti (spodnja vrednost).

Vir: Podatki Službe vlade za strukturno politiko in regionalni razvoj, 2003.

Tabela 6: Dodeljene pravice porabe na leto na prebivalca ter v % BDP v letu zaključka pogajanj po državah, za regije upravičene do cilja 1 ter do sredstev Kohezijskega sklada v obdobju 2000-2006 za države članice ter 2004-2006 za države pristopnice.

DRŽAVE ČLANICE	Avstrija	Nemčija	Grčija	Španija	Finska	Francija	Irska	Italija	Portugalska	Švedska	Velika Britanija	Skupaj
Cilj 1	135,3	194,1	285,8	232,2	121,1	282,7	194,7	162,3	348,2	104,1	143,0	217,4
Kohezijski sklad			40,0	39,6					42,5			40,1
Skupaj	135,3	194,1	325,8	271,8	121,1	282,7		162,3	390,7	104,1	143,0	257,5
Skupaj kot % BDP 99		1,14*	2,91					1,16*	2,54			
DRŽAVE PRISTOPNICE	Estonija	Madžarska	Latvija	Litva	Malta	Poljska	Slovaška	Češka	Slovenija			Skupaj
Cilj 1	80,1	57,8	78,4	75,8	47,4	63,2	63,9	47,2	35,2			60,4
Kohezijski sklad	67,3	32,5	65,3	52,0	16,7	32,2	31,4	27,2	28,3			33,8
Skupaj	147,4	90,3	143,7	127,9	64,2	95,4	95,4	74,3	63,4			94,3
Skupaj kot % BDP 99	3,10	1,42	4,02	3,22	0,61	1,96	1,97	0,96	0,57			

* Se nanaša le na BDP upravičenih regij cilja 1 - povzeto po Beutel, 2002; v primeru Italije je upoštevana tudi Sardinija, ki je upravičena po režimu prehodnega obdobja.

Vir: Lasten preračun na osnovi podatkov Evropska komisija, 2004, Eurostat - New Cronos.

Izračun vrednosti na prebivalca je izražen v EUR, stalne cene 1999, medtem ko je % BDP izražen za leto in v cenah, kot je navedeno v tabeli.

Iz preglednice 1 je razvidno, da so regije cilja 1, torej regije, ki zaostajajo v razvoju in so deležne najizdatnejše pomoči iz Strukturnih skladov, deležne zelo različnih stopenj intenzivnosti pomoči. Tako so najnižje pomoči v državah članicah deležne redko poseljene regije Švedske (ki sicer dosegajo preko 90% povprečne razvitosti EU merjene v BDP na prebivalca v standardih kupne moči – SKM), medtem ko jo najbolj odnesejo regije Portugalske, ki so deležne skoraj 350 EUR na prebivalca. Primerjava z državami pristopnicami kaže na fenomen »postopnega uvajanja« v kohezijsko politiko, saj je povprečna skupna intenzivnost pomoči za več kot dva in pol krat nižja kot to velja za bistveno bolj razvite obstoječe članice. Pomemben argument za takšno alokacijo sredstev EU je bila tako imenovana absorpcijska sposobnost držav pristopnic, kar je sicer tudi eno od institucionaliziranih pravil Strukturnih skladov in se praviloma izraža glede na obseg BDP.

Primerjava dodeljenih pravic porabe glede na ta kazalec seveda odraža dejstvo, da so države pristopnice bistveno revnejše in je zato navkljub nižji intenzivnosti pomoči njen delež v BDP relativno visok. To žal ne velja za bolj razvite države pristopnice, ki so bile glede na uporabljeno metodologijo delitve sredstev najbolj prikrajšane. Posebej neugodna je slika za Slovenijo, ki je deležna najnižje stopnje intenzivnosti pomoči in zaostaja kar za 6-krat za sicer bolj razvito Portugalsko. Podobno je Slovenija upravičena do najnižjega deleža pomoči v BDP, to je nekaj pod 0,6%, medtem ko so nove dežele vzhodne Nemčije deležne še enkrat večjega, Grčija pa celo 5 krat večjega deleža sredstev v BDP (The Vademecum on Community rules on State aid, 2003).

Namenska struktura sredstev Strukturnih skladov izhaja iz Enotnega programskega dokumenta 2004-2006 (EPD), ki sta ga Slovenija in Evropska komisija (EK) izpogajali do 18.12.2003 in po katerem je do črpanja sredstev upravičena Slovenija kot celota (Predstavitev EU programov in strukturnih skladov v Sloveniji, 2004).

Tabela 7: Razdeljenost sredstev (v mrd SIT).

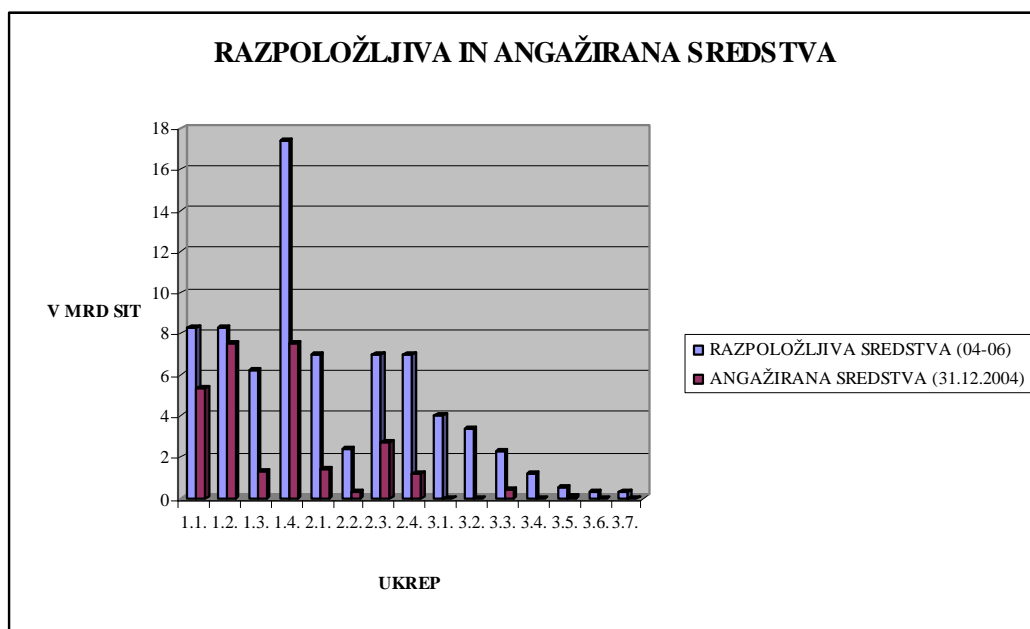
UKREP	RAZPOLOŽLJIVA SREDSTVA (04-06)	ANGAŽIRANA SREDSTVA	%
1.1. spodbujanje razvoja inovacijskega okolja	8,313	5,343	64,27
1.2. spodbujanje razvoja turističnih destinacij	8,313	7,487	90,07
1.3. izboljšanje razvojnega okolja za podjetništvo	6,235	1,297	20,80
1.4. gospodarska infrastruktura in javne storitve	17,401	7,488	43,03
2.1. razvoj in krepitev aktivnih politik dela	7,012	1,347	19,20
2.2. pospešitev socialnega vključevanja	2,337	260	11,10
2.3. vseživljenjsko učenje	7,012	2,753	39,20
2.4. spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti	7,012	1,206	17,20

3.1. izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov	3,980	-*	-
3.2. naložbe v kmetijska gospodarstva	3,411	-	-
3.3. diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu	2,274	0,436	19,17
3.4. investicije v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov	1,137	-	-
3.5. trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov	0,569	0,037	6,50
3.6. posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov	0,286	-*	-
3.7. ribogojstvo, predelava in trženje	0,286	-	-

Opomba: *v postopku

Vir: Pezelj, Finance 2005.

Slika 6: Razpoložljiva in angažirana sredstva strukturnih skladov po ukrepih.

Vir: Tabela 7.

Razporeditev sredstev med programske prednostne naloge je vsekakor spodbudna, saj imajo prednost človeški viri, inovacijske sposobnosti in spodbujanje konkurenčnosti podjetniškega sektorja, kar je skladno s cilji lizbonske strategije EU. Malo manj spodbudna je primerjava dodeljenih sredstev EU na prebivalca, saj je Sloveniji namenjeno le približno 68 evrov na prebivalca letno. Primerjava med novimi članicami EU pokaže, da bo manj finančne pomoči iz strukturnih oziroma kohezijskih skladov deležen le Ciper (v povprečju približno 45 evrov na prebivalca na leto), medtem ko bodo predvsem baltske države prejele precej večjo pomoč: Estonija 147 evrov, Latvija 144 evrov in Litva 130 evrov. Še bolj neugodna je primerjava s kohezijskimi državami EU-15, saj je na primer za obdobje od 2000 do 2006 Portugalcem dodeljeno malo manj kot 400 evrov, Grkom 325 in Špancem več kot 270 evrov na prebivalca letno. Omenjeni podatki kažejo na to, da bo imela Slovenija razmeroma malo razpoložljivih sredstev. Toda če upoštevamo zahtevo po (javnem in zasebnem) sofinanciranju odobrenih

projektov na nacionalni in lokalni ravni, dodeljena sredstva pomembno določajo okvire razvojne politike Slovenije. Po nekaterih izračunih naj bi odločitve o usmeritvi sredstev EU obsegale celo skoraj četrtino razvojnih sredstev državnega proračuna.

Izkušnje kohezijskih držav EU-15 kažejo, da so sredstva skladov EU pozitivno vplivala na rast BDP v obdobju od 1994 do 1999. Tako je bilo na podlagi simulacije HERMIN izračunano, da je bil BDP držav od manj kot dva odstotka (v Španiji) do pet odstotkov (na Portugalskem) nad vrednostjo tistega, ki bi ga države dosegale brez omenjenih sredstev EU. Podoben vpliv so sredstva EU imela tudi na dvig zaposlenosti, ki se je v omenjenih državah povečala v razponu od enega odstotka (Grčija) do manj kot pet odstotkov (Irska), če upoštevamo samo predelovalno industrijo. Nekateri avtorji (na primer Bradley in sodelavci 2001) poudarjajo, da so ocene učinkov sredstev skladov EU na gospodarstvo podcenjene. Eden izmed razlogov za to je, da imajo veliki izdatki za infrastrukturo po vsej verjetnosti nelinearne učinke, medtem ko modeli ocenjevanja teh učinkov upoštevajo linearno povezanost. Drugi, še pomembnejši razlog je, da ocenjujejo le neposredne učinke, medtem ko so posredni razvojni učinki (pozitivne eksternalije), ki izhajajo iz medsebojnega sodelovanja, zanemarjeni.

Tudi za Slovenijo je bila narejena okvirna simulacija (IER, 2003) vpliva dodeljenih sredstev skladov EU in kaže šibke narodnogospodarske učinke, kar glede na višino odmerjenih sredstev tudi ni presenetljivo. Tako naj bi se po nekaterih ocenah rast BDP kot posledica vstopa Slovenije v EU povišala za 0,5 do 1,05 odstotne točke, od tega le za sedem odstotkov zaradi sredstev strukturnih skladov. Skladi EU naj bi tudi omogočili odprtje približno štiri tisoč neto delovnih mest. Seveda pa ne gre zanemariti dolgoročnih (ponudbenih) učinkov sredstev skladov, ki se kažejo predvsem v večji konkurenčnosti podjetij, višji stopnji izobraženosti delovne sile in v možnosti uporabe zgrajene infrastrukture (na primer transportne in okoljske).

Ugotovimo torej lahko, da sredstva skladov EU kratkoročno zagotovo ne bodo imela pomembnega vpliva na gospodarsko rast Slovenije. Skupna kohezijska sredstva EU, skupaj s sredstvi sofinanciranja, pomenijo namreč le dobra dva odstotka vseh predvidenih naložb v Sloveniji. Kljub temu so izkušnje kohezijskih držav EU pokazale, da so lahko sredstva EU pomemben dolgoročni dejavnik gospodarskega razvoja. Zato mora Slovenija v celoti izkoristiti dodeljena sredstva v tako imenovanem prehodnem obdobju od 2004 do 2006 in se dobro pripraviti na polnopravno vključitev v celotno programsko obdobje od 2007 do 2013. Takrat si lahko po zadnjih podatkih obeta skoraj trikratno povečanje dodeljenih sredstev. Nekatero izkušnje je Slovenija že pridobila s črpanjem sredstev iz predpristopne pomoči (Phare, Ispa in Sapard), vendar jo čaka še veliko dela za pripravo kakovostnih projektov in zagotovitev njihovega sofinanciranja ter za oblikovanje ustrezne regionalne razdelitve Slovenije (Aristovnik, 2004, str 5).

Denar je bil porabljen presenetljivo hitro, vsaj tisti del, ki je bil namenjen spodbujanju razvoja turističnih destinacij; razpis je namreč odprt do konca leta 2006, denar pa je bil razdeljen že v oktobru leta 2004.

6. IZZIVI DO LETA 2006 IN DO LETA 2013

Glavni izzivi (in nevarnosti) do leta 2006 so vsekakor povezani s sposobnostjo pravočasne kvalitete porabe razpoložljivih sredstev, ki bodo tudi uspešno povrnjena s strani Bruslja. T.i. absorpcijska sposobnost je nasploh deležna izjemne pozornosti že od časa zaključka pogajanj o finančnem paketu, saj je bilo potrebno predpostaviti stopnjo črpanja kohezijskih sredstev, ki so posledično določala višino t.i. pavšalnih plačil. Razprava o uspešnosti črpanja pa ima pravzaprav dve dimenziji. Prvič, ali bodo sredstva sploh porabljena oz. počrpana in drugič, ali bo dinamika črpanja sredstev »dovolj« hitra s stališča njenega razvojnega, predvsem pa javno-in plačilno-bilančnega stališča.

Razprava leta 2002 se prvega vprašanja neposredno ni dotikala, saj je bilo iz pogajalskih razlogov potrebno vztrajati na 100% absorpciji. Stopnja uspešnosti črpanja Strukturnih skladov s strani držav članic v programskem obdobju 1994-1999 je znašala 96%, za Kohezijski sklad pa celo 100% (EK, 2003a: 10 ter EK, 2004: 165). Predpostavka, da bodo države pristopnice enako uspešne kot države članice, pa v osnovi morda ni najbolj utemeljena, saj imajo članice že več kot 15 letne izkušnje s črpanjem teh sredstev in so bile tudi ves čas prisotne pri določanju pravil igre in še pomembneje, spremljale so razvoj nepisanih pravil igre, ki verjetno igrajo vsaj tako pomembno vlogo kot pisana pravila (Forum o razvojni politiki RS 2004-2006, 2003).

Informativen se zato zdi podatek, da je stopnja uspešnosti črpanja držav članic v programskem obdobju po uvedbi novih pravil igre Strukturnih skladov v letu 1988 znašala 85% (Tondl, 2001, str. 187), kar pa upoštevajoč takraten popolnoma spremenjen kontekst kljub vsemu predstavlja relativno visok odstotek. Prvi vmesni sklep je torej lahko, da v Sloveniji skupni obseg črpanja, torej v celotnem obdobju možnega črpanja do leta 2008 (pravilo N+211), ne bi smel biti problematičen in je torej pozornost smiselno usmeriti v dinamiko črpanja.

Na tem področju je bila v pogajanjih kot osnova uporabljena dosedanja realizacija držav članic, po kateri naj bi kumulativna stopnja črpanja po letih znašala 2004 - 10,9%, 2005 - 30,3%, 2006 - 51,0%, preostanek pa naj bi počrpali do leta 2008. Poleg zgornjega pomisleka o ustreznosti primerjave z državami članicami se je na nekaterih mestih pojavljal tudi dvom o dejanski resničnosti navedb Komisije o uspešnosti črpanja. Zato najprej pogledajmo, kakšna je uspešnost črpanja držav članic v začetku tekočega programskega obdobja 2000-2006, v katerem veljajo za te države okvirno enaka pravila kot bodo za Slovenijo in druge države pristopnice. V prvih dveh oz. treh letih je bilo v povprečju počrpanih 11,5 oz. 21,8% vseh razpoložljivih sredstev (EK, 2003b: 156). Neposredna primerjava s Slovenijo, torej upoštevajoč razlike v trajanju programskega obdobja kaže, da znaša primerljiva predvidena višina črpanja za Slovenijo 9,4 oz. 19,5%.

Vrednosti za obe obdobji so torej nekoliko pod povprečjem uspešnosti držav članic, kar legitimira trditve Komisije. Ali to pomeni, da je predvidena dinamika ustrezna in bo torej Slovenija skoraj polovico razpoložljivih sredstev porabila v obdobju po letu 2006 ali je morda

tudi ta ocena preoptimistična? Navkljub argumentu »neizkušenosti« Slovenije govori v prid ustreznosti evropske primerjave slaba in po besedah držav članic nezadovoljiva uspešnost črpanja v začetnem obdobju (Forum o razvojni politiki RS 2004-2006, 2003).

Ta je posledica treh specifičnih okoliščin, ki za države pristopnice ne bodo veljale:

- pozno potrditev splošne uredbe o Strukturnih skladih v juniju leta 1999, ki je imela za posledico zamude pri potrjevanju programskih dokumentov (55 od skupno 123 programskih dokumentov povezanih s ciljem 1 je bilo potrjeno šele v letu 2001);
- države članice so bile v začetnem obdobju prisiljene koristiti še pravice porabe iz programskega obdobja 1994-1999 (nekatero celo iz prejšnjih obdobj), kar je zmanjševalo njihovo absorpcijo tekočega obdobja in
- podrobna uredba o sistemih za upravljanje in nadzor nad Strukturnimi skladi je bila sprejeta šele 2.marca 2001, kar je povzročalo »precejšnje težave za učinkovit začetek izvajanja ukrepov« (EK, 2004: 165).

Na osnovi navedenih okoliščin je možno sprejeti naslednji vmesni sklep, namreč da evropska primerjava uspešnosti črpanja ne bi smela biti preoptimistična. Kljub temu morda velja preveriti alternativno hipotezo, da Slovenija ne bo dosegala povprečne uspešnosti črpanja pač pa npr. enako dinamiko kot tretjina najmanj uspešnih držav. Primerljivo kumulativno črpanje v prvih 15 mesecih in pol bi v tem primeru znašalo 14,3%, kar predstavlja znižanje dinamike črpanja za cca. eno četrtino in torej ne nakazuje na pretirano občutljivost zgornjega sklepa. Toda, skoraj 50% prenos črpanja pravic porabe v obdobje po letu 2006 je v nasprotju s strateškim in taktičnim interesom Slovenije.

V taktičnem smislu nizko črpanje v obdobju do leta 2006 poslabšuje našo pogajalsko pozicijo pri pogajanjih o alokaciji sredstev kohezijske politike z EU za novo programsko obdobje 2007-2013, v strateškem pa časovno odmika izrazito potrebne razvojne investicije v gospodarstvu (še posebej upoštevajoč dodatne pritiske zaradi pristopa, npr. v živilsko-predelovalni industriji pa tudi drugod) ter prelaga »problem« črpanja v začetek prihodnjega programskega obdobja, kar ne more biti v interesu Slovenije. Cilj Slovenije bi torej morala biti maksimalna, torej bistveno višja poraba sredstev kot je bil to primer v državah članicah, že v obdobju do leta 2006, kar pa seveda posledično zahteva tudi dodatne proračunske obremenitve na strani lastnega sofinanciranja.

Poglejmo sedaj, kateri elementi bodo poleg proračunskih omejitev vplivali na kakovostno in pravočasno porabo razpoložljivih sredstev za strukturne namene. Na projektni ravni se situacija na prvi pogled zdi relativno enostavna. Glede na ugotovljene precejšnje investicijske potrebe gospodarstva in tudi dejansko visoke napovedi rasti investicij (UMAR v jesenski napovedi npr. napoveduje 5,9% povprečno rast investicij v letih 2004 in 2005) lahko sklepamo, da na strani povpraševanja vsaj v načelu do večjih težav ne bi smelo prihajati. Še največ morebitnih problemov lahko povzroča sposobnost lastnega sofinanciranja (še posebej za občine) in za nekatere segmente morda tudi likvidnostnega financiranja pred povračilom sredstev s strani države.

V ta namen se predvideva možnost pridobitve posojila s strani Javnega sklada RS za regionalni razvoj, ki je v ta namen najel namenski kredit pri Evropski investicijski banki. Navkljub predvidenemu velikemu povpraševanju pa s tem še niso odpravljene vse potencialne motnje pri črpanju na projektni ravni. Pridobivanje spodbud bo namreč vezano na natančne pogoje in pravila (nekatera na prvi pogled morda tudi precej nepomembna) in to ne samo v fazi prijave, ampak tudi izvedbe in nadzora. To bo zahtevalo visoko stopnjo natančnosti in striktnosti prijaviteljev, investorjev in izvajalcev. Pri tem bodo seveda ključnega pomena dovolj jasna navodila s strani dodeljevalca spodbud ter razpoložljivost ustrezne informacijske in tehnične podpore.

Posebne težave morda lahko pričakujemo pri vrednotenju uspešnosti posameznega projekta, saj bo potrebno tudi na tej ravni določati kvantificirane kazalnike, na osnovi katerih se bo naknadno ugotavljala stopnja uspešnosti doseganja zastavljenih ciljev. Druga skupina tveganj se pojavlja na nacionalni ravni, torej na strani tistih, ki bodo dodeljevali spodbude. Med njimi velja morda najprej izpostaviti podrobnosti vsebin, namenov, pogojev in kriterijev, za katere in po katerih se bodo spodbude dodeljevale.

Programski dokumenti v načelu puščajo zelo veliko manevrskega prostora, tako da je ključno, da so razpisi oblikovani skladno z zastavljenimi cilji IN povpraševanjem na terenu. Pri tem je zelo ilustrativna izkušnja pri črpanju sredstev predpristopnega inštrumenta SAPARD, kjer je bilo zaradi nizko/visoko postavljene meje pri starosti/izobrazbi izločen velik del potencialnih prijaviteljev¹⁵. Naslednja ključna faza je seveda že omenjeno kvalitetno in pravočasno posredovanje informacij o vsebini, načinih in postopkih financiranja in izvajanja projektov, ki bodo sofinancirani s strani EU, čemur naj bi bil namenjen tudi del sredstev za tehnično pomoč. Kot zadnjega med najvidnejšimi faktorji, ki bodo vplivali na uspešnost črpanja na državni ravni, bi izpostavil procesno sposobnost državne administracije. Ta bo morala izvesti precej kompleksen postopek od pridobitve »zahtevka za izplačilo sredstev« od »končnih prejemnikov« do posredovanja zahtevkov za plačilo EK, izvajati bo morala še serijo nadzornih funkcij ter funkcij poročanja (Forum o razvojni politiki RS 2004-2006, 2003).

Glede na veliko število faktorjev in akterjev, ki vplivajo na uspešnost črpanja sredstev, je težko podati splošno sodbo o najverjetnejšem razpletu. Vendar, že sedaj je jasno, da težave bodo, enako kot so bile v vseh drugih državah, in da bo dinamika črpanja odvisna tudi od sposobnosti sprotnega in hitrega reševanja nastalih težav, torej fleksibilnosti in tudi potrpežljivosti sistema, okoli sicer popolnoma rigidnih pravil igre.

Naj torej kot predpripravo na najverjetnejše pritožbe na celoten sistem izvedbe s strani dejanskih in potencialnih »uporabnikov storitev« EPD za ilustracijo navedem še najpogostejše očitke, ki se porajajo v državah članicah (EK, 2004: 166):

- Previsoki administrativni (v širšem smislu) stroški ne samo na državni, ampak tudi na ravni samih nosilcev projektov, ki ne odtehtajo morebitnih koristi npr. boljšega nadzora;
- Premajhna fleksibilnost sistema;
- Podvajanje postopkov na nacionalni in EU ravni, npr. pri revizijah ter (iv) (ne)transparentnost izbire projektov.

Slovenija je bila prvo koledarsko leto v EU neto prejemnica sredstev. V bruseljske blagajne je prispevala približno 40 milijard tolarjev, dobila pa jih je nekaj več kakor 43. Neizkoriščenih je ostalo več kakor 30 milijard tolarjev – predvsem zato, ker so postopki za črpanje izjemno zapleteni.

Velik izziv bodo pogajanja o naslednji finančni perspektivi; do leta 2006 ima Slovenija zagotovljen neto prejemniški položaj v višini tretjine odstotka BDP na leto. Slovenija od vstopa v EU ni dosegla napredka pri oblikovanju regij. Vsaj do leta 2006 bo ostala ena statistična regija. Država je za zdaj še pod mejo 75 odstotkov dohodka povprečja EU, kar omogoča, da je neto prejemnica; če bodo pogajanja o prihodnji finančni perspektivi končana do konca junija, bo tako ostalo do leta 2013, če pa ne, lahko Slovenija že v obdobju 2007–2013 postane neto plačnica. Zato je izjemno pomembna delitev na statistične regije. Slovenija, podobno kot preostale novinke v uniji, pa tudi precej starih članic, podpira predlog Evropske komisije, da bi morali skupno porabo omejiti pri 1,14 odstotka bruto nacionalnega prihodka (BNP) povezave. Šest največjih neto plačnic v evropski proračun po drugi strani vztraja pri enoodstotni porabi.

Poraja se predvsem vprašanje, ali bo država še naprej upravičena do sredstev za pomoč iz t. i. cilja 1, to je tistih sredstev iz okvira regionalne politike, namenjenih regijam, katerih raven razvitosti je pod 75 odstotki povprečnega BDP povezave. Slovenija bi iz kroga upravičenk izpadla zaradi t.i. statističnega učinka širitve, ena od možnosti, da bi iz tega naslova dobila vsaj del sredstev, pa je razdelitev države na več regij. Evropska komisija je marca 2005 napovedala, da bo vnovič preučila zahtevo za razdelitev Slovenije na tri statistične regije. Če bi do tega prišlo, bi bili zelo verjetno dve od treh regij še naprej upravičeni do pomoči (Utenkar, 2005, str. 5).

Naj se za zaključek pomudim še pri vprašanju kvalitete projektov in torej dejansko dosežene stopnje zastavljenih ciljev. Pri analiziranju pričakovane dinamike črpanja sredstev sem prišel do sklepa, da je čim hitrejša črpanje sredstev v interesu Slovenije. Ob tem pa velja opozoriti na potencialen stranski učinek oz. strošek takšne strategije. Izkušnje držav članic namreč kažejo, da je hitrejša dinamika črpanja sredstev neredko povezana z nižjo kvaliteto ter manj inovativnimi projekti kot bi bil to sicer primer.

V fazi dejanskega izvajanja EPD in morebitnih vsebinskih in postopkovnih prilagoditev s strani države oz. nadzornega odbora EPD bo torej potrebno ujeti pravo razmerje med obema dimenzijama. Z drugimi besedami, visoka dinamika črpanja predstavlja potreben, a ne tudi zadosten pogoj, da bi lahko izvajanje EPD ocenili kot uspešno.

6.1. POGLED NAPREJ

Evropska komisija obdobje 2004-2006 pogosto označuje kot nekakšno uvajalno obdobje držav kandidat v kohezijsko politiko EU. V formalnem in procesnem smislu to seveda drži, prav tako pa drži, da Slovenija prav veliko časa za »uvajanje« nima. Tako npr. eden od ustanoviteljev sicer visoko uspešnega IT grozda okoli Cambridga na vprašanje, kako bodo

ohranili primerjalno prednost pred konkurenco z Daljnega vzhoda, odgovarja: »tečemo kot nori (we run like hell)« (The Economist, 27.2.2004: 30) – v NUTS III regiji s 125% povprečnega BDP na preb. v SKM EU v letu 2000.

Jasno je, da če Slovenija resnično želi doseči svoj strateški cilj zmanjšanja razvojnih razlik za povprečjem EU, potem si lagodnost v spodbujanju razvoja še toliko težje privoščiti, saj je v sodobnem svetu vsako izgubljeno leto vredno vedno več. Ne glede na napoved, da do leta 2006 ne moremo pričakovati vidnejših makroekonomskih rezultatov, bi si morali prizadevati, da se s temi sredstvi vzpostavijo čim boljši pogoji na ponudbeni strani, ki pa se bodo v hitrejši rasti produktivnosti pokazali na srednji in dolgi rok (Jerina, 2003).

Takšna strategija prav tako zagotavlja večjo uspešnost črpanja in vidnejše rezultate v naslednjem programskem obdobju, ko se Sloveniji za te namene obetajo precej večja sredstva in to ne glede na uspešnost ali neuspešnost morebitne delitve na več kohezijskih regij. Na osnovi Komunikacije EK o novi finančni perspektivi 2007-2013 z dne 10.2.2004 ter na osnovi usmeritev, ki jih je EK predstavila v Tretjem kohezijskem poročilu z dne 18.2.2004, se nam po nekaterih javno objavljenih izračunih obeta okvirno dva in pol-kratno povečanje dodeljenih pravic. Takšne napovedi in scenariji imajo zelo veliko varianco (ne samo navzdol) in jih je seveda potrebno obravnavati s precejšnjo mero zadržanosti, še posebej ker temeljijo na predpostavkah in usmeritvah, ki jih države članice še niso potrdile (Reforme kohezijske politike po letu 2006, 2003).

Visoke številke za kohezijsko politiko za Slovenijo sicer temeljijo na nekaterih ugodnih izhodiščih EK, med katerimi bi morda veljalo izpostaviti naslednje. Kohezija naj bi v novi finančni perspektivi predstavljala najpomembnejšo posamično kategorijo proračuna, na katero bi v povprečju odpadlo 33,6% vseh sredstev (kar je npr. za več kot 4 odstotne točke več kot za kmetijstvo) oz. 0,41% bruto nacionalnega dohodka EU. Znotraj navedenih sredstev EK ohranja in celo krepi načelo koncentracije, kar pomeni, da naj bi največja pozornost še vedno veljala manj razvitim regijam »s posebnim poudarkom na desetih novih članicah« (EK, 2004: xxxviii), pri čemer naj bi se ohranilo pravilo najvišje zgornje pomoči državi v višini 4% BDP. Nadalje so bila upoštevana opozorila o t.i. statističnem učinku širitve, ki med vsemi državami pristopnicami vpliva le na Slovenijo in Malto.

Gre za posledico statističnega znižanja povprečnega BDP na prebivalca Unije kot izključne posledice pristopa novih članic, zaradi česar bodo regije, ki trenutno zaostajajo v razvoju in so upravičene do sredstev kohezijske politike, navidezno postale bolj razvite in bi zato izgubile upravičenost do črpanja. Slovenija bo, glede na zadnjo revizijo vrednosti BDP na preb. v SKM decembra 2003, zelo verjetno presegla prag 75% in bi imela torej po tem scenariju t.i. »statističen prehodni status« (Statistical phasing out), za katerega je Komisija predvidela izdatnejšo podporo kot regijam, ki so izgubile upravičenost z normalno rastjo (phasing out). Dodatno se krepi relativni pomen Kohezijskega sklada, pri katerem je delitev sredstev med državami vsaj v prejšnjem obdobju temeljila na osnovi števila prebivalstva, kar je za Slovenijo ugodno. Samo izvajanje kohezijske politike naj bi sicer temeljilo na podobnih načelih kot do sedaj, seveda z »bolj ciljno usmerjenim delovanjem« ter poskusi poenostavitve

in povečanja transparentnosti v vseh fazah. V to kategorijo spada tudi reorganizacija ciljev in skladov.

Prvi bi bili po novem organizirani v tri cilje:

1. Konvergenca in konkurenčnost s 78% sredstev;
2. Regionalna konkurenčnost in zaposlovanje s 18% ter
3. Evropsko teritorialno sodelovanje z okvirno 4% vseh sredstev.

Na strani skladov pa bi kohezijsko politiko financirali le še regionalni, socialni ter Kohezijski sklad.

7. SKLEP

V Evropski Uniji imajo Strukturni skladi, ki zajemajo tudi regionalno politiko zelo pomemben delež evropskega proračuna in predstavljajo sredstva za financiranje razvojnih programov v posameznih članicah. Strukturni skladi so bili ustanovljeni z namenom pospeševanja razvoja in zmanjševanja razlik med regijami in državami v Evropski Uniji. Države članice in Evropska Unija družno podpirajo razvoj šibkejših regij.

Sklade sestavljajo:

- Evropski sklad za regionalni razvoj (European Regional Development Fund - ERDF), ki je zadolžen za spodbujanje ekonomske in socialne kohezije. Njegov osnovni cilj je zmanjševanje razlik v stopnji razvitosti med regijami na ravni Evropske Unije. ERDF je v Sloveniji osredotočen na izvajanje 1. prednostne naloge "Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti (EPD 2003, str. 122), ki obsega financiranje naslednjih ukrepov:
 - Ukrep 1.1.: Spodbujanje razvoja inovacijskega okolja,
 - Ukrep 1.2.: Spodbujanje razvoja turističnih destinacij,
 - Ukrep 1.3.: Izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo in
 - Ukrep 1.4.: Gospodarska infrastruktura in javne storitve.
- Evropski socialni sklad (European Social Fund - ESF), ki ima namen izboljšanju in povečanju zaposlovanja v Evropski Uniji. Evropski socialni sklad ima v svojih nalogah določeno tudi izvajanje iniciative EQUAL, ki preko transnacionalnega sodelovanja išče nove načine za spopadanje z diskriminacijo in neenakostjo na trgu dela. ESF je v Sloveniji osredotočen na izvajanje 2. prednostne naloge "Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje" (EPD 2003, str. 123), ki obsega naslednje ukrepe:
 - Ukrep 2.1: Razvoj in krepitev aktivnih politik trga dela,
 - Ukrep 2.2: Pospeševanje socialnega vključevanja,
 - Ukrep 2.3: Vseživljenjsko učenje,
 - Ukrep 2.4: Spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti.

- Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF), ki ima namen podpora okolju prijaznejših načine kmetovanja in spodbujanju k trajnostnemu gospodarjenju s podeželskimi območji ter naravnimi viri, obenem pa zagotavlja sredstva za izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in živilskega sektorja. EAGGF bo v Sloveniji izvajal 3. prednostno nalogo "Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva" (EPD 2003, str. 125). V okviru omenjene naloge se bodo izvajali naslednji ukrepi:
 - Ukrepi 3.1. Izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov,
 - Ukrepi 3.2. Naložbe v kmetijska gospodarstva,
 - Ukrepi 3.3. Diverzifikacija kmetijskih dejavnosti in dejavnosti, ki so blizu kmetijstvu - alternativni dohodkovni viri,
 - Ukrepi 3.4. Investicije v gozdove za izboljšanje gospodarske in ekološke vrednosti gozdov,
 - Ukrepi 3.5. Trženje kakovostnih kmetijskih in živilskih proizvodov.
- Finančni instrument za usmerjanje ribištva (Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIFG), ki ima za cilj doseganje trajnostnega ravnovesja med ribolovnimi viri in njihovim izkoriščanjem, krepitev konkurenčnosti gospodarskih subjektov v ribiški panogi, povečanje dodane vrednosti izdelkov ribištva in ribogojstva ter izboljšanje učinkovitosti trženjskega spleta. V Sloveniji se bosta v obdobju 2004-2006 izvajala 2 ukrepa (3. prednostna naloga):
 - Ukrepi 3.6.: Posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov
 - Ukrepi 3.7.: Ribogojstvo, predelava in trženje

Poleg štirih strukturnih skladov, se preko Evropske Unije izvajajo tudi naslednji finančni instrumenti:

- Kohezijski sklad, ki ima namen, da prispeva finančno pomoč projektom, ki naj bi pomagali dosegati cilje na področju okolja in trans-evropske transportne povezave v Evropski Uniji.
- Inicijativne skupnosti, kamor uvrščamo INTERREG (spodbuja partnerstvo in sodelovanje med ljudmi ob meji in čez državno mejo), URBAN (trajnostni razvoj mest in urbanih naselij), LEADER (ruralni razvoj lokalnih iniciativ kot trajnostni razvoj območij) in EQUAL (ukrepi za odpravo neenakosti in diskriminacije na trgu dela).
- Inovativni ukrepi, katerih namen je finančna podpora idejam, ki se niso bile preverjene in se smatrajo za inovacije
- Evropska investicijska banka, ki predstavlja instrument, ki omogoča kreditiranje in spodbudo pospeševanja ekonomskega in socialnega razvoja. Vključena je v celoten program delovanja skladov.

Solidarnost Evropske Unije se torej izvaja predvsem preko omenjenih štirih strukturnih skladov in finančnih instrumentov. Teritorialna razdelitev Evropske Unije na območja, ki lahko prejema različne oblike pomoči se razdeli v tako imenovana ciljna območja; Cilj 1

(70% vseh strukturnih sredstev) obsega regije, ki zaostajajo v razvoju in se srečujejo z resnimi problemi glede razvitosti, zaposlovanja, pomanjkljive infrastrukture. V Cilj 1 so vključena področja, ki imajo BDP na prebivalca manjši od 75% povprečja Evropske Unije; Cilj 2 (11,5% vseh strukturnih sredstev) obsega regije z ekonomskimi in socialnimi problemi, kamor sodijo področja s problemi prestrukturiranja, visoko brezposelnostjo in negativno stopnjo rasti prebivalstva oziroma depopulacijo; Cilj 3 (12,3% vseh strukturnih sredstev) je namenjen za modernizacijo sistema vzgoje, izobraževanja in zaposlovanja kot podpora razvoja človeškega kapitala in je omejen na področja, ki ne spadajo pod Cilj 1. Slovenija bo v trenutnem programskem obdobju v celoti sodila v Cilj 1, za katerega je tudi sicer namenjenih največ sredstev.

Sredstva skladov in razdelitev na začetku vsakega programskega obdobja določi Svet EU. Sredstva se razdelijo po državah in treh ciljih pomoči. Območja, ki lahko zaprosijo za pomoč glede na posamezen Cilj, določi Evropska komisija v sodelovanju z državo članico. V ta namen so evropske regije razdeljene v teritorialne statistične enote, s kratico imenovane NUTS. Financiranje projektov nadalje poteka s sodelovanjem lokalnih oblasti in države članice tako, da je delovanje strukturne politike določeno kot dopolnjevanje nacionalnega izvajanja regionalne politike članic. Finančna pomoč Strukturnih skladov je zamišljena v več različnih oblikah, le-te pa naj bi se dodeljevale po vnaprej določenih kriterijih. Cilj evropske regionalne politike je doseči trajnostni in enakomerni razvoj vseh članic Evropske Unije in predvsem vseh njenih regij. Regionalna politika Evropske Unije deluje po sistemu finančne solidarnosti, saj se prispevki posamezne države v Evropski proračun porazdelijo v manj razvite regije. Za programsko obdobje 2000-2006 znašajo ti transferi 213 mia EUR oz. 1/3 evropskega proračuna (195 mia EUR je namenjeno za štiri strukturne sklade in 18 mia EUR za Kohezijski sklad). Zgornja meja višine pomoči je 75% celotnih stroškov investicije za področja pod Ciljem 1 in minimalno 50% celotnih stroškov projekta za ostale regije. Načelo dodatnosti določa, da so sredstva strukturnih skladov le dodatna sredstva in ne nadomestilo lastnih sredstev države članice oziroma regije.

Pomoč je namenjena trem glavnim vidikom razvoja regij in območij, to je infrastrukturi, razvoju človeških virov in produktivnosti sektorjev. Namen pomoči mora biti usklajen tako s kratkoročnimi cilji izvajanja politik, kot z dolgoročnim razvojnim načrtovanjem. Posebna pozornost se posveča malim in srednjim podjetjem, ki predstavljajo potencialne kandidate za ustvarjanje novih delovnih mest. Poudarja se tudi enakopravnost pri zaposlovanju, velik poudarek pa dobiva tudi zaščita in vpliv na okolje.

Države oziroma regije, če se financirajo regionalni razvojni programi, so nato same odgovorne za upravljanje skladov in izbor projektov. Evropsko komisijo morajo obveščati o poteku pomoči in porabi sredstev, same morajo izvajati nadzor nad pravilnostjo. Evropska komisija izplačuje odobreno pomoč postopoma, na podlagi povračil. Če zazna večje nepravilnosti, lahko pomoč ustavi ali omeji (Strategies for Regional Development within the European Union, 2003).

Strukturni skladi so torej izjemna priložnost za uresničitev že sprejetih idej za zagotovitev pospešenega in usklajenega razvoja slovenskih regij. Predvsem je to priložnost za slovenska

podjetja in organizacije, ki bodo nosilci tega razvoja, da dobijo povrnjen del vloženih finančnih sredstev v projekte, ki prispevajo k večjemu socio-ekonomskemu razvoju celotne Slovenije. Pri delitvi denarja na razpisih bo pomembna tudi vsebina projekta. Pomembno je, da je usklajena s cilji enotnega programskega dokumenta. Prednost imajo tisti projekti, ki bi brez pomoči iz strukturnih skladov zastali. Zato se bodo izbirali predvsem tisti projekti, ki bodo uspešno združili javni in zasebni denar, spodbujali pa bi radi predvsem ureditev infrastrukture za učenje na daljavo.

Razpisi za strukturne sklade pa so zelo zahtevni. Od prijaviteljev zahtevajo poglobljen pristop pri pripravi prijav, predvsem pa kakovostno pripravljene in dejansko izvedljive projekte. Zlasti je pomembno, da poznamo pravila programa, v okviru katerega poskušamo pridobiti sredstva. Nujna je opredelitev osnovnega namena projekta, splošnih ciljev projekta in pa merljive cilje projekta, ki bodo pokazali na stopnjo uspešnosti projekta.

Priložnosti bo torej več kot dovolj, a le za tiste, ki imajo dobre ideje, narejene razvojne programe in projekte, ki so pripravljene svoje ideje uresničevati v konzorciju z domačimi in tujimi partnerji, sposobni pa so se tudi spopasti z dolgotrajnimi in zapletenimi postopki ter strogim nadzorom nad porabo denarja. Evropska komisija obdobje 2004-2006 pogosto označuje kot nekakšno uvajalno obdobje držav kandidat v kohezijsko politiko EU. V formalnem in procesnem smislu to seveda drži, prav tako pa drži, da Slovenija prav veliko časa za »uvajanje« nima. Obenem pa se poraja vprašanje, ali bo država še naprej upravičena do sredstev za pomoč iz t. i. cilja 1, to je tistih sredstev iz okvira regionalne politike, namenjenih regijam, katerih raven razvitosti je pod 75 odstotki povprečnega BDP povezave. Slovenija bi iz kroga upravičenk izpadla zaradi t.i. statističnega učinka širitve, ena od možnosti, da bi iz tega naslova dobila vsaj del sredstev, pa je razdelitev države na več regij. Evropska komisija je marca 2005 napovedala, da bo vnovič preučila zahtevo za razdelitev Slovenije na tri statistične regije. Če bi do tega prišlo, bi bili zelo verjetno dve od treh regij še naprej upravičeni do pomoči.

Sklenemo torej lahko, da so razpoložljiva sredstva primerjalno majhna, da pa v absolutnem smislu kljub temu predstavljajo pomemben zalogaj. Skupna razpoložljiva sredstva za strukturne namene namreč predstavljajo preko 18% vseh odhodkov državnega proračuna za subvencije privatnim podjetjem in zasebnikom ter investicijskih odhodkov in transferov skupaj. Če upoštevamo, da bo potrebno k tem sredstvom dodati še v povprečju okvirno 25% sredstev nacionalnega javnega financiranja, pretežno iz državnega proračuna, ugotovimo, da odločitev o usmeritvi kohezijskih sredstev predeterminira skoraj eno četrtino (24,6%) recimo temu razvojnih sredstev proračuna. V absolutnem smislu torej razpoložljiva sredstva pomembno (so)določajo razvojno politiko države in je zato ustrezna namembnost teh sredstev osrednjega pomena za doseganje hitre rasti Slovenije.

Glede vprašanja o pripravljenosti Slovenije na črpanje sredstev iz strukturnih skladov EU ter sposobnosti investitorjev pri pripravi projektov na zahtevne razpise pa lahko ugotovimo, da je bil denar porabljen presenetljivo hitro. Ugotovitev še posebej velja za tisti del, ki je bil namenjen spodbujanju razvoja turističnih destinacij. Razpis je namreč odprt do konca leta 2006, denar pa je bil razdeljen že v oktobru leta 2004. Torej je Slovenija zgradila primeren

sistem, ki omogoča učinkovito črpanje sredstev strukturnih skladov, poleg tega pa je na voljo tudi veliko svetovalnih institucij, ki investitorjem pomagajo pri sestavi kvalitetnih projektov. Upravičeno se lahko pričakuje, da bo Slovenija še naprej uspešno črpala sredstva iz strukturnih skladov, kar pa bo obenem pripomoglo, da se bodo zmanjševale razlike med regijami in državami v Evropski Uniji, s tem pa se bo zagotavljal uravnotežen gospodarski razvoj Evrope in obenem kot celoti lajšal konkurenčni boj z ameriškim, azijskim in drugimi gospodarstvi.

LITERATURA

1. Aleksander Aristovnik, Aleksandar Keševljič: Bodo sredstva Evropske unije pospešila gospodarsko rast Slovenije? FINANCE, Številka: 147, 30.07.2004, Stran: 8.
2. Alenka M. Zalaznik: Pridobivanje sredstev EU - kaj in kako? Vsekakor resno, Finance, Številka: 214, 06.11.2003, Stran: 17.
3. Alijančič Mojca, Bogdanovič Sara Dragana: Regionalna politika, št. 12/letnik VII/1999. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2000. 71 str.
4. Andreja Jerina: Kako do sredstev iz strukturnih skladov, [URL:<http://www.sigov.si/svrp/5novo/pdf/3/kako-do-sredstev-iz-ss-jerina.>], 16.06.2003.
5. At the service of the regions. [URL:http://europa.eu.int/comm/regional_policy/intro/regions5_en.htm], 19.12.2002.
6. Bojko Jerman: Okoljske subvencije pod eno streho, Finance, Številka: 248, Datum: 24.12.2003, Stran: 16.
7. Darja Rogelj: Regije se bodo razvijale skladno, Dnevnik, Številka: 13, Datum: 15.01.2004, Stran: 8.
8. Državni razvojni program RS 2001-2006, [URL:www.gov.si/arr.], 16.06.2003.
9. Dušan Mramor: Posvet pri premieru namenjen ureditvi področja financiranja občin, STA, Številka: 1, Datum: 03.02.2004, Stran: 1.
10. Enotni programski dokument, [URL:http://www.sigov.si/svrp/3str/pdf/epd/enotni_programski_dokument_rs_2004-2006.pdf], 2003, 282 str.
11. EU Structural Policy, Figures in 2001, [URL:<http://www.sigov.si/svrp/5novo/pdf/3/structural-funds.>], 16.06.2003. 77 str.
12. Evropski socialni sklad, [URL:http://www.gov.si/euskladi/skladi/strukt_ess_2.html], 2004.
13. Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad - usmerjevalni oddelek, [URL:http://www.gov.si/euskladi/skladi/strukt_ekujs_2.html], 2004.
14. Evropski sklad za regionalni razvoj, [URL:http://www.gov.si/euskladi/skladi/strukt_esrr_2.html], 2004.
15. Equal, [URL:<http://www.sigov.si/mddsz/zaposlovanje/equal.htm>], 2004.

16. Finančni instrument za usmerjanje ribištva,
[URL:http://www.gov.si/euskladi/skladi/strukt_fiur_2.html], 2004.
17. Flanders and the European Social Fund,
[URL:<http://www.sigov.si/svrp/5novo/pdf/3/flanders-and-the-european-social-fund-ls.>],
16.06.2003.
18. Forum o razvojni politiki RS 2004-2006, Predstavitev shem za črpanje sredstev
Strukturnih skladov,
[URL: <http://www.gov.si/svrp>], 16.06.2003.
19. Hazl Vanja, Petzold Wolfgang, Skorubski Raul, Wissner Urlike: Priročnik o strukturnih
pomočeh Evropske Skupnosti. Ljubljana: Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in
šport, 2000. 103 str.
20. Hellenic presidency of the council of the european union; Informal ministerial meeting
for regional policy and cohesion, Halkidi, 16.05.2003.
[URL: <http://www.cabinetoffice.gov.uk/regulation/docs/europe/pdf/rhodesrep.pdf>], 96 str.
21. Interreg,
[URL:<http://interreg.gov.si/files/Guidelines%20for%20a%20Community%20initiative.pdf>
], 2004.
22. Izvajanje Equal,
[URL: http://www.gov.si/mddsz/pdf/pps_equal_04_06.pdf], 2004.
23. Javni razpis Equal,
[URL: http://www.gov.si/mddsz/zaposlovanje/equal_razpis.htm], 2004.
24. Javni razpis za sofinanciranje pilotnih inovativnih projektov,
[URL: www.gov.si/svrp], 16.06.2003.
25. Kukar Stanka, Gulič Andrej: Regionalni razvoj in regionalizacija Slovenije. Ljubljana:
Urbanistični inštitut RS in Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1991. 327 str.
26. Matjaž Gerl: Programi Interreg IIIA - peskovnik za velike projekte, Finance, Številka:
229, 27.11.2003, Stran: 17.
27. Mežnarič Irma: Smernice za izvajanje programa PHARE v obdobju 2000-2006. Ljubljana:
Urad vlade za informiranje, 1999, št. 13. str. 8-11.
28. Miro Cerar: Zelena luč za začetek postopka za (novo)ustavno ureditev regionalizacije s
pokrajinami, Pravna Praksa, Številka: 44, Datum: 04.12.2003, Stran: 27.
29. MOPE 2002: Osnutek poročila o okolju 2002,
[URL:<http://www.sigov.si/mop/index.htm.>], 10.02.2003.
30. Navodila za upravljanje s strukturnimi skladi,

- [URL:http://www.sigov.si/svrp/5novo/pdf/72/navodilo_sistemi_upravljanja_in_nadzora_9_6_04.zip], 2004.
31. Pečar Janja: Regionalni vidiki razvoja Slovenije (in poslovanje gospodarskih družb v letu 2001), Delovni zvezek 7 / 2002.Ljubljana, 2002. 76 str.
 32. Poročilo Evropske komisije 2002: Second Report on Economic and Social Cohesion, Office for Official Publications of the European Communities, Luxemburg, 30.04.2002.
 33. Poročilo Evropske komisije 2004, Third Cohesion Report, Office for Official Publications of the European Communities, Luxemburg, 30.04.2004.
 34. Proces socialne vključenosti,
[URL:http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-prot/soc-incl/index_en.htm], 2004.
 35. Programsko dopolnilo,
[URL:http://www.sigov.si/svrp/3str/pdf/epd/programsko_dopolnilo_epd_rs_2004-2006julij.zip], 2003.
 36. Reforme kohezijske politike po letu 2006,
[URL:http://europa.eu.int/comm/regional_policy/debate/reflex_en.htm], 16.06.2003.
 37. Regionalna politika Evropske unije in strukturni skladi: Informacijski center Delegacije Evropske komisije v Sloveniji, 2001. 16 str.
 38. Rodriguez-Pose A, Fratesi U: Between Development and Social Policies: The Impact of European Structural Funds in Objective 1 Regions, Regional Studies, Vol. 38.1, 97-113, 2004.
 39. Sapard,
[URL:<http://www.arsktrp.gov.si/>], 2004.
 40. Saša Kenney: Strukturni skladi - vir nepovratnih sredstev iz Evropske unije, Finance, Številka: 210, 30.10.2003, Stran: 17.
 41. Second Cohesion Report,
[URL:<http://www.sigov.si/svrp/5novo/pdf/3/second-cohesion-report.>], 16.06.2003.
 42. Sistem strukturnih skladov EU.
[URL:<http://gov.si/svrp/3str/1s-2.html>], 1.9.2003.
 43. Slovenija v Evropski Uniji? Ljubljana: Urad Vlade RS za informiranje, 2003. 172 str.
 44. Služba vlade za strukturno politiko in regionalni razvoj: Poročilo o regionalnem razvoju 2003, Ljubljana, 08. 09. 2003.
 45. Strategies for Regional Development within the European Union: A Practical Approach,
[URL:http://www.sigov.si/svrp/5novo/pdf/3/mind-consult_slovenia-structural-funds.], 16.06.2003.

46. Strategija gospodarskega razvoja Slovenije,
[URL:www.gov.si/zmar/sgrs/dokument.html.], 16.06.2003.
47. Strategija zaposlovanja EU,
[URL:http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_strategy/index_en.htm], 2004.
48. Strmišnik Igor: Prenova regionalne politike, št. 12/letnik VII/1998. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 1999. 42 str.
49. Tondl G.: Regional Policy v Artis M, Frederick N, »The Economics of the European Union; Policy and Analysis«, Third Edition, Oxford University Press, 2001, 215 str.
50. Ukrepi Ekujs,
[URL:<http://www.gov.si/euskladi/skladi/3-1>], 2004.
51. Utenkar Gorazd: Resna članica evropske hiše, Delo, 30.04.2005, str. 5.
52. Vera Avšič; Franci Dovč: Kako blizu smo evropskemu denarju? Gospodarski vestnik, Številka: 30, 28.07.2003, Stran: 14 (cilji, pripravljenost, o skladih višina pomoči)

VIRI

1. Council regulation (EC) 1260/1999, Laying down general provisions on the Structural Funds, 1999.
2. Peter Wostner: Strukturni skladi v Sloveniji, 2. nacionalna konferenca, projekt SLORITTS, GZS, 13.6.2003.
3. Predstavitev EU programov in strukturnih skladov v Sloveniji, predavanje, Gospodarska zbornica Slovenije, 30.03.2004.
4. Sklep Vlade Republike Slovenije o ustanovitvi Organa upravljanja strukturnih skladov, Ur. L. 115/02, december 2002.
5. Uredba Komisije št. 2760/98.
6. Zakon o državni upravi, Ur. l. RS, št. 52/02, 56/03.
7. Zakon o izvrševanju proračuna RS za leto 2003 in 2004, Ur.l. RS, št. 118/02, 63/03.
8. Zakon o izvrševanju proračuna RS za leto 2004 in 2005, potrjen s strani Vlade RS dne 16.10.2003 in poslan v obravnavo Državnemu zboru.
9. Zakon o javnih financah, Ur.l. RS, št. 79/99, 124/00, 79/01, 30/02, 56/02.
10. Zakon o javnih naročilih, Ur.l. RS, št. 39/00, 102/00, 30/01, 33/03.
11. Zakon o nadzoru državnih pomoči, Ur.l. RS, št. 1/00, 30/01.
12. Zakon o Vladi, Ur.l. RS, št. 4/93, 71/94, 23/96, 47/97, 23/99, 119/00, 30/01, 52/02.